

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**DOLGOROČNA VZRDŽNOST MEDGENERACIJSKIH TRANSFERJEV
V SLOVENIJI**

Ljubljana, oktober 2014

SIMONA PECELI

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisana SIMONA PECELL, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, izjavljam, da sem avtorica magistrskega dela z naslovom DOLGOROČNA VZRDŽNOST MEDGENERACIJSKIH TRANSFERJEV V SLOVENIJI, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem doc. dr. JOŽETOM SAMBTOM.

Izrecno izjavljam, da v skladu z določili Zakona o avtorski in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami) dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

S svojim podpisom zagotavljam, da

- je predloženo besedilo rezultat izključno mojega lastnega raziskovalnega dela;
- je predloženo besedilo jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem
 - poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam v magistrskem delu, citirana oziroma navedena v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, in
 - pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti (v pisni ali grafični obliki) uporabljena v tekstu, in sem to v besedilu tudi jasno zapisala;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku (Ur. l. RS, št. 55/2008 s spremembami);
- se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega magistrskega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom.

V Ljubljani, 10. 10. 2014

Podpis avtorice: _____

KAZALO

UVOD	1
1 EKONOMSKI TOKOVI MED GENERACIJAMI	5
1.1 Smer medgeneracijskih transferjev in ekonomski razvoj	5
1.2 Institucionalne ureditve preusmeritev ekonomskih tokov	8
2 TEORETIČNA OPREDELITEV GENERACIJSKIH RAČUNOV	10
2.1 Generacijski računi, primanjkljaj in dolg države	10
2.2 Metoda generacijskih računov	15
2.3 Kritike metode generacijski računov	19
2.3.1 Teoretične omejitve metode generacijskih računov	19
2.3.2 Empirične omejitve metode generacijskih računov	21
2.3.3 Splošne kritike medgeneracijske neenakosti	23
3 OBLIKOVANJE GENERACIJSKIH RAČUNOV ZA SLOVENIJO	24
3.1 Predpostavke in spremenljivke modela	26
3.1.1 Demografske projekcije	26
3.1.2 Stopnja rasti produktivnosti in diskontna stopnja	36
3.1.3 Neto premoženje države	37
3.1.4 Profili, prihodki in izdatki sektorja država	38
3.2 Rezultati generacijskih računov za Slovenijo	55
3.2.1 Spremembe v javnofinančni politiki po izhodiščnem letu	56
3.2.2 Osnovni rezultati metode generacijskih računov	58
3.2.3 Medčasovno (ne)ravnotežje javnofinančne politike	61
3.3 Senzitivnostna analiza	63
3.4 Primerjava rezultatov z rezultati drugih držav	66
4 DOLGOROČNA VZDRŽNOST OBSTOJEČEGA SISTEMA PRIVATNIH TRANSFERJEV	68
4.1 Računi nacionalnih transferjev (NTA)	68
4.2 Izračuni glede dolgoročne (ne)vzdržnosti obstoječega sistema privatnih transferjev	69
SKLEP	70
LITERATURA IN VIRI	73

KAZALO SLIK

Slika 1: Primerjava smeri prerazporeditve dohodka v času	8
Slika 2: Celotna stopnja rodnosti, Slovenija, 1953–2012	29
Slika 3: Gibanje pričakovanega trajanja življenja ob rojstvu, moški in ženske, EU 28 in Slovenija, 2003–2012.....	31
Slika 4: Gibanje neto migracij, Slovenija, 2000–2012 in gibanje neto migracij po osnovnem scenariju EUROPOP2013, Slovenija, 2013-2080.....	34
Slika 5: Število prebivalcev po posameznih starostnih skupinah po projekcijah prebivalstva EUROPOP2013 za obdobje 2013–2080, lastni izračuni za obdobje 2081–2122, Slovenija... 36	
Slika 6: Zglajena starostna profila za davke iz dohodkov od dela (lpoly 2), moški in ženske, 2012.....	43
Slika 7: Zglajena starostna profila izdatkov za zasebno potrošnjo (lpoly 2), moški in ženske, 2012.....	44
Slika 8: Zglajena starostna profila za davke na premoženje (lpoly 3), moški in ženske, 2012	45
Slika 9: Zglajena starostna profila za pokojnine (lpoly 2), moški in ženske, 2012	48
Slika 10: Zglajena starostna profila transferjev nezaposlenim (lpoly 2), moški in ženske, 2012	50
Slika 11: Starostna profila javnih izdatkov za zdravstvo po 5-letnih starostnih razredih, moški in ženske, 2012.....	51
Slika 12: Zglajena starostna profila prejemkov iz starševskega nadomestila (lpoly 2), moški in ženske, 2012.....	51
Slika 13: Zglajena starostna profila transferjev za zagotavljanje minimalne socialne varnosti (lpoly 3), moški in ženske, 2012	52
Slika 14: Zglajena starostna profila za druge družinske prejemke (lpoly 2), moški in ženske, 2012.....	53
Slika 15: Starostna profila izdatkov za izobraževanje, moški in ženske, 2012	54
Slika 16: Starostna profila izdatkov za zdravstvo in dolgotrajno oskrbo skupaj, moški in ženske, 2012.....	54
Slika 17: Generacijski računi za Slovenijo po posameznih starostnih razredih, moški in ženske, 2012, EUR na prebivalca	58
Slika 18: Starostni profil privatnih prilivov in odlivov, Slovenija; 2004, preračunano in	70

KAZALO TABEL

Tabela 1: Primanjkljaj in dolg države ter medgeneracijski transferji	14
Tabela 2: Starostna struktura prebivalstva izbranih držav EU po glavnih starostnih skupinah, v začetku 2002 in 2012, v % od celotnega prebivalstva	28
Tabela 3: Celotne stopnje rodnosti v izbranih državah EU, 1960–2012	30
Tabela 4: Predpostavke o stopnjah celotne rodnosti v izbranih državah EU in EFTA	30
Tabela 5: Predpostavke gibanja življenjskega pričakovanja ob rojstvu (v številu let), izbrane države EU in EFTA, moški	32
Tabela 6: Predpostavke gibanja življenjskega pričakovanja ob rojstvu v številu let, izbrane države EU in EFTA, ženske	32
Tabela 7: Selitveno gibanje prebivalstva, Slovenija, 2000–2012	33
Tabela 8: Struktura prebivalstva po starostnih skupinah, izbrane države EU in EFTA	35

Tabela 9: Struktura davčnih prihodkov po vrsti davka glede na davčno osnovo (v % od davkov skupaj) in davčni prihodki v % od BDP, izbrane države EU in Norveška, 2012	41
Tabela 10: Povprečno število zavarovancev in upokojencev iz obveznega zavarovanja ter....	49
Tabela 11: Prihodki iz izdatki sektorja država za Slovenijo, leto 2012, mio. EUR.....	56
Tabela 12: Potrebne spremembe v davkih ali transferjih za zagotovitev medčasovnega proračunskega ravnotežja, Slovenija, 2012, v odstotkih	62
Tabela 13: Senzitivnostna analiza ob različnih stopnjah rasti produktivnosti in diskontnih stopnjah, Slovenija, 2012	65
Tabela 14: Primerjava rezultatov generacijskih računov po državah	67

UVOD

Večina industrijsko razvitih držav, še posebej pa članice Evropske unije, se sooča s hitrim staranjem prebivalstva, ki bo v prihodnjih desetletjih močno spremenilo starostno strukturo prebivalstva. Stopnje rodnosti se vztrajno znižujejo in so padle pod raven, ki zagotavlja enostavno obnavljanje prebivalstva (Bessant, Emslie & Watts, 2011, str. 143; Prušvic & Pavloková, 2010, str. 378). Nenehno višanje pričakovane življenjske dobe ne pomeni le večjega števila starejših znotraj prebivalstva, temveč tudi naraščajoč delež starih 80 let in več (Eurostat, 2011b). Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije je v začetku 2. četrtnetja 2013 delež ljudi, starih 65 let ali več, znašal 17,3 % (Statistični urad Republike Slovenije, 2013b), po napovedih Eurostata pa naj bi do leta 2030 narasel na 24,2 % vsega prebivalstva. Koeficient starostne odvisnosti starih, ki predstavlja odstotek oseb starih 65 let ali več v primerjavi s številom oseb starih 15-64 let, se bo po napovedih povečal s 24 % v letu 2010 na 35 % v letu 2025 (Eurostat, 2011b).

Spremembe v starostni strukturi prebivalstva bodo v razvitih državah pomembno vplivale na proračune držav. Sektor država je pomembno vpet v ekonomske procese v gospodarstvu. V letu 2012 je v 10 državah članicah EU delež sektorja država predstavljal več kot 50 odstotkov bruto domačega proizvoda (BDP); najvišji je bil na Danskem (59,5 %), na Finskem in v Franciji (v obeh 56,6 %). Najnižje vrednosti so bile v Bolgariji (35,9 %), Litvi (36,1 %) in Romuniji (36,6 %). V Sloveniji je v letu 2012 delež sektorja država znašal 48,1 % BDP, kar je za 1,3 odstotne točke manj od povprečja EU27 (Eurostat, 2014o). Analiza izdatkov po namenu pokaže, da je bilo v Sloveniji v letu 2012 več kot polovica izdatkov sektorja država namenjenih za socialno zaščito (18,9 % BDP) in zdravstvo (7,0 % BDP) (Statistični urad Republike Slovenije, 2013a).

Za razvite države je značilen visok bruto dolg države, ki se je v zadnjih letih zaradi finančne krize v nekaterih državah še povečal. Države članice EU z najvišjih dolgom sektorja države v BDP leta 2012 so bile: Grčija (156,9 %), Italija (127,0 %), Portugalska (124,1 %) in Irska (117,4 %). Bruto konsolidirani dolg države je v omenjenih državah krepko presegel maastrichtski kriterij za vstop države v območje evra, ki znaša 60 % BDP (Eurostat, 2014n). Bruto konsolidirani dolg države je v Sloveniji leta 2012 znašal 54,4 %, v drugem in tretjem četrtnetju leta 2013 pa je presegel maastrichtsko mejo in znašal 62,6 % BDP. Zaradi odpravljanja posledic finančne krize bo po napovedih ministrstva za finance le-ta v 4. četrtnetju 2013 še višji (Statistični urad Republike Slovenije, 2014e).

Generacijski računi so orodje za prikaz medčasnega proračunskega (ne)ravnovesja. Metodo generacijskih računov so zasnovali in prvič celovito predstavili v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja Alan Auerbach, Jagadeesh Gokhale in Laurence Kotlikoff (Auerbach, Gokhale & Kotlikoff, 1991a, str. 2). Zasnovali so jo kot odgovor na pomanjkljivosti javnofinančnih kazalnikov, proračunskega primanjkljaja in javnega dolga. Proračunski primanjkljaj in javni dolg sta ključna makroekonomska kazalca politike v državi. Izhajata iz

letnih podatkov o prihodkih in izdatkih države ter s tem prikazujeta kratkoročni učinek javnofinančne politike na agregatno povpraševanje. Za oceno dolgoročnega učinka aktualne javnofinančne politike je pomembno razumeti, kako trenutne aktivnosti vplivajo na današnje in tudi na prihodnje generacije. Vendar pa nekateri opozarjajo, da primanjkljaj države ni dobro pojasnjena ekonomska kategorija, saj javnofinančna politika z različnimi ukrepi lahko doseže enak makroekonomski učinek, a različen primanjkljaj (presežek) države. To pomanjkljivost odpravljajo generacijski računi, ki zajamejo vse prejemke in izplačila med državo in posameznikom, ne glede na njihovo formalno poimenovanje (Auerbach, Gokhale & Kotlikoff, 1994, str. 74–75; Williamson & Rhodes, 2011a, str. 39–40).

Iz medčasovne proračunske omejitve izhaja pravilo, da morajo prihodnja (v)plačila neto davkov živečih in prihodnjih generacij (izražena v sedanji vrednosti) zadostovati za pokritje prihodnjih državnih izdatkov kakor tudi za odplačevanje neto dolga. To so vsi prejemki in izdatki javnega sektorja od izhodiščnega leta analize do neskončnosti. Vse prihodnje prejemke in izdatke javnega sektorja diskontiramo na začetno leto, da jih lahko med sabo primerjamo. Če izračunana razlika ni enaka sedanji vrednosti neto premoženja države (premoženje države minus javni dolg), bodo v prihodnje potrebne spremembe v javnofinančnem sistemu, da bi se ta enakost vzpostavila (Auerbach et al., 1994, str. 76–77).

Poleg informacije o dolgoročni (ne)vzdržnosti javnofinančnega sistema nam metoda generacijskih računov poda tudi niz generacijskih računov za posamezne starostne skupine. Ta niz nam kaže sedanje vrednosti neto davkov, ki jih bodo predstavniki posameznih generacij oz. kohort (starostnih skupin) v preostanku svojega življenja vplačali v javnofinančni sistem. Neto davki so razlika med sedanjo vrednostjo plačanih davkov in prispevkov ter sedanjo vrednostjo prejetih transferjev, ki bi jih generacije plačale oz. prejele v prihodnje, če se obstoječi javnofinančni sistem v prihodnje ne bi spreminjal (Auerbach, Kotlikoff & Leibfritz, 1999, str. 2–3). Kadar je izračunana sedanja vrednost plačanih davkov nižja od prejetih transferjev, je taka generacija neto prejemnik (neto davki so negativni); kadar so neto davki pozitivni, pa je generacija neto plačnik v javnofinančni sistem. Pri tem so generacijski računi usmerjeni izključno v prihodnost, tako da upoštevajo samo, koliko bi posamezne generacije ob obstoječem javnofinančnem sistemu prejele oz. plačale v prihodnje.

Primerjava neto davčne obremenitve članov prihodnjih generacij z obremenitvijo današnjih novorojenčkov (ki naj bi skozi svoje življenje plačevali neto davke ob zdaj veljavnem sistemu davkov in transferjev) je še en kazalnik metode generacijskih računov, ki nam da oceno vzdržnosti sedanje davčne politike in politike transferjev. Če je neto davčna obremenitev prihodnjih generacij v celotnem življenjskem ciklu (prilagojena za rast) višja od obremenitve novorojenčkov, pomeni, da obdavčenje članov zaporednih novih generacij po isti stopnji kot so obdavčeni člani živečih generacij ni vzdržno in ne bo zadostovalo za (po)plačilo izdatkov države. V tem primeru bi bilo potrebno prihodnjim generacijam povišati davke, ki jih bodo plačevali, ali znižati transferje, ki jih bodo prejemali. Generacijski računi predpostavljajo, da bi se pri tem vsi davki (transferji) povišali (znižali) za enak odstotek in pokažejo, kolikšno bi morale to povišanje (znižanje) znašati. Izkáže se, da v primeru odlašanja s potrebnimi

spremembami drastičnost zahtevanih sprememb hitro narašča in se prelaga na prihodnje generacije. Poleg opisanih primerjav živečih in bodočih generacij pa lahko z generacijskimi računi pokažemo tudi sedanje vrednosti neto davkov ob spremembah v davčni in socialni politiki. Na ta način lahko ugotavljamo učinke predlaganih reform na posamezne starostne skupine in generacije.

Generacijski računi so ustaljena metoda za ugotavljanje dolgoročne (ne)vzdržnosti javnofinančnega sistema. Za veliko večino držav, za katere so bili v preteklosti generacijski računi izdelani, se je izkazalo, da kombinacija obstoječega javnofinančnega sistema in prihodnjih demografskih gibanj na dolgi rok nikakor ni vzdržna, kar je bilo pokazano v številnih študijah (npr. Auerbach, Gokhale & Kotlikoff, 1991b; Auerbach et al., 1999; Bettendorf et al., 2011; Narayana, 2014; Conesa & Garriga, 2009; European Commission, 2000; Jabłonowski, Müller & Raffelhüschen; 2011).

Namen magistrskega dela je v skladu z metodo generacijskih računov izračunati in analizirati vplačila in izplačila med sektorjem država in posamezniki, ki temeljijo na veljavnem javnofinančnem sistemu iz leta 2012 ter s tem ugotoviti medčasovno proračunsko (ne)ravnotežje za Slovenijo. Hkrati pa bom svojo analizo dolgoročne vzdržnosti razširila tudi na privatne transferje. V okviru generacijskih računov gre namreč za parcialno analizo tokov med generacijami saj se ukvarjajo samo s tokovi, ki potekajo med državo in posamezniki. Številni raziskovalci in avtorji pa si želijo celovito analizo ekonomskega vidika medgeneracijskega prerasdeljevanja in odnosov.

V zadnjem času so raziskovalci razvili metodo računov nacionalnih transferjev (angl. *National Transfer Accounts – NTA*), ki sistematično in celovito prikazuje transferje med posameznimi starostnimi skupinami (Lee & Mason, 2011). Tako lahko razberemo, koliko privatnih transferjev daje in jih je deležna posamezna starostna skupina. Gre za transferje v obliki financiranja hrane, obleke, stanovanja, itd. Kot pri generacijskih računih moramo pri privatnih transferjih v okviru NTA ustrezno upoštevati tudi transferje s tujino. V generacijskih računih so to transakcije sektorja države s tujino (npr. z EU), pri privatnih transferjih pa neto transferji npr. v obliki pošiljanja denarja ostalim družinskim članom v tujino oz. prejemanje denarja od njih.

NTA so bili medtem izdelani tudi za Slovenijo (Sambt, 2009). Novost mojega magistrskega dela bo apliciranje teh starostnih profilov privatnih transferjev na projekcije prebivalstva – analogno kot v generacijskih računih. Na ta način bom ugotovila, ali obstaja medčasovno neravnovesje tudi v obstoječi ureditvi privatnega sektorja, ki bo v prihodnje zahtevalo spremembe. Izračunala bom, kako veliko je to ravnovesje v primerjavi z neravnovesjem javnega sektorja in kako veliko je neravnovesje javnega in privatnega sektorja skupaj.

To je trenutno izjemno aktualna tematika, tako za raziskovalce kot za oblikovalce ekonomskih politik. Ob drastičnem staranju prebivalstva se namreč vrstijo pokojninske, zdravstvene in druge reforme, s katerimi bi zmanjšali pritisk na javnofinančni sistem in naraščanje javnega

dolga. S krizo, ki še kar traja, so se razmere zaostrele in v takih razmerah je koristen pogled v prihodnost, primerjava s preteklimi rezultati (Sambt, 2004) in opozorilo za pravočasno ukrepanje. Pri zmanjševanju transferjev iz javnega sektorja je ključno tudi poznavanje vzdržnosti sistema privatnih transferjev, na katerega se bodo s tem pritiski prelagali.

Cilj magistrskega dela je oblikovanje generacijskih računov za Slovenijo z referenčnim letom 2012. S celotnim sistemom generacijskih računov bom predstavila še vrsto drugih ugotovitev in rezultatov. Izhajajoč iz opisa problematike magistrskega dela, bom izračunala, kolikšen diskontirani znesek bi predstavnik ali predstavnica posameznega starostnega razreda še plačal(a) oz. prejel(a) v preostanku svojega življenja, če se javnofinančna politika, kakršna je v izhodiščnem letu, ne bi spreminjala. Identificirala bom medčasovno proračunsko neravnotežje ob upoštevanju prihodnjega demografskega gibanja, in potrebno povišanje vplačil oz. zmanjšanje izplačil za zagotovitev ravnotežja. Dobljene rezultate o dolgoročni vzdržnosti javnofinančnega sistema bom dopolnila s projekcijami prilivov in odlivov v privatnem sektorju, ki so sicer del metode računov nacionalnih transferjev. S senzitivnostno analizo bom prikazala razpon rezultatov v primeru alternativnih predpostavk in s tem preverila robustnost rezultatov.

Temeljna hipoteza, ki jo bom poskusila potrditi je, da obstoječi sistem vplačil in izplačil med posamezniki in državo v Sloveniji ne zagotavlja medčasovnega proračunskega ravnotežja na dolgi rok. Druga hipoteza, ki jo bom preizkušala pa pravi, da obstaja nadaljnje medčasovno neravnotežje še v privatnem sektorju.

Magistrsko delo poleg uvodnega in sklepnega dela, sestavljajo štiri poglavja. V prvem poglavju obravnavam ekonomske tokove med generacijami. Zanima me predvsem smer medgeneracijskih transferjev v povezavi z ekonomskim razvojem ter institucionalna ureditev preusmeritev ekonomskih tokov.

V začetku drugega poglavja utemeljim uporabo metode generacijskih računov v primerjavi s primanjkljajem in dolgom države, sledi podroben prikaz metode generacijskih računov. Drugo poglavje zaokrožim s pregledom kritik metode generacijskih računov, ki se pojavljajo že od samega začetka njene uveljavitve. Kritike sem razdelila v tri skupine, v teoretične in empirične omejitve metode generacijskih računov ter v splošne kritike generacijskih računov.

Tretje poglavje je namenjeno oblikovanju generacijskih računov za Slovenijo. Predstavim predpostavke in spremenljivke modela, to je demografske projekcije, stopnjo rasti produktivnosti in diskontno stopnjo, neto premoženje države ter profile za posamezne davke, prispevek in transferje. Sledi opis rezultatov generacijskih računov za Slovenijo, senzitivnostna analiza in primerjava rezultatov z rezultati drugih držav.

Četrto poglavje obravnava dolgoročno vzdržnost sistema privatnih transferjev. V začetku opišem račune nacionalnih transferjev, zaključim z izračuni dolgoročne (ne)vzdržnosti sistema privatnih transferjev in rezultati.

1 EKONOMSKI TOKOVI MED GENERACIJAMI

V zgodnjih letih življenja se moramo za zadovoljitev svojih osnovnih potreb, za zagotovitev zdravstvenega varstva, izobraževanja idr. zanesti na transferje svojih staršev in širše družbe. Ti transferji so zelo pomembni za preživetje, za kakovost življenja in pomembno vplivajo na uspešnost prihodnjega razvoja. Transferji, ki jih posamezniki v starosti prejema kot pokojnine, zdravstvene storitve, storitve dolgotrajne oskrbe in druge storitve, bistveno vplivajo na njihovo blaginjo, kljub temu da lahko tudi sami vplivajo na te transferje, medtem ko na transferje, prejete v otroštvu, ne morejo. Ko je posameznik delovno sposoben in vključen na trg dela, lahko sam odloča o svoji porabi, varčevanju, prav tako se lahko sam odloči, kako dolgo bo ostal na trgu dela. Vse to določa višino transferjev, ki jih bo prejemal po izstopu s trga dela (Sambt, 2009, str. 1).

Staranje prebivalstva in spreminjanje starostne strukture prebivalstva je zaradi velikega vpliva na ekonomsko aktivnost ter na strukturo in smer javnih transferjev pritegnila številne raziskovalce. V zadnjih dveh desetletjih so na področju ekonomske demografije razvili številne modele za prikaz družbenih posledic uporabe različnih politik zaradi staranja prebivalstva. Ključni podatki za te modele so podatki o potrošnji, dohodkih, transferjih med gospodinjstvi in znotraj njih, o plačilih davkov in o prejetih transferjih na ravni gospodinjstev ali posameznikov. Seštevki individualnih podatkov po starostnih skupinah posameznikov ali po starosti nosilca gospodinjstva prikažejo običajne agregate iz nacionalnih računov, kot so vrednost potrošnje, dohodki iz dela in drugi agregati. Agregatne podatke dobimo iz različnih osnovnih podatkovnih virov (vključno z anketo o porabi v gospodinjstvih in o transferjih znotraj njih), iz administrativnih virov o plačilih davkov in prejetih transferjih idr. (Panel on Research Agenda and New Data for an Aging World, Committee on Population and Committee on National Statistics, Division of Behavioral and Social Sciences and Education & National Research Council, 2001, str. 160).

1.1 Smer medgeneracijskih transferjev in ekonomski razvoj

Smer, oblika in obseg transferjev so v veliki meri odvisni od stopnje razvoja v državi, vendar se tudi v približno enako razvitih državah lahko zelo razlikujejo, saj so posledica različnih socialno-ekonomskih sistemov, drugačne kulture, različnih moralnih, zgodovinskih ali drugih dejavnikov. V preteklosti so različni avtorji podali različne zaključke o medgeneracijskih transferjih, najbolj zaradi različnih metodologij in različne vključenosti transferjev (Sambt, 2009, str. 1).

Številne demografske raziskave so oblikovalce politik opozarjale, da se hkrati z gospodarskim razvojem pričakujejo velike spremembe v transferjih med generacijami (Panel on Research Agenda and New Data for an Aging World et al., 2001, str. 162). Pri tem omenimo znano Caldwellovo teorijo, ki pravi, da se smer in obseg premoženjskih tokov obrneta z gospodarskim razvojem. Caldwell je trdil, da obstajata dve obliki strukture družine, ki se

razlikujeta v smeri premoženjskih tokov med generacijami. Za primitivne in tradicionalne družbe so značilni tokovi transferjev od mlajših generacij k starejšim, hkrati pa je interes posameznika podrejen interesu celotne družine. Za razvite družbe so značilni neto transferji od staršev k otrokom. Teorija pravi, da so odločitve o rodnosti v vseh vrstah družb odvisne od smeri premoženjskih tokov v družini. V družbah, kjer so neto premoženjski tokovi usmerjenimi navzgor, je ekonomsko racionalno imeti čim več otrok (v okviru bioloških možnosti). Vsak dodaten otrok prispeva k bogastvu staršev in k njihovi varnosti v starosti. V družbah, kjer so neto premoženjski tokovi usmerjeni navzdol, pa je za starše ekonomsko racionalno biti brez otrok oz. jih imeti toliko, da v starševstvu še vidijo užitek. Prehod od visokih k nizkim stopnjam rodnosti je torej posledica sprememb v družinskih strukturah in spremembah od navzgor do navzdol usmerjenih premoženjskih tokov (Kaplan & Bock, 2001, str. 5557).

Caldwellova teorija je bila vprašljiva tako iz teoretičnih kot iz empiričnih razlogov. Resen izziv premoženjski teoriji je prišel s področja evolucijske biologije, njen največji nasprotnik pa je bil Kaplan (Panel on Research Agenda and New Data for an Aging World et al., 2001, str. 162). Trditev, da so bili neto premoženjski tokovi v predmodernih družbah usmerjeni navzgor, nasprotuje teoriji evolucijske biologije. Po tej teoriji so neto tokovi vedno usmerjeni od staršev k otrokom, ne glede na stopnjo rodnosti. Podrobna antropološka raziskovanja starostno specifičnih transferjev med primitivni ljudstvi so pokazala, da posamezniki vseh starosti vedno proizvedejo več, kot porabijo. Iz tega izhaja, da so neto transferji usmerjeni navzdol, od starejših k mlajšim generacijam.

Empirične antropološke raziskave o ekonomskih aktivnostih številnih skupin po svetu (tudi ljudstev iz časa lova in nabiralništva, ekstenzivnega in intenzivnega kmetijstva) v predindustrijskem času so nedvoumno pokazale, da so tokovi neto transferjev vedno potekali navzdol, od staršev k otrokom. Raziskave v teh skupinah ljudstev so pokazale, da so starejši tisti, ki proizvajajo hrano (bodisi z lovom in nabiralništvom bodisi preko kmetijske pridelave) in jo zagotavljajo otrokom. Starejši so proizvajalci vse do pozne starosti oz. do smrti. Razlike med različnimi preučevanimi ljudstvi so le v povprečni starosti, do katere so otroci odvisni od starejših preden postanejo tudi sami proizvajalci hrane (Lee, 1995).

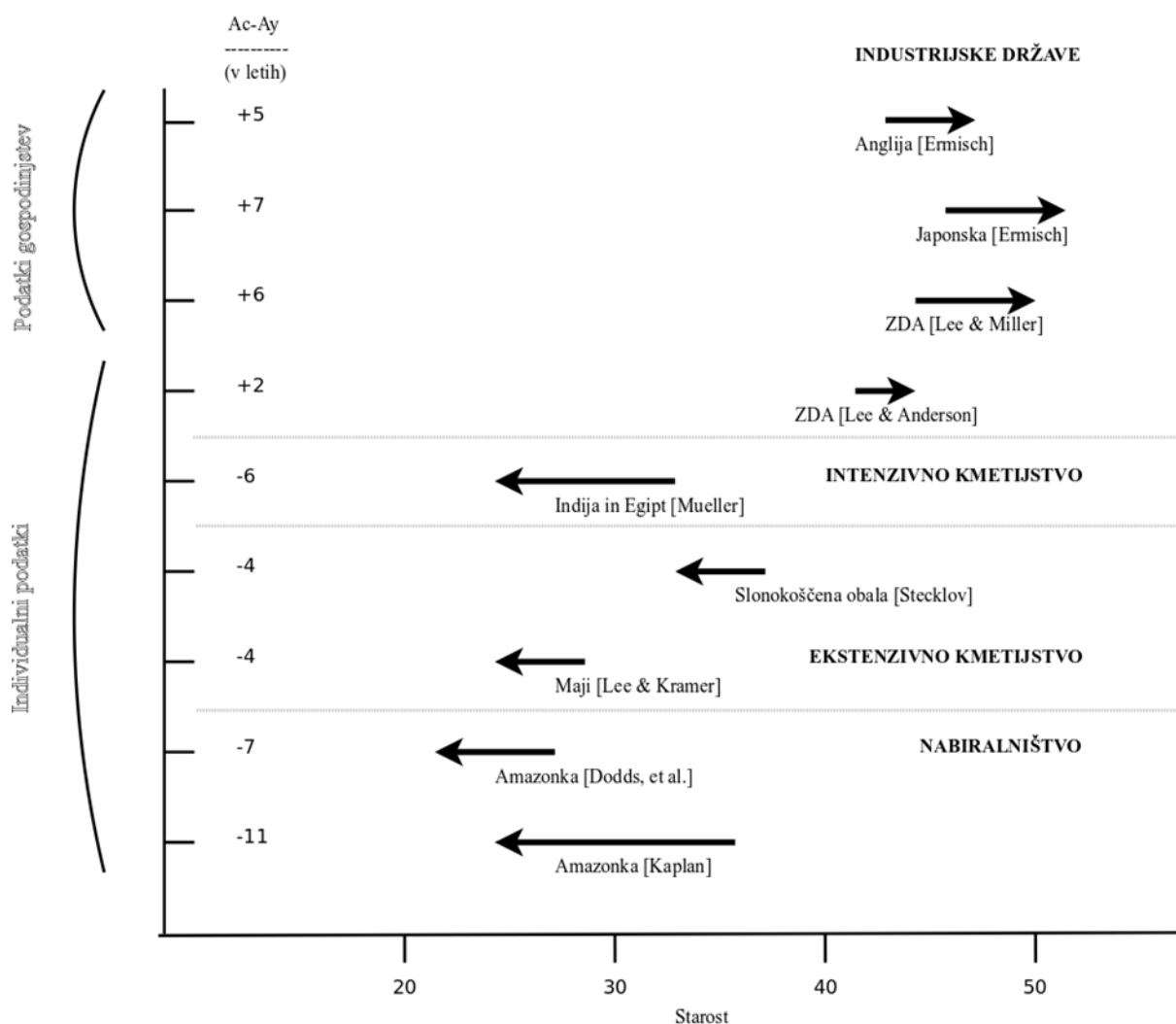
Lee (1995) je analiziral podatke Združenih držav Amerike (ZDA) v modernem času in pokazal, da so bili v tem primeru neto tokovi transferjev obrnjeni navzgor. Uporabil je podatke na ravni gospodinjstev in jih s pomočjo Lazear-Michaelovih uteži preračunal na posamezne člane gospodinjstev. Izračunane individualne podatke je združil po starostnih razredih in izračunal povprečne starostne profile za individualno potrošnjo. Do podobnih zaključkov kot Lee, da so neto tokovi transferjev v moderni družbi obrnjeni navzgor, je prišel Ermisch, ki je preučeval podatke za Japonsko in Anglijo (v Lee, 1995). Videti je sicer, da je v skladu s Caldwellovo teorijo prišlo do obrata v smeri premoženjskih tokov, vendar ti v nasprotju z njegovimi trditvami v tradicionalnih družbah potekajo navzdol, od starejših k otrokom, v moderni družbi pa navzgor, od mlajših k starejšim. To pa je ravno obratno, kot je trdil Caldwell.

Za moderne industrijske družbe je značilno, da na neto premoženjske tokove (poleg transferjev znotraj družine) vplivata tudi kapital in transferji države. Analiza transferjev znotraj družine v ZDA pa je pokazala, da so ti usmerjeni navzdol, podobno kot v ostalih družbah. Obrat v smeri skupnih neto premoženjskih tokov (zaradi pozitivnega vpliva kapitala in transferjev države) se ne sklada s smerjo transferjev znotraj družine (Lee, 1995).

Podatke omenjenih študij je Lee (1995; Panel on Research Agenda and New Data for an Aging World et al., 2001, str. 163-165; Lee & Mason, 2011, str. 86) zbral in prikazal v inovativnem geometričnem prikazu, diagramu s puščicami. Iz prikaza lahko vidimo razliko med povprečno starostjo pri potrošnji in povprečno starostjo pri proizvodnji skozi celotni življenjski cikel. Rep vsake puščice se nahaja na povprečni starosti proizvodnje posameznikov, glava puščice pa se nahaja na povprečni starosti potrošnje. Dolžina puščice prikazuje število let prejemanja transferjev in meri obseg medgeneracijskih transferjev. Na vodoravni osi je označena starost. Puščica, ki je usmerjena v desno pomeni, da posameznik v povprečju prej zasluži kot potroši in da so neto tokovi transferjev usmerjeni od mlajših k starejšim. V tem primeru povprečni posameznik pričakuje, da bo v prihodnosti trošil več kot bo proizvedel. Puščica, ki je usmerjena v levo pa kaže, da posameznik v povprečju troši prej kot proizvaja, neto transferji so usmerjeni navzdol, od starejših k mlajšim generacijam. Navpični položaj puščic razvršča družbe po obsegu transferjev. Na Sliki 1 prikazujemo primerjavo prerazporeditev dohodkov v času.

Iz prikaza lahko vidimo prej povedano, da so v vseh upodobljenih družbah, razen v ZDA (v modernem času), neto transferji usmerjeni navzdol. Poleg tega je obseg transferjev, merjen z dolžino puščice, največji za družbe na najnižji stopnji razvitosti, srednje dolžine za države v razvoju ter majhen in z nasprotnim predznakom za najbolj razvite države. Smer medgeneracijskih transferjev v ZDA in drugih razvitih državah se v primerjavi z manj razvitimi državami razlikuje iz dveh razlogov. V razvitih državah starejši in otroci porabijo več, kot proizvedejo predvsem zaradi zmanjšanih dohodkov od dela. Za zapolnitev vrzeli v dohodku po koncu udejstvovanja na trgu dela je zagotovljeno prejemanje transferjev v obliki pokojnin. Drugi razlog pa je, da so za razvite države značilne zelo nizke stopnje rasti prebivalstva, nizka umrljivost in posledično manjši delež mladih med prebivalstvom. Delež starejših, ki prejemajo transferje, pa je v razvitih državah precej višji. Ta dva dejavnika poskušata nadomestiti visok obseg naložb v človeški kapital (izobraževanje in usposabljanje na delovnem mestu), ki so povzročile zamik najvišje produktivnosti posameznika v višjo starost.

Slika 1: Primerjava smeri prerazporeditve dohodka v času

Vir: R. Lee, *Intergenerational Transfers and the Economic Life Cycle: A Cross-Cultural Perspective*, 1995.

1.2 Institucionalne ureditve preusmeritev ekonomskih tokov

Številne antropološke raziskave in NTA so omogočili vpogled v medgeneracijske transferje od časa nabiralništva pa do danes. V preteklosti so bili otroci do določene starosti (do okoli 20. leta) prehransko odvisni od staršev in drugih članov družbe. Posameznik je bil neto proizvajalec do konca življenja in zato starejši skoraj niso potrebovali transferjev. Ti so bili v celoti zasebni, akumulacije sredstev prav tako ni bilo. Danes so otroci še vedno odvisni od staršev (do približno 20. leta starosti ali več), vendar so zasebni transferji manj pomembni. Poleg zasebnih transferjev so namreč danes na razpolago tudi javni transferji (v obliki izobraževanja in zdravstvenih storitev). Starejšim so na razpolago transferji v obliki pokojnin (in drugi transferji, kot so npr. zdravstvene storitve in storitve dolgotrajne oskrbe), zato prej zapustijo trg dela. Privarčevana sredstva so pomemben vir za povečano potrošnjo v starejših letih (Lee & Donehower, 2009).

Družina je bila in ostaja osrednja institucija, ki je skozi evolucijo skrbela za posameznika. Z gospodarskim razvojem je del njene vloge prevzela država (Lee, 2007). Razvite države namenijo bistveno večji delež bruto domačega proizvoda za transferje iz sektorja država, tako v denarju kot v naravi, kot pa manj razvite države. Razlika ni le v obsegu transferjev, temveč tudi v njihovi razporeditvi po starosti. Za razvite države je značilen večji delež starejših v strukturi prebivalstva kot v manj razvitih državah. Že samo ta demografska razlika med državami pokaže, da so transferji starejšim prebivalcem bolj pomembni (večji) v razvitih državah. Pomembna je tudi ta razlika, da sta v večini manj razvitih držav nega in podpora otrokom in starejšim večinoma v domeni družine. V razvitih državah nega in vzgoja otrok sicer v veliki meri še vedno spadata v domeno družine, starejši pa se opirajo na transferje sektorja država. To so transferji v denarju (predvsem pokojnine) in v naravi (predvsem zdravstvene storitve in storitve dolgotrajne oskrbe) (Lee, 1995).

V zadnjih letih se več držav sooča z javnofinančnimi težavami zaradi financiranja programov za starejše, še posebej pokojnin. Za širšo sliko razumevanja medgeneracijskih tokov pogledajmo ugotovitve NTA o zasebnih in javnofinančnih tokovih med generacijami (Lee & Mason, 2011, str 79–103). Izsledki pravijo, da je bila potrošnja v času lova in nabiralništva ter v manj razvitih državah relativno nespremenjena skozi celotno življenjsko dobo. O potrošnji v razvitih državah pa NTA ugotavljajo, da v starejših letih strmo naraste, predvsem zaradi storitev javnega zdravstva in dolgotrajne oskrbe. Za dohodke od dela je značilno, da so jih prej ustvarili otroci v družbah v času lova in nabiralništva, nekaj let pozneje v manj razvitih državah, v še poznejših letih pa mladi v razvitih državah. Najvišje vrednosti dohodkov od dela v razvitih državah delavci dosežejo nekaj let pozneje kot v manj razvitih državah, ti pa zatem strmo padejo. Za starejše je v razvitih družbah značilno, da so neto potrošniki, za odrasle v družbah iz časa lova in nabiralništva pa je značilno, da so neto proizvajalci do konca življenja.

Lee (1995) in Mason (Lee & Mason, 2011, str. 87–91) tako ugotavljata, da je skupna značilnost vseh manj razvitih držav usmerjenost neto transferjev navzdol, od starejših k otrokom. Za razvite države z višjimi dohodki so neto transferji usmerjeni navzgor, od mlajših k starejšim. Za te države je značilen visok delež starejših v prebivalstvu, kar je glavni razlog za spremembo smeri neto transferjev. Če pogledamo samo zasebne transferje, vidimo, da so ti v vseh družbah usmerjeni navzdol. Za transferje iz sektorja država pa slika ni tako enoznačna. Analiza je pokazala, da so javni transferji močno odvisni od stopnje ekonomskega razvoja in od regionalnih značilnosti držav. V vseh preučevanih evropskih državah so javni transferji usmerjeni navzgor, k starejšim. Med razvitimi državami so izjema ZDA, razlog za to pa je relativno mlada populacija (za bogato državo) in nizke pokojnine iz javnih sredstev.

Kljub pomembni vlogi zasebnih in javnih transferjev za otroke je ključno vlogo pri spremembi ekonomskega življenjskega cikla imelo povečanje javnih transferjev odraslim. Ukrepi so bili v nekaterih državah premišljeni, v drugih so se zgodili po inerciji. Če se država znajde v težkem javnofinančnem položaju, je že odobrene transferje težko znižati.

2 TEORETIČNA OPREDELITEV GENERACIJSKIH RAČUNOV

Vloga države skozi transferje se je v razvitih državah postopoma razširila do te mere, da jo bo težko vzdrževati tudi v prihodnje. Raziskovalci na težave opozarjajo že dalj časa, kljub temu se številne države težav ne lotevajo sistematično s strukturnimi reformami. Vzrok se pogosto nahaja v kratkoročno orientiranih odločitvah politikov, saj bi bili potrebni neprikljubljene ukrepi, ki jim volivci niso naklonjeni. Največjo volilno moč ima starejša populacija, ki bi bila npr. s strukturnimi reformami na področju pokojninskega sistema najbolj prizadeta.

Običajne analize stroškov povezanih s staranjem prebivalstva se osredotočajo na njihov skupni finančni učinek. Manj pozornosti je bilo namenjene posledicam staranja z vidika generacijske solidarnosti. Tradicionalna javnofinančna kazalca, primanjkljaj in dolg države, ki prikazujeta trenutno neravnovesje med prihodki in izdatki države oz. akumuliran dolg države, ne moreta pokazati, kakšna bo neto davčna obremenitev prihodnjih generacij in ali bo enaka obremenitvi sedanjih generacij (Batini & Callegari, 2011, str. 19).

2.1 Generacijski računi, primanjkljaj in dolg države

Metoda, ki je bila izdelana za analiziranje tokov neto davkov med sektorjem država in prebivalstvom, so generacijski računi. Uporabljamo jih za oceno generacijskega (ne)ravnesja, ki ga povzroča sedanja javnofinančna politika in njeno vzdržnost na dolgi rok. Za predstavnike posameznih generacij lahko izračunamo, koliko neto davkov bodo še plačali v preostanku svojega življenja in kolikšno finančno breme sedanje generacije prelagajo na prihodnje generacije. Z modelom lahko preizkusimo tudi, kakšne so potrebne spremembe javnofinančne politike (npr. spremembe v pokojninskem sistemu), ki bi sedanjim in prihodnjim generacijam naložila enake (v sedanjih vrednosti) neto davke (Medijainen, 2010, str. 13).

Avtorji metode generacijskih računov pri utemeljevanju svoje ideje izhajajo iz predpostavk ekonomske teorije, ki pravi, da proračunski primanjkljaj ni natančno opredeljen ekonomski koncept, temveč arbitrarno določena številka, ki je odvisna od vladnega poimenovanja posameznih izdatkov in prejemkov. Pojavljajo se različni predlogi, kaj naj primanjkljaj vključuje. Avtorji so izhajali iz izkušenj ZDA, kjer je Congressional Budget Office (CBO) objavljala različne proračunske primanjkljaje, pri čemer se je uporabnik sam odločal, katerega je uporabil. Ob tem so upravičeno podvomili v pravilnost koncepta in si zastavili vprašanje, kateri primanjkljaj je pravi in ga naj torej uporabljajo. Tudi če bi lahko našli soglasje o tem, kateri primanjkljaj je pravi, bi še vedno ostali dve bistveni omejitvi te metode pri razumevanju učinkov javnofinančne politike (Auerbach et al., 1994, str. 73-75).

Razloga za to sta dva. Prvi razlog izhaja iz dejstva, da je javnofinančna politika dinamična in se je ne da opisati s kratkoročnimi ukrepi, ki ne upoštevajo prihodnjega dogajanja v celotnem gospodarstvu. Drugi razlog je v nezmožnosti opredelitve kako so bremena javnega

financiranja prerazporejena med generacijami oz. kohortami. Kot odgovor na zgornji vprašanji so avtorji ponudili t. i. generacijske račune, ki poskušajo oceniti, kako so bremena trenutne javnofinančne politike razdeljena med generacijami (Auerbach et al., 1991a).

Generacijski računi za moške se običajno razlikujejo od generacijskih računov za ženske. Moški v povprečju zaslužijo več, plačujejo višje davke (od dohodkov od dela) in prejmejo manj transferjev v povezavi z otroki in družino. Moški prav tako v povprečju živijo manj let in zbolevaro pogostejše kot ženske. Te razlike v dohodkih in zdravju vplivajo na transferje, prejete v poznejših letih (predvsem storitve zdravstvenega varstva), in so glavni razlog za razlike v profilih davkov in transferjev po spolu in po starosti (Batini, & Callegari, 2011, str. 20).

Klasičen način merjenja proračunskega (ne)ravnovesja z analizo primanjkljaja države je primeren za oceno trenutnega položaja države. Uporaba okvira nacionalnih računov in dodatnih priročnikov (Evropski sistem računov – ESA 1995 oz. ESA 2010 ter Priročnik o primanjkljaju in dolgu – MGDD) je omogočila uporabo mednarodno primerljivih podatkov o primanjkljaju in dolgu države v državah članicah Evropske unije (Medijainen, 2010, str. 6). Fiskalni nadzor v okviru Evropske unije (EU) oz. EMU je urejen z uredbo Sveta 479/2009 (2009), ki je bila dopolnjena z uredbo Sveta 679/2010 (2010), in zahteva, da država članica dvakrat letno sporoči podatke o dolgu in primanjkljaju v okviru t.i. EDP poročanja (EDP – angl. *Excessive deficit procedure*, v nadaljevanju EDP).

Podatki o primanjkljaju in dolgu države kažejo podatke o aktivnosti sektorja država (S.13)¹. Ta zajema vse institucionalne enote, ki so netržni proizvajalci in katerih output je namenjen individualni in kolektivni potrošnji. Financirajo ga večinoma iz obveznih prispevkov enot, ki sodijo v druge sektorje, in/ali iz vseh institucionalnih enot, ki so vpete v redistribucijo nacionalnega dohodka in bogastva. Netržni proizvajalci so enote, ki večine svojega dohodka ne dobijo od prodaje blaga in storitev (European Commission, 1996, str. 28; European Commission, IMF, OECD, UN & World Bank, 2009, str. 17; European Commission, 2013, str. 44).

Primanjkljaj sektorja države je izravnalna postavka in je opredeljen kot neto posojanje/neto izposojanje sektorja država, vključno s tokovi plačil obresti iz poslov zamenjav in navadnih terminskih poslov (Statistični urad Republike Slovenije, 2005, str. 405). Dolg sektorja država je opredeljen kot celoten konsolidiran bruto dolg države v nominalni vrednosti v naslednjih kategorijah, obveznosti: gotovina in vloge (kovanci), kratkoročni in dolgoročni vrednostni papirji razen delnic in izvedenih finančnih instrumentov, kratkoročna in dolgoročna posojila (Eurostat, 2013, str. 2–10).

¹ Sektor država (S.13) zajema tri podsektorje, to so S. 1311 Centralna država, S.1313 Lokalna država in S.1314 Skladi socialne varnosti. V kolikor v nalogi ni navedeno drugače sektor država (S.13) predstavlja vse tri podsektorje.

Obstajajo številne ovire, zaradi katerih primanjkljaj in dolg države nista najbolj primerna kazalnika za merjenje dolgoročne vzdržnosti javnih financ. Med ovire štejemo izključitev državnih pokojninskih shem s skladi iz nacionalnih računov, s čimer se ne upoštevajo posledice prihodnjih demografskih sprememb. Država se lahko odloči za ukrepe, ki bodo kratkoročno pozitivno vplivali na primanjkljaj oziroma presežek v računih države, ti pa po drugi strani lahko dolgoročno negativno vplivajo na primanjkljaj in dolg države. Ravno uporaba kratkoročnih kazalnikov, kot sta primanjkljaj in dolg države, spodbuja uporabo kratkovidnih ukrepov, ki imajo negativne posledice na medgeneracijsko ravnovesje (Medijainen, 2010, str. 6).

Za Evropsko unijo (EU) oziroma Evropsko monetarno unijo (EMU) je značilno zgoraj navedeno. Konvergenčna kriterija (European Commission, 2014)², ki naj bi zagotavljala javnofinančno preudarnost (varčnost), sta primanjkljaj in dolg države. Kljub temu, da je bila njuna višina v okviru maastrichtske pogodbe določena na osnovi zgodovinskih in ne ekonomskih načel, sta pomembno pripomogla k javnofinančni konsolidaciji v EU. V desetih letih po sprejetju maastrichtske pogodbe se je primanjkljaj držav v razmerju do BDP v celotni EMU znižal v povprečju s 5,5 % na 1 %. V tem obdobju so vse države razen Grčije uspele znižati primanjkljaj pod 3 % BDP (Medijainen, 2010, str. 7). Danes je slika zaradi finančne krize, ki traja od leta 2008, drugačna. Povprečna stopnja primanjkljaja države v območju evra je bila v letu 2010 -6,2 % BDP, leta 2011 -4,1 % BDP in -3,7 % BDP v letu 2012 (Eurostat, 2014n).

Kljub pozitivnim učinkom konvergenčnih kriterijev pa so po teoretični strani deležni nekaj kritik. Ekonomske politike morajo zadostiti trem kriterijem, da bi dosegli pozitivne učinke na celotno gospodarstvo. Prvi kriterij določa zniževanje primanjkljaja predvsem z nižanjem izdatkov države in ne z višanjem davčnih prihodkov (višanje obstoječih davčnih stopenj ali uvedba novih davkov). Drugi kriterij govori o tem, da naj bi tiste izdatke države, ki prispevajo največ k splošni produktivnosti gospodarstva, znižali najmanj. Tretji kriterij omenja dosledno zniževanje primanjkljaja skozi daljše časovno obdobje. Kadar pa je zahtevano hitro zniževanje primanjkljaja, je prva dva kriterija težko izpolniti. Višanje davčnih prihodkov je lažje in učinkovitejše kot pa zniževanje davčnih izdatkov (pogajanja s sindikati o plačah v javnem sektorju so običajno dolgotrajna in neučinkovita). Prav tako je relativno enostavno

² Maastrichtski kriteriji oz. konvergenčna merila so kriteriji, ki temeljijo na ekonomskih kazalcih. Države članice EU jih morajo izpolniti za vstop v območje evra (Evropska monetarna unija – EMU). Določeni so v Maastrichtski pogodbi, ki so jo člani EU podpisali 7. februarja 1992. Konvergenčni kriteriji merijo: stabilnost cen, ki se meri z indeksom cen življenjskih potrebščin (ICŽP) in ne sme za več kot 1,5 odstotne točke preseči povprečja treh držav članic EMU z najnižjo stopnjo ICŽP.; vzdržnost javnih financ, ki se meri s primanjkljajem in dolgom države. Primanjkljaj države ne sme presegati 3 % BDP, dolg države pa 60 % BDP. Konvergenčni kriteriji merijo še dolgoročno stabilnost obrestne mere (ta ne sme za več kot 2 odstotni točki preseči obrestnih mer najboljših držav članic EU (pri stabilnosti cen) in stabilnost menjalnega tečaja. Po tem kriteriju v času sodelovanja v mehanizmu deviznega tečaja (ERM II) pred vstopom v EMU, vsaj dve zaporedni leti ne sme priti do večjih odstopanj od fiksne tečaja določenega v okviru ERM II.

znižati izdatke za investicije, saj je pravni okvir okoli investicij ohlapen. Ravno investicije pa so tiste, ki na produktivnost v gospodarstvu vplivajo najbolj (Medijainen, 2010, str. 7).

Pri merjenju dolgoročnega vpliva javnofinančne politike je pomembno razumeti tudi, kako aktivnosti trenutne javnofinančne politike vplivajo na razpoložljivost sredstev v celotnem življenjskem ciklu posameznih generacij. Letni denarni tokovi bi imeli večji vpliv na ekonomsko odločanje, če bi se posamezniki obnašali kratkovidno ali če bi se soočali z likvidnostnimi omejitvami. Druga skrajnost bi bila, če bi bili posamezniki nesebični (altruistični). V tem primeru bi medgeneracijske transferje zaradi spremembe v javnofinančni politiki nadomestili s transferji znotraj družine. Empirični dokazi o tem, da so posamezniki pri odločanju kratkoročno usmerjeni, so šibki.

Različne javnofinančne politike lahko imajo enak makroekonomski vpliv na gospodarstvo, a ustvarijo različen primanjkljaj in/ali dolg države. Prav tako ukrepi javnofinančne politike, ki vplivajo na spremembe v medgeneracijski prerazporeditvi, kratkoročno ne vplivajo vedno na letni proračunski saldo (European Commission, 2000, str. 17).

Za ponazoritev si pogledjmo preprost model dveh generacij, kjer v obdobju 0 nimamo aktivnosti države. Predpostavljajmo, da znaša obrestna mera 20 %, rast prebivalstva pa 10 %. V Tabeli 1 (European Commission, 2000, str. 17–19), analiziram štiri politike medgeneracijske prerazporeditve preko državnega proračuna.

V prvem primeru mlade generacije v obdobju 0 prejmejo transferje v vrednosti 100, ti so dolžniško financirani. Primanjkljaj in dolg države tako znašata 100 enot. V naslednjem obdobju starejše generacije plačajo davek v vrednosti 120 enot. Enako znaša tudi glavnica z obrestmi na transfer, ki so ga prejele mlajše generacije. Nadaljevanje enake politike iz obdobja 0 zaradi rasti prebivalstva izdatke za transferje v obdobju 1 poveča na 110 enot. Država potroši dodatnih 20 enot za obresti. Primanjkljaj v obdobju 1 tako znaša 10 enot in za enak znesek se poveča dolg države. Če predpostavljamo, da se veljavni davčni sistem in transferji ohranjajo v prihodnje, tako primanjkljaj kot dolg države v prihodnjih letih raste po stopnji rasti prebivalstva.

Drugi primer v Tabeli 1 prikazuje pokojninski sistem, ki je financiran z davki. Ob njegovi uvedbi v letu 0 so mlade generacije obdavčene v višini 100 enot, kar povzroči proračunski presežek, saj do obveznosti transfernih plačil starejšim v višini 120 enot pride šele v obdobju 1. Za to prvo obdobje država prejme obresti na premoženje v višini 20 enot, skupaj s plačanimi davki mladih generacij v višini 110 enot. Nastali proračunski presežek v višini 10 enot poveča premoženje države, ki ob nadaljevanju take politike raste s stopnjo rasti prebivalstva.

Javnofinančna politika v primeru 3 je enaka pokojninskemu sistemu iz drugega scenarija. Vendar pa so plačila mladih generacij tokrat označena kot posojila javnemu sektorju. Če predpostavljamo, da država to posojilo investira na kapitalskem trgu, beležimo v obdobju 0

uravnovežen proračun. V naslednjem obdobju, ob predpostavki popolnih kapitalskih trgov, donosnost naložb skupaj z glavnico zadošča za odplačilo preostanka posojila in za plačilo pripadajočih zapadlih obresti. Z nadaljevanjem take politike tako posojila mladih generacij državi, kot tudi servisiranje dolga, rastejo s stopnjo rasti prebivalstva. Ob tem je državni proračun vedno uravnovežen in obveznosti države so enake 0.

Tabela 1: Primanjkljaj in dolg države ter medgeneracijski transferji

Primer 1: Konstantni transferji mlajšim generacijam					
Obdobje	Davki, starejše generacije	Plačilo obresti	Transferji, mlajše generacije	Primanjkljaj	Dolg države
0	0	-	100	100	100
1	120	20	110	10	110
2	132	22	121	11	12
3	145,2	24,2	133,1	12,1	133,1
Primer 2: Pokojninski sistem s skladi financiran z davki					
Obdobje	Davki, mlajše generacija	Prejem obresti	Transferji, starejše generacije	Primanjkljaj	Dolg države
0	100	-	0	-100	-100
1	110	20	120	-10	-110
2	121	22	132	-11	-121
3	133,1	24,2	145,2	-12,1	-133,1
Primer 3: Pokojninski sistem s skladi financiran z zadolževanjem					
Obdobje	Posojilo mladih generacij	Prejem obresti	Vračilo dolga	Primanjkljaj	Dolg države
0	100	-	0	0	0
1	110	20	120	0	0
2	121	22	132	0	0
3	133,1	24,2	145,2	0	0
Primer 4: Pokojninski sistem sprotnega kritja					
Obdobje	Davki, mlade generacije		Transferji, starejše generacije	Primanjkljaj	Dolg države
0	100		100	0	0
1	110		110	0	0
2	121		121	0	0
3	133,1		133,1	0	0

Vir: European Commission, Generational accounting in Europe, 2000, str.18.

Z ekonomskega vidika so ti trije scenariji enaki, posamezne generacije se soočajo z enakimi proračunskimi omejitvami. Sedanja vrednost plačanih neto davkov v celotnem življenjskem obdobju je za vsako od generacij enaka nič. Racionalni agenti ne bi spremenili svojega vedenja ob vsaki spremembi javnofinančne politike. Primanjkljaj in dolg države pa, odvisno od posameznih ukrepov javnofinančne politike, kažeta bistveno drugačna gibanja.

V primeru 4 predstavljamo pokojninski sistem, ki je financiran po sistemu sprotnega kritja (*pay-as-you-go system*). V okviru te pokojninske sheme so davki, ki jih plačajo mlade generacije, enaki transferjem, ki jih prejmejo starejše generacije. Enako kot pri scenariju 3 je državni proračun vedno uravnotežen in obveznosti države so enake nič. Kljub temu politiki nista enakovredni. Kot je razvidno iz Tabele 1, uvedba sistema sprotnega kritja v obdobju 0 takoj sproži možnosti porabe starejših generacij, ki v preteklosti niso prispevale v ta sistem. Če država beleži gospodarsko rast, je to uvodno darilo financirano z zmanjšano možnostjo potrošnje za vse poznejše rodove, saj je interna stopnja donosa v sistemu sprotnega kritja enaka stopnji rasti prebivalstva, ki pa je nižja od obrestne mere. Padec v vseživljenjskem dohodku zmanjšuje prihranke, kar vodi do manjšega razmerja med kapitalom in delom, do višjih obrestnih mer in nižjih plač. Medgeneracijske prerazporeditve in makroekonomske posledice, ki jih povzroči pokojninski sistem sprotnega kritja, niso razvidne iz kratkoročnih javnofinančnih kazalnikov, saj ti zahtevkov starejših za pokojnine v prihodnosti ne upoštevajo (European Commission, 2000, str. 17–19).

2.2 Metoda generacijskih računov

Metoda generacijskih računov upošteva, da se država dolgoročno sooča z medčasovno proračunsko omejitvijo. Iz te omejitve izhaja, da morajo vsa bodoča plačila neto davkov (izražena v sedanji vrednosti) sedanjih in prihodnjih generacij zadostovati za pokritje državne potrošnje (prav tako izražene v sedanji vrednosti) in za odplačilo izhodiščnega neto dolga države. Način, na katerega generacijski računi vstopijo v medčasovno proračunsko omejitve države, lahko izrazimo s preprosto matematično enačbo (Auerbach et al., 1991a, str. 5 in 1994, str. 75-76):

$$\sum_{s=0}^D N_{t,t-s} + \sum_{s=1}^{\infty} N_{t,t+s} + W_t^g = \sum_{s=t}^{\infty} G_s (1+r)^{-(s-t)} \quad (1)$$

Prvi člen na levi strani enačbe (1) predstavlja vsoto sedanjih vrednosti neto plačil sedanjih generacij. Izraz $N_{t,k}$ predstavlja sedanjo vrednost neto plačil generacije rojene v letu k in plačila diskontirana nazaj do leta t . Indeks s predstavlja starost in ima vrednosti od 0 do D , pri čemer je D najvišja starost. Prvi element v tej vsoti, torej $N_{t,t}$, predstavlja sedanjo vrednost neto plačil generacije, rojene v letu t . Zadnji element je $N_{t,t-D}$ in predstavlja sedanjo vrednost preostalih neto plačil najstarejše generacije v letu t .

Drugi člen na levi strani enačbe (1) predstavlja vsoto sedanjih vrednosti preostalih neto plačil prihodnjih generacij, to je generacij, ki bodo rojene po izhodiščnem letu. Vsota se začne z elementom $N_{t,t+1}$, torej sedanjo vrednostjo plačil generacije, rojene v letu $t+1$ (Auerbach, Gokhale & Kotlikoff, 1994, str. 75–76). Naslednji elementi predstavljajo vrednosti za generacije, rojene v vedno bolj oddaljeni prihodnosti. Teoretično gre za vsoto do neskončnosti, vendar se v praksi izračunavanje ustavi v dovolj oddaljeni prihodnosti (sto do dvesto leto, ko postane vpliv neto vplačil zaradi diskontiranja zanemarljiv (Sambt, 2005, str. 86).

Tretji člen na levi strani enačbe W_t^g predstavlja neto premoženje države v letu t . Predstavlja razliko med premoženjem in dolgom države, ki je lahko tudi negativna. Prvi člen na desni strani enačbe (1) označuje vrednosti državne potrošnje v posameznih letih s , ki je diskontirana s stopnjo r do leta t .

Zapis enačbe (1) kaže na ničelno vsoto medgeneracijske javnofinančne politike. Če ohranimo državno potrošnjo nespremenjeno, potem zmanjšanje neto davkov (v sedanji vrednosti) sedanjih generacij (gre za zmanjšanje v prvega člena enačbe) zahteva povečanje neto davkov (v sedanji vrednosti) prihodnjih generacij. Enačba prav tako kaže, da povečanja bremen prihodnjih generacij (v sedanji vrednosti) ne moremo predvideti brez vedenja o prihodnji potrošnji države in generacijskih računov sedanjih generacij. Zato je nemogoče oceniti naravnost generacijske politike brez predpostavk o smeri razvoja teh spremenljivk (Auerbach et al., 1994, str. 75-76; Auerbach et al., 1999, str. 31-32).

Niz generacijskih računov je niz vrednosti (izraženih v sedanji vrednosti) – po ena vrednost za vsako sedanjo generacijo in ena skupna vrednost za vse prihodnje generacije – za prihodnje generacije namreč predpostavljamo, da bodo vse obravnavane enako. Generacijske račune oblikujemo posebej za moške in posebej za ženske, v matematičnem zapisu oznak za spol ne prikazujemo posebej.

$$N_{t,k} = \sum_{s=\max(t,k)}^{k+D} T_{s,k} P_{s,k} (1+r)^{t-s} \quad (2)$$

V enačbi (2) člen $T_{s,k}$ predstavlja povprečno neto plačilo v letu s , ki ga bodo člani generacije rojeni v letu k plačali državi. Povprečno neto plačilo pomeni povprečje plačil vseh članov določene generacije v letu s . Člen $P_{s,k}$ predstavlja število živčih članov kohorte v letu s , ki so bili rojeni v letu k . Agregat $N_{t,k}$ predstavlja neto davke vseh članov generacije k v letu s . Vsota za generacije, rojene pred letom t , se začne v letu t . Vsota za generacije, ki so bile rojene v letu k , ko je $k > t$, se začne v letu k . Ne glede na leto rojstva posameznih generacij, se diskontiranje vedno opravimo nazaj do leta t .

Medčasovno proračunsko omejitev države lahko razumemo kot omejitev pri financiranju. Javnofinančna politika, ki spremeni eno od komponent v enačbi (1), bo povzročila

spremembo vsaj ene od preostalih komponent. Na primer, če se zmanjšajo neto davčna plačila živečih generacij (bodisi z nižanjem davkov bodisi s povečanjem transferjev), bodo morale prihodnje generacije plačati višje neto davke, saj je neto dolg države eksogena spremenljivka.

Za izračun preostalih neto plačil posameznih živečih generacij uporabimo projekcije prebivalstva po starosti. Pri strukturi neto davkov razvijemo napovedi za starostno specifične davke. Če je T_s starostno specifičen davek ali transfer, potem neto plačilo davka v določeni starosti v letu s za moškega, rojenega v letu k , lahko zapišemo kot:

$$T_{s,k} = \sum_i h_{s,k,i} \quad (3)$$

kjer je $h_{s,k,i}$ povprečni davek ali transfer tipa i , plačan ali prejet v letu s od osebe, rojene v letu k , stare $s-k$ let. Če je v enačbi (3) $h > 0$, gre za plačilo davka in kadar je $h < 0$, gre za prejem transferjev.

Ena ključnih predpostavk pri generacijskih računih je, da se javnofinančna politika in ekonomsko obnašanje iz izhodiščnega leta ne spreminjata. Ob tej predpostavki lahko izračunamo prihodnja povprečna plačila davkov in prejetih transferjev na prebivalca na osnovi starostnega profila iz izhodiščnega leta in po predpostavljeni stopnji rasti produktivnosti g :

$$h_{s,k,i} = h_{t,t-(s-k),i} (1 + g)^{s-t} \quad (4)$$

Enačba (4) pripiše posamezniku, staremu $s-k$, v letu s plačilo davkov in prejetih transferjev v enaki vrednosti kot drugim posameznikom enake starosti v letu t , povečanim za letne stopnje rasti produktivnosti. Starostni profil davkov in transferjev na prebivalca v izhodiščnem letu običajno določimo v dveh korakih. V prvem koraku iz mikro podatkov ocenimo relativni starostni profil davkov in transferjev v izhodiščnem letu, v drugem koraku pa dobljene relativne profile uskladimo (množimo vse vrednosti z istim skalarjem), da dobimo makro kategorije iz javnofinančnih statistik.

Enačba (4) predstavlja standard pri generacijskih računih za projekcije v prihodnje plačanih davkov in prejetih transferjev na osnovi izhodiščnega leta. Agregatno vrednost prihodnjih plačil neto davkov delimo s številom članov v posamezni kohorti in dobimo povprečne neto davke, ki jih bo povprečni član kohorte še plačal državi v preostanku svojega življenja. Generacijski račun posamezne kohorte tako zapišemo z naslednjo enačbo:

$$GA_{t,k} = \frac{N_{t,k}}{P_{t,k}} \quad (5)$$

Generacijski računi kažejo pričakovana neto plačila davkov (davki minus transferji) za predstavnika posamezne kohorte v skladu z davčno politiko in politiko transferjev iz izhodiščnega leta, ki se ohranja v neskončnost. Usmerjeni so v prihodnost in zajemajo samo še preostala plačila neto davkov, zato generacijskih računov različnih živečih kohort ne moremo primerjati med sabo. Tako so npr. generacijski računi starejših generacij v primerjavi z generacijami v srednjih letih na prvi pogled mnogo ugodnejši, saj bodo starejše generacije do konca življenja plačale mnogo manj davkov kot mlajše generacije. Če bi upoštevali tudi pretekla vplačila davkov in prejem transferjev, pa bi bila slika drugačna. Primerjamo lahko le generacijske račune kohorte, rojene v izhodiščnem letu, in generacijske račune prihodnjih generacij, saj so te kohorte opazovane skozi celotni življenjski cikel.

S pomočjo modela generacijskih računov lahko izračunamo tudi, ali je javnofinančni sistem dolgoročno vzdržen. To ugotovimo tako, da pogledamo, kako se na podlagi nespremenjene javnofinančne politike iz izhodiščnega leta t davčna obremenitev prenaša z živečih generacij na prihodnje generacije (kohorte). Ta kazalnik poimenujmo medčasovna javnofinančna obveznost (IPL_t). Sestavljajo ga trenutni dolg države (prvi člen na desni strani enačbe (6)) in prihodnji presežki davkov nad transferji vseh trenutno živečih in prihodnjih generacij (drugi člen na desni strani enačbe (6)), diskontiranih na izhodiščno leto:

$$IPL_t = B_t - \sum_{k=t-D}^{\infty} N_{t,k} \quad (6)$$

Ali je sedanja javnofinančna politika vzdržna lahko ugotovimo s primerjavo neto plačil prihodnjih generacij z neto plačili generacije, rojene v izhodiščnem letu. Če je neto fiskalna obremenitev prihodnjih generacij v celotnem življenjskem ciklu (prilagojena za rast) višja od obremenitve generacije, rojene v izhodiščnem letu, pomeni, da ta ni vzdržna. Povedano drugače, obdavčenje prihodnjih generacij po isti stopnji, kot so obdavčeni člani živečih generacij, ni vzdržno in hkrati ne bo zadostovalo za plačilo izdatkov države. V tem primeru bi morali prihodnjim generacijam povišati davke ali znižati transferje. Generacijski računi predpostavljajo, da bi se pri tem vsi davki (transferji) povišali (znižali) za enak odstotek in pokažejo, koliko bi morale to povišanje (znižanje) znašati.

Napovedovanje, kakšna bo potrebna prilagoditev javnofinančne politike in kako bo ta vplivala na posamezne generacije, je negotovo. Le za ilustracijo v generacijskih računih celotno prilagoditev davkov (običajno je to povečanje davkov) običajno pripišemo prihodnjim generacijam. Za izračun neto davčnega bremena prihodnjih generacij v generacijskih računih arbitrarno prilagodimo davčno politiko, ki bi vzpostavila medčasovno javnofinančno ravnotežje. Predpostavimo, da vse davke, ki jih bodo plačevali člani prihodnjih kohort, prilagodimo z istim faktorjem. Ta bo zagotovil ravnovesje, ki je opredeljeno v enačbi (1). V tehničnem smislu ta prilagoditev zahteva, da uporabimo enačbo (7) namesto enačbe (4), ko računamo povprečne starostno specifične neto davke za prihodnje generacije (European Commission, 2000, str. 21):

$$h_{s,k,i} = \theta_{t,t-(s-k),i} (1+g)^{s-t} \quad (7)$$

Dalj ko se s potrebnimi spremembami javnofinančne politike odlaša, bolj drastične bodo le-te. Poleg opisanih primerjav sedanjih in bodočih generacij, pa lahko z generacijskimi računi pokažemo tudi sedanje vrednosti neto davkov ob spremembah v fiskalni in socialni politiki. Na ta način lahko ugotavljamo učinke predlaganih reform na posamezne starostne skupine (Sambt, 2004, str. 17).

Namen generacijskih računov je prikazati potencialna neravnovesja obstoječega javnofinančnega sistema in pravočasno opozoriti na potrebo po njegovi spremembi. Rezultatov ne smemo vzeti kot napovedi, da bo breme povišanja davkov v prihodnosti dejansko preloženo izključno na prihodnje generacije. Namen generacijskih računov je nasproten – da se s pravočasnim ukrepanjem to ravno prepreči. S spremembami se odlaša, ker te niso prijetne za prebivalstvo (oz. volivce) in se jih zato tudi nosilci ekonomskih politik ne lotevajo takrat, ko bi bilo to potrebno in tako se razmere še slabšajo in so potrebni še drastičnejši ukrepi (Sambt, 2004, str. 17).

2.3 Kritike metode generacijski računov

Generacijski računi so že od svojih začetkov pa do danes podvrženi številnim kritikam. Najpogostejše kritike, kot pri večini modelov za napovedovanje so, da temeljijo na predpostavkah, ki se za nazaj izkažejo kot napačne. Pri dolgoročnih napovedih lahko majhna odstopanja v parametrih pripeljejo do velikih neskladij med napovedanimi in dejanskimi rezultati (Buchanan, 2005). Generacijski računi jasno opozarjajo na razlike med razporeditvijo bremen med različnimi generacijami, kar je po mnenju mnogih eno izmed pomembnejših vprašanj. Kombinacija pomembnosti medgeneracijske pravičnosti in zaskrbljenosti zaradi pomanjkljivosti generacijskih računov je pripeljala kritike generacijskih računov do zagovarjanja ideje, da generacijski računi ne nadomestijo deficita, ampak se uporabijo v povezavi z njim in z drugimi javnofinančnimi kazalniki (Haveman, 1994, str. 109–110). Nekateri kritiki so še bolj neposredni in trdijo, da so generacijski računi tako pomanjkljivi in zlahka napačno razumljeni, da jih sploh ne bi smeli uporabljati v te namene (Buchanan, 2005; Ruffing, Van de Water & Kogan, 2014, str. 1). V nadaljevanju navajam tri skupine omejitev: teoretične omejitve, empirične omejitve in splošne kritike modela generacijskih računov (Vrtikapa, 2013, str. 25).

2.3.1 Teoretične omejitve metode generacijskih računov

Teoretične omejitve metode generacijskih računov lahko povzamemo v naslednjih točkah: prva pravi, da generacijski računi ustvarjajo medgeneracijsko razporeditev dohodka s **hipotezo življenjskega cikla**. Ta predpostavka pomeni, da posamezniki svojo potrošnjo izravnavajo skozi celotno življenjsko dobo na osnovi popolnega predvidevanja o svojih življenjskih dohodkih. Eden izmed kritikov, Buitler (v Williamson & Rhodes, 2011a, str. 43)

je to predpostavko zelo slikovito opisal: »Uporabnost modela generacijskih računov živi naprej ali umre z uporabo modela življenjskega cikla za potrošnjo.« V realnem življenju pa mnogo starejših ne troši tako, da bi bilo njihovo vseživljenjsko trošenje enakomerno. Mnogim, še posebej tistim z visokimi dohodki, celo ostane veliko premoženja ob koncu življenja. Model življenjskega cikla lahko na take primere računa, vendar pa obstajajo še druge oblike medgeneracijskih transferjev, ki jih ne upošteva v zadostni meri. To so npr. dediščine in transferji znotraj družine, ki so bolj verjetni v zgodnjih letih življenja. Zagovorniki generacijskih računov trdijo, da so dediščine nepomembne, saj se generacijski računi osredotočajo le na distribucijo državnih sredstev (Auerbach, Kotlikoff & Gokhale, 1991a). Vendar dediščina in drugi medgeneracijski transferji vplivajo na davke in transferje. Posameznik prilagodi svoje ekonomske odločitve javnofinančnim politikam. Javni transferji naj bi mnenju nekaterih učinkovito nadomeščali zasebne transferje, drugi pa trdijo, da javni transferji povzročajo oblikovanje več transferjev znotraj družine (Hagist, Moog & Raffelhüschen, 2012, str. 12). V nobenem primeru ni mogoče z gotovostjo trditi, da zasebni transferji potekajo zunaj modela generacijskih računov. To kaže na splošnejši problem modela, da je neuspešen pri ustrezni vključitvi mobilnosti medgeneracijskih dohodkov, kar ugotavljata Lee in Solon (v Williamson & Rhodes, 2011a, str. 44).

Druga predpostavka, ki je implicitna v modelu življenjskega cikla, kaže, da bodo vzorce trošenja posameznikov v prihodnosti v enaki meri oblikovali prihodnja javnofinančna politika, njihovi dohodki in obrestne mere, kot jih oblikujejo sedanja javnofinančna politika, sedanji dohodki in obrestne mere. To predpostavko so raziskovalci kritizirali z obrazložitvijo, da posamezniki nimajo zadostnega vpogleda, ki bi omogočil natančno oceno vpliva sedanje javnofinančne politike na prihodnje davke in transferje. Posamezniki pogosto menjajo vzorec trošenja zaradi sprememb zasebnih ekonomskih možnosti. To pa je ravno obratno glede na predpostavko življenjskega cikla, ki predvideva, da bodo posamezniki delali le majhne spremembe pri trošenju na osnovi pričakovanega življenjskega dohodka. Veliko družin svoj družinski proračun letno prilagaja in ne načrtuje vseživljenjskega trošenja na osnovi življenjskega dohodka. To je ena od kritik, ki je vodila raziskovalce pri trditvi, da z generacijskimi računi ne nadomeščamo letnega proračunskega primanjkljaja, ampak naj jih uporabljamo v kombinaciji z njim in z drugimi javnofinančnimi kazalniki (Haveman, 1994, str. 109–110).

Naslednja je **predpostavka o popolnih kapitalskih trgih**. Predpostavka je potrebna zato, ker se vse vrednosti diskontirajo na izhodiščno leto. Model na individualni ravni predpostavlja stalni dohodek ali popolne kapitalske trge, s čimer je omogočeno zadolževanje in varčevanje, življenjski dohodek pa lahko odštejemo od časa, ko ga posamezna kohorta prejme. Za predpostavko o popolnih kapitalskih trgih se je v zadnjem času pokazalo, da ni bila dovolj robustna v času zadnje krize 2007/2008, ko se je posojanje med bankami in posledično tudi kreditiranje podjetij skoraj ustavilo. Evropske vlade so se hkrati soočale s težavami pri prodaji obveznic po dolgoročnih stopnjah rasti. Tudi za proti ciklično politiko, to je npr. ekspanzivna politika v času recesije, je čas porabe izjemnega pomena, saj vpliva na spremenljivke modela, vključno s stopnjo produktivnosti.

Standardni okvir generacijskih računov je statičen in ne upošteva dinamičnih učinkov. Dinamični učinki vključujejo spremembe obnašanja kot odgovor na spremembe politik. Predvsem ukrep davčne prilagoditve, potreben za odpravo vrzeli v vzdržnosti modela, je netočen zaradi statičnega obsega modela. Če bo treba davke povečati, da bi dosegli vzdržnost, ti učinki ne bodo upoštevani. Povečanje davkov znižuje dohodek po obdavčitvi, kar bo zmanjšalo porabo in s tem bo nižja tudi davčna osnova potrošnje. Tega se ne da oblikovati v statičnem modelu. Generacijski računi ohranjajo izhodiščno razporeditev neto plačil davkov glede na starost in spol (Vrtikapa, 2013, str. 25).

2.3.2 Empirične omejitve metode generacijskih računov

Izbira izhodiščnega leta in poslovni cikel, v katerem se nahaja gospodarstvo v izhodiščnem letu, lahko bistveno vplivajo na napoved prihodnje gospodarske aktivnosti. Raffelhüschen (European Commission, 2000, str. 1) meni, da bi bilo zato treba redno pripravljati izračune generacijskih računov. Druga možnost bi bila uporaba povprečja 3 zaporednih let kot izhodiščno leto. To pomanjkljivost osnovne različice generacijskih računov so z metodološko inovacijo t. i. ciklično-nevtralnih generacijskih računov poskušali odpraviti Bonin, Patxot in Souto (2013).

V izračunih so uporabili serijo podatkov za Španijo za obdobje 1996–2005. Glavni cilj raziskave so bili kazalci javnofinančne vzdržnosti, ki so neodvisni od poslovnega cikla, v katerem je gospodarstvo. Metoda tako temelji na ciklično prilagojenih proračunskih podatkih, ki so uporabljeni za izdelavo napovedi. Rezultati za Španijo kažejo, da so razlike v rezultatih klasičnih generacijskih računov in ciklično–nevtralnih generacijskih računov zelo velike. Izračuna po obeh metodah sta podala popolnoma različne sodbe o javnofinančnih medčasnih obveznostih. Avtorji študije pa opozarjajo, da se iz enega primera ne sme delati zaključkov. Že primerjava rezultatov te študije s prejšnjimi rezultati za Nemčijo, ki sta jih pripravila Benz in Hagist (2007), je pokazala, da bi bile razlike pod drugačnimi pogoji lahko veliko manjše. Ključni parameter, ki vpliva na občutljivost rezultatov po metodi generacijskih računov, je stopnja, do katere so bili v javnofinančni sistem vgrajeni avtomatični stabilizatorji. Ti gladijo ciklične vplive na javne finance. V državah, kjer imajo avtomatični stabilizatorji pomembno vlogo (npr. v Nemčiji), je manjša potreba za uporabo metode ciklično–nevtralnega pristopa kot v državah, kjer je uporaba avtomatičnih stabilizatorjev relativno šibka (npr. v Španiji).

Naslednji predpostavki sta predpostavka nespremenjene **stopnje rasti produktivnosti** in nespremenjene **diskontne stopnje**. Zanju je mogoče trditi, da nista realni. Kot dovolj dober približek lahko sprejmemo vrednosti, ki se ekstrapolirajo iz zgodovinskih podatkov. Vedeti pa moramo, da je prihodnji razvoj stopnje produktivnosti preprosto neznan. Dejstvo je, da ni sama rast produktivnosti ampak razlika med stopnjama rasti produktivnosti in diskontno stopnjo tista, ki poganja obseg sedanje vrednosti prihodnjih plačil in zmanjšuje ta problem, ker je razlika manj volatilna (Hagist et al., 2012, str. 13). Naslednja kritika meri na arbitrarno

določen in nespremenjen diskontni faktor. V modelih generacijskih računov se običajno uporablja 5 % ali 6 % stopnja. Haveman (1994, str. 103) je trdil, da je ta stopnja določena preveč arbitrarno in je nižja od stopnje, po kateri bi posamezniki še investirali in višja od stopnje pri kateri bi posamezniki denar porabili za takojšnjo potrošnjo. Arbitrarno določena diskontna stopnja se kritikom zdi še posebej problematična zato, ker ima že najmanjša sprememba v velikosti izbrane diskontne stopnje velik vpliv na predvideno breme potrošnje bodočih generacij v sedanji vrednosti. Haveman (1994, str. 104) je pokazal pomembnost višine diskontne stopnje s primerom, da je razlika med pričakovanimi vseživljenjskimi neto davki za novorojenčke in bodoče generacije nižja za okoli 22 %, če se uporabi 3 % diskontna stopnja namesto 6 % diskontne stopnje. Izbor primerne obrestne mere je zelo pomemben, če naj bi ta čim natančneje prikazali generacijska bremena.

Zelo pomembna je tudi kritika nespremenjenih starostno specifičnih profilov, ki so običajno prikazani posebej za ženske in posebej za moške. Povečana udeležba žensk na trgu dela bi tako zahtevala spremembo v ustreznih starostno specifičnih profilih. Podobno bi bilo treba profile izdatkov zdravstvenih storitev prilagoditi nenehnim izboljšavam na medicinskem področju in tehnološkemu napredku (Hagist, Moog & Raffelhüschen, 2012, str. 14).

Vprašanje **primerljivosti rezultatov generacijskih računov** izpostavlja tri podpodročja (Vrtikapa, 2013, str. 26):

1.) **Časovna primerljivost:** različna izhodiščna leta lahko privedejo do zelo različnih rezultatov, zato je primerljivost absolutnih vrednosti omejena na primerjave rezultatov v različnih državah in iz različnih izhodiščnih let. Tudi študije, ki uporabljajo isto izhodiščno leto, so težko primerljive, če države niso v isti fazi poslovnega cikla.

2.) **Primerljivost med državami:** uporaba iste klasifikacije in metodologije za agregatne podatke (European Commission, IMF, OECD, UN & World Bank, 1993; European Commission et al., 2009)³ ter isti sistematični pristop, je predpogoj za primerljivih rezultatov med državami. Poleg tega morajo biti podatki ocenjeni zaradi institucionalnih posebnosti. Včasih nacionalne posebnosti lahko privedejo do nenavadnega razvrščanja podatkov⁴.

³ Primer tovrstne standardizacije je Evropski sistem nacionalnih računov (angl. *European System of Accounts – ESA*), ki skuša doseči standardizacijo nacionalnih računov in indikatorjev, npr. BDP. Klasifikacija COFOG definira izdatke države po funkcijah. Sistem zdravstvenih računov (angl. *System of Health Accounts – SHA*) razvršča zagotavljanje zdravstvenega varstva po treh dimenzijah (po funkcijah oskrbe, glede na izvajalce zdravstvenih storitev in vire), Evropski sistem integrirane statistike socialne zaščite (ESSPROS), pa je bil uveden zaradi standardizacije podatkov o sistemih socialne zaščite.

⁴ Npr. v Avstriji se okoli 4 milijarde javnofinančnih odhodkov prikazuje kot izdatke za zdravstvo, ne pa kot poraba v zdravstvenem varstvu. Tako je zato, ker so transferji v nedržavnih bolnišnicah prikazani kot subvencije za plačilo storitev.

3.) Primerljivost rezultatov ob **različnih predpostavkah**: različne predpostavke zmanjšajo primerljivost rezultatov in so sorazmerne s pomembnostjo predpostavk. Na primer, razlika med stopnjo rasti produktivnosti in diskontno stopnjo je bistvena, saj predstavlja osnovo za določitev vrednosti prihodnjih obdobj. Vendar pa lahko različne rezultate iz različnih scenarijev pridobimo iz analize občutljivosti. Metoda projekcij pokojninske, zdravstvene in dolgotrajne oskrbe je prav tako pomembna tudi zaradi njihovega obsega in implicitnih dinamik, ki so določene z različnimi predpostavkami. Pogosto avtorji iz različnih raziskovalnih skupin uporabljajo različne predpostavke. Te je nemogoče izslediti, če niso eksplicitno omenjene v publikaciji.

2.3.3 Splošne kritike medgeneracijske neenakosti

V tretjo skupino kritik prištevamo kritike povezane z vprašanji medgeneracijske enakosti in razprave o porazdelitvi bremen. Sem prištevamo:

Spremembe predpisov, npr. predpisov glede socialne varnosti, imajo lahko zelo različne učinke na posamezne skupine zaradi različnih socio-ekonomskih in demografskih dejavnikov, kot so dohodki, rasa, narodnost, migracijski status in spol. Teh razlik ne upoštevamo pri interpretaciji rezultatov generacijskih računov za povprečno reprezentativno osebo v zvezi z medgeneracijskimi prerazporeditvami. Zato Williamson in Rhodes predlagata preoblikovanje generacijskih računov tako, da bodo raziskovalci lahko ocenili tudi možne posledice predlaganih sprememb politike za ranljive skupine v družbi (2011a, str. 47; 2011b).

Državno potrošnje. V trenutni različici generacijskih računov, ki že vključujejo številne izboljšave od osnovne različice generacijskih računov, so še vedno izpuščeni nekateri pomembni izdatki za naložbe, kjer le-teh ni mogoče jasno dodeliti upravičencem po starostnih razredih. To so na primer izdatki za znanstvene raziskave, izdatki za izgradnjo infrastrukture, izdatki za skupine, ki si prizadevajo za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov in izdatki za nacionalne parke. Koristi državnih izdatkov za znanstvene raziskave so težko merljive, saj niso vidne takoj, ampak šele čez nekaj desetletij. Prav tako izredno težko ločimo koristi od izdatkov za znanstvene raziskave od izdatkov za podobne projekte, ki so bili izvedeni nekaj let prej ali nekaj let pozneje. Kritiki menijo, da je tudi tovrstne izdatke nujno potrebno razporediti po starosti in si prizadevati za čim natančnejšo oceno vrednosti programov in razdelitev prejetih ugodnosti na posamezne generacije. Izdatki države za izboljšanje infrastrukture dajo bolj oprijemljive in denarno izmerljive koristi, vendar so v račune vključeni kot starostno nespecifični izdatki in kot taki ne pokažejo koristi prihodnjem generacijam. Primer Japonske kaže, da visoki izdatki za infrastrukturo bremenijo prihodnje generacije neprimerno bolj kot sedanje generacije. Izključitev dejavnika prihodnjih koristi iz državnih osnovnih sredstev iz izgrajene infrastrukture tako podcenjujejo bodoče koristi prihodnjih generacij in hkrati precenjujejo neto davke teh generacij.

Podobno bi lahko rekli za številne druge izdatke države, ki niso vključeni v modele generacijskih računov. V teh primerih je težko natančno izmeriti njihove koristi in zato le-ti

niso vključeni v prihodnje kratkoročne ali dolgoročne koristi. Raziskovalci okoljskim vprašanjem v zadnjih letih posvečajo več časa in tukaj lahko z gotovostjo trdimo, da gre za izdatke, ki imajo pomembne medgeneracijske posledice. Trenutno niso vključeni v izračune, saj jih je izredno težko ovrednotiti in pripisati posameznim generacijam. Hkrati zaenkrat tudi niso sestavni del prevladujočega sistema merjenja agregatne proizvodnje (bruto domačega proizvoda). Delni razlog, zakaj je treba vključiti tudi škodo, ki nastane iz onesnaževanja okolja, je ta, da gre pri številnih primerih za nepovratne posledice (npr. izumrlih vrst se ne da povrniti) (Williamson & Rhodes, 2011a, str. 46; 2011b).

Poglavje o kritikah lahko zaključimo s spoznanjem, da imajo generacijski računi pomembne omejitve, ki jih je treba upoštevati pri interpretaciji rezultatov. Vendar nekatere od teh omejitev veljajo za vse vrste projekcij ali napovedi zaradi negotovosti prihodnjih parametrov, druge pa so značilne le za generacijske račune. Generacijskih računov ne smemo razumeti kot napovedi, ampak kot miselni eksperiment. Javnofinančne politike se bodo enkrat v prihodnosti zagotovo prilagodile in takrat bodo napovedi in realnost bolj narazen. Generacijske račune lahko razumemo le kot zelo malo verjeten, najslabši možen scenarij. Metoda se je kljub svojim omejitvam izkazala za zelo učinkovito pri primerjavah različnih reformnih predlogov in učinkov sprememb javnofinančne politike na katerem koli področju javnih financ (Hagist, Moog & Raffelhüschen, 2012, str. 15).

3 OBLIKOVANJE GENERACIJSKIH RAČUNOV ZA SLOVENIJO

Prvi generacijski računi za Slovenijo so bili izdelani v letu 2004 za leto 2001 (Sambt, 2004). Javnofinančne težave, ki so se začele pojavljati v tistem času, so se do danes še poglobile in zahtevajo (nadaljnje) reforme na področju pokojnin⁵, na področju zdravstva, pa tudi na področju socialnih transferjev. V tem času se je povečalo število držav, ki imajo izdelane generacijske račune, pospešen razvoj pa so dosegli tudi računi nacionalnih transferjev, s katerimi so generacijski računi tesno povezani.

Pokojninska reforma, ki je bila sprejeta v letu 2012 in je stopila v veljavo s 1. 1. 2013, je dolgoročno vzdržnost nekoliko izboljšala. Vendar izračuni kažejo, da bodo izdatki za pokojnine še vedno narasli na 17,0 % BDP v letu 2060⁶. Kljub pokojninski reformi iz leta

⁵ Sambt in Čok (2008a, str. 103–109) sta sporočila, da s pokojninsko reformo ne smemo odlašati, saj bi bili z odlaganjem reform potrebni še bolj drastični ukrepi.

⁶ Iz poročila Evropske komisije iz leta 2012 (2011) je razvidno, da bi se ob prej veljavni pokojninski zakonodaji delež izdatkov za pokojnine povečal z 11,2 % BDP v letu 2010 na 18,3 % BDP v letu 2060. Sambt in Majcen (2013) sta izračunala, da bi se izdatki za pokojnine z novo pokojninsko reformo povečali le na 17 % BDP. Med različnimi ukrepi, ki izhajajo iz nove pokojninske zakonodaje ima največji pozitiven učinek na dolgoročno vzdržnost pokojninskega sistema povišanje starosti ob upokojitvi. Ta vpliva na dva načina: izdatki za pokojnine se znižajo, ker se bodo ljudje upokojevali pozneje in bo tako manj upokojencev, po drugi strani pa bo zbranih prispevkov iz pokojninskega zavarovanja, ker ljudje ostajajo dalj časa zaposleni.

2012 dolgoročni pritiski na pokojninsko blagajno ostajajo in potrebni bodo še nadaljnji ukrepi (Sambt & Majcen, 2013, str. 51–55)⁷.

Poudarek magistrskega dela je na empirični analizi. Na podlagi mikro podatkov sem oblikovala relativne starostne profile davkov in transferjev (ločeni so po spolu in enoletnih starostnih razredih), ki sem jih ustrezno prilagodila (kalibrirala), da se bodo ujemali z objavljenimi agregatnimi podatki za izhodiščno leto (2012). Pripravila sem projekcije prihodnjih vplačil in izplačil med posamezniki in sektorjem država, ki temeljijo na starostnih profilih iz izhodiščnega leta, ob predvideni rasti produktivnosti v prihodnosti. Kot je razloženo v teoretičnem delu, pri tem predpostavljam, da se profili po spolu in starosti v prihodnje ne bodo spremenili. Npr. danes 30–letnik bo čez 10 let plačal letni znesek, ki bo enak znesku neto davkov, kot jih je danes plačal 40–letnik (znesek povečan za predpostavljeno rast produktivnosti). Ta predpostavka pomeni, da se javnofinančna politika iz izhodiščnega leta ekstrapolira v neskončnost. Izjema so tiste zakonske spremembe, ki so se zgodile v izhodiščnem letu. Vplačila in izplačila posameznika sem aplicirala na projekcije števila prebivalcev po posameznih starostnih razredih v prihodnje. Vrednosti sem diskontirala na izhodiščno leto. Ker so rezultati občutljivi za posamezne uporabljene predpostavke, jih predstavljam tudi z nekaj alternativnimi vrednostmi. Dobljene rezultate sem primerjala z rezultati drugih držav.

Pri izračunih sem uporabila model, ki izhaja iz tehničnega zapisa metode generacijskih računov in jo je pripravila delovna skupina NTA. Model so pripravili z namenom poenostavitve priprave generacijskih računov za čim več držav, vključenih v NTA projekt. Za namene magistrskega dela sem razvila tudi modul, ki je rezultate dopolnil še z izračuni glede vzdržnosti privatnega sektorja. Za agregatne podatke sem uporabili uradne statistične podatke s področja nacionalnih računov in podatke državnega proračuna, kar zagotavlja večjo primerljivost rezultatov z drugimi državami. Za oblikovanje mikro profilov sem uporabila podatke iz anketnih in vzorčnih statističnih raziskovanj. Pri izračunih sem uporabila najnovejše Eurostatove projekcije prebivalstva EUROPOP2013, objavljene v letu 2014. Predpostavke glede posameznih parametrov (diskontna stopnja, rast produktivnosti ipd.) sem približala obstoječim študijam generacijskih računov in s tem povečala primerljivost rezultatov z drugimi državami.

Standardni postopek izdelave generacijskih računov lahko zapišem v naslednjih točkah:

- 1.) Projekcije prebivalstva po letih in po spolu
- 2.) Izdelava profilov za davke in transferje

⁷ Sambt in Majcen (2013) za prihodnje spremembe pokojninske zakonodaje predlagata povečanje števila let za izračun pokojninske osnove na vsa leta v delovnem razmerju. Po sedanji pokojninski zakonodaji se število let, ki se upoštevajo plače za izračun pokojninske osnove, povečuje z 18 v letu 2012 na 24 (najboljših zaporednih) let v letu 2018. Druga sprememba, ki jo predlagata je odprava spolne diskriminacije moških, in sicer se jim za 40 let pokojninske dobe odmerja nižja pokojnina (57,25 %, ženskam pa 60,25 %).

- 3.) Projekcije agregatnih vrednosti davkov, transferjev in potrošnje države
- 4.) Razporeditev agregatnih vrednosti davkov in transferjev po letih in po spolu
- 5.) Izračun sedanje vrednosti neto plačil davkov posameznih kohort v preostanku življenja
- 6.) Ocena javnofinančne vzdržnosti politike iz izhodiščnega leta

3.1 Predpostavke in spremenljivke modela

Izračuni generacijskih računov zahtevajo obsežne in podrobne podatke, njihovo ustrezno kombiniranje ter izvedbo izračunov (European Commission, 2000, str. 2). Temeljijo na dveh projekcijah, to sta projekcija prebivalstva in projekcija vplačil davkov in prispevkov ter prejetih transferjev, razčlenjenih po enoletnih starostnih razredih in po spolu. Določeni sta tudi stopnja produktivnosti in diskontna stopnja. Za demografske projekcije sem uporabila zadnje projekcije Eurostata EUROPOP2013 za obdobje 2013–2080. Za preostalo obdobje 2081–2122 sem projekcije samostojno podaljšala. Projekcije prebivalstva so osnova za projekcije vplačil in izplačil države posameznikom. Pri tem sem uporabila podatke za davke in prispevke ter transferje, ki izhajajo iz javnofinančne politike v izhodiščnem letu in ne upoštevajo sprememb, ki so se že zgodile in se bodo še zgodile v prihodnjih letih. Vplačila davkov in prispevkov ter izplačila transferjev bodo rasla le na osnovi stopnje rasti produktivnosti, ta pa bo z izbrano diskontno stopnjo diskontirana na bazno leto. Standardna predpostavka za stopnjo produktivnosti je 1,5 % in za diskontno stopnjo 3,5 %.

3.1.1 Demografske projekcije

Prebivalstvo Slovenije in večine drugih evropskih držav se hitro stara, kar je posledica vztrajno nizke rodnosti in podaljševanja življenjskega pričakovanja. V prihodnjih desetletjih bo v teh državah staranje prebivalstva še posebej hitro zaradi številčnih generacij, rojenih v obdobju po drugi svetovni vojni (*baby-boom* generacije). Tako bomo priča negativnemu naravnemu prirastu prebivalstva. Pozitivno rast prebivalstva pa bo mogoče ohranjati le s pomočjo vedno višjega pozitivnega selitvenega prirasta. Ta naraščajoči delež starejšega prebivalstva morajo podpirati delovno aktivni prebivalci, katerih število upada. Zaradi staranja prebivalstva so potrebne reforme sistemov socialne države, tako pokojninskega in zdravstvenega sistema kot sistema oskrbe starejših (Prskawetz & Sambt, 2014, str. 964).

Če pogledamo vrednosti štirih pogosto uporabljenih kazalnikov o staranju prebivalstva, to so srednja starost (mediana⁸), delež ljudi, starih 65 let in več, delež ljudi, starih 80 let in več, ter

⁸ Srednja starost razdeli starostno porazdelitev celotnega prebivalstva na dva enaka dela, 50 % oseb je starih do vključno srednje starosti in 50 % je nad srednjo starostjo. 1. januarja 2013 je bila v EU28 srednja starost prebivalstva ocenjena na 41,9 let (Eurostat, 2014a; Eurostat, 2014f, str. 3). Kazalec srednje starosti (mediana) objavlja Eurostat za vse države članice EU in EFTA in smo jih uporabili zaradi primerljivosti s podatki drugih držav članic EU. Statistični urad Republike Slovenije izračunava povprečno starost prebivalstva, ki je tehtana aritmetična sredina starosti določene skupine prebivalstva. Razlika za Slovenijo med srednjo starostjo in povprečno starostjo 1. 1. 2012 je bila 0,1 leta (srednja vrednost je bila 42,0 let, povprečna starost 41,9 let), 1. 1.

koeficient starostne odvisnosti starih, je zanje značilno naslednje: srednja starost naj bi se v Evropi od leta 1960 pa do 2060 zvišala z 31,5 leta na 47,2 leta. V letu 1960 je bila Švedska država z najvišjo srednjo starostjo prebivalstva (36,0 let), v letu 2060 naj bi bila to Romunija (52,4 leta). V Sloveniji je v letu 1990 srednja starost znašala 34,0 let, za leto 2060 projekcije kažejo zvišanje za 14,7 leta, to je na 48,7 leta (Eurostat, 2011a; Eurostat, 2011b). Srednja starost prebivalstva v EU-28 je bila 1. januarja 2013 41,9 leta in v zadnjih 12 letih se je vsako leto v povprečju povišala za 0,3 leta. V Sloveniji je srednja vrednost 1. januarja 2013 znašala 42,2 leta in je bila v zadnjih 12 letih vsako leto v povprečju višja za 0,33 leta (Eurostat, 2014a; Eurostat, 2014f).

Delež ljudi, starih 65 in več, je v začetku leta⁹ 1960 v Evropi znašal 9,6 %, v letu 2010 16 %, medtem ko za leto 2060 projekcije kažejo, da naj bi bil ta delež že skoraj 30 %. Država z najhitrejšim staranjem prebivalstva je Poljska, kjer se bo delež ljudi, starih 65 let in več, od leta 1960 do leta 2060 zvišal skoraj za 29 odstotnih točk (s 5,8 % na 34,5 %). Sledi Romunija, kjer bo delež ljudi, starih 65 let in več, predvidoma višji za več kot 26 odstotnih točk. Projekcije za Slovenijo kažejo, da naj bi v letu 2060 imeli okoli 30 % prebivalstva, starega 65 let in več. V letu 1990 je ta delež znašal 10,6 % in v letu 2010 16,5 % (Eurostat, 2011b).

Hitro se povečuje tudi delež ljudi, starih 80 let in več. Evropsko povprečje deleža starih 80 let in več je iz 1,4 % v letu 1960 naraslo na 4,1 % v letu 2010. V letu 2060 naj bi ta delež znašal 11,5 %. Za Slovenijo znaša ta delež 2,2 % v letu 1990, 3,9 % v letu 2010 in skoraj 13 % v letu 2060.

V Tabeli 2 prikazujem podatke o starostni strukturi prebivalstva v letih 2002 in 2012 za nekaj izbranih držav članic EU in držav Evropskega združenja za prosto trgovino (EFTA) (Eurostat, 2014f, str. 1–2). V letu 2012 je delež mladih (0–14 let) predstavljal 15,6 % celotnega prebivalstva EU28, kar je za 1,2 odstotne točke manj kot v letu 2002. Delež ljudi, starih 15–64 let, se je v desetih letih znižal za 0,7 odstotne točke, v letu 2012 je predstavljal 66,5 % celotnega prebivalstva. Delež prebivalcev, starih 65 let in več, se je v istem obdobju povečal za 1,9 odstotne točke, na 17,9 %. Razlika med državama z najvišjim (Irska, 21,6 %) in najnižjim (Nemčija, 13,2 %) deležem mladih v celotnem prebivalstvu leta 2012 je bila 8,4 odstotne točke. Najvišji odstotek ljudi, starih 65 let in več, je v Italiji (20,8 %), najnižji pa na Irskem (11,9 %), razlika je znašala 8,9 odstotne točke. V Sloveniji sta bila deleža ljudi, starih 0–14 let in delež ljudi, starih 65 let in več, pod evropskim povprečjem, predstavljala sta 14,3 % oz. 16,8 % celotnega prebivalstva.

V poglavju 3.1 je navedeno, da sem za demografke projekcije uporabila projekcije Eurostata, EUROPOP2013. Projekcije so na voljo za vse države članice EU-28, EFTA, pri čemer

2010 pa sta bili obe vrednosti enaki, znašali sta 41,4 let (Eurostat, 2014a; Statistični urad Republike Slovenije, 2014b).

⁹ Če ni drugače navedeno, se podatki o prebivalstvu, kot trenutnem podatku, nanašajo na začetek leta.

zajemajo obdobje 2013–2080. Za projekcije Eurostata sem se namesto tistih, ki jih pripravljajo pri Združenih narodih ali v posameznih državah, odločila zato, ker je v napovedih Eurostata natančneje upoštevan evropski kontekst, hkrati pa so v primerjavi z nacionalnimi projekcijami predpostavke in tehnični postopki bolj usklajeni. Projekcije so pripravljene za obdobje do 2080, zato sem jih za obdobje 2081–2122 samostojno podaljšala. Pri tem sem uporabili isto programsko opremo kot Eurostat in njihove trendne vrednosti gibanja rodnosti in umrljivosti, ki predpostavljajo postopno konvergenco stopenj umrljivosti in rodnosti do leta 2150 na iste vrednosti za vse države EU¹⁰. Za neto selitve se od leta 2081 in naprej predpostavljajo vrednosti iz leta 2080. Projekcije EUROPOP 2013 temeljijo na predpostavkah, ki jih v nadaljevanju prikazujemo v posameznih podpoglavjih za rodnost, umrljivost in migracije.

Tabela 2: Starostna struktura prebivalstva izbranih držav EU po glavnih starostnih skupinah, v začetku 2002 in 2012, v % od celotnega prebivalstva

	0-14 let		15-64 let		65 let in več	
	2002	2012	2002	2012	2002	2012
EU28	16,8	15,6	67,2	66,5	16,0	17,9
Avstrija	16,7	14,6	67,8	67,6	15,5	17,8
Češka Republika	15,9	14,7	70,3	69,1	13,9	15,2
Finska	17,9	16,5	66,9	65,4	15,2	18,1
Francija	19,0	18,6	65,0	64,3	16,0	17,1
Italija	14,2	14,0	67,1	65,2	18,7	20,8
Madžarska	16,3	14,5	68,4	68,6	15,3	15,9
Nemčija	15,3	13,2	67,6	66,1	17,1	20,6
Nizozemska	18,6	17,3	67,7	66,5	13,7	16,2
Slovaška	18,7	15,4	69,9	71,8	11,4	12,8
Slovenija	15,4	14,3	70,1	68,9	14,5	16,8
Španija	14,5	15,1	68,5	67,5	17,0	17,4
Švedska	18,2	16,7	64,6	64,5	17,2	18,8
Velika Britanija	18,7	17,6	65,4	65,6	15,9	16,8
Norveška	20,0	18,5	65,0	66,1	14,9	15,4
Švica	16,9	15,0	67,5	67,8	15,6	17,2

Vir: Eurostat, Population structure and ageing, 2014.

3.1.1.1 Gibanje rodnosti

V preteklih desetletjih je rodnost v državah EU močno upadla. Medtem ko so povojne generacije (t. i. *baby boom* generacije) beležile stopnje celotne rodnosti nad 2,5 otroka na žensko, so te danes krepko pod stopnjo obnavljanja prebivalstva¹¹. Stopnje rodnosti se med

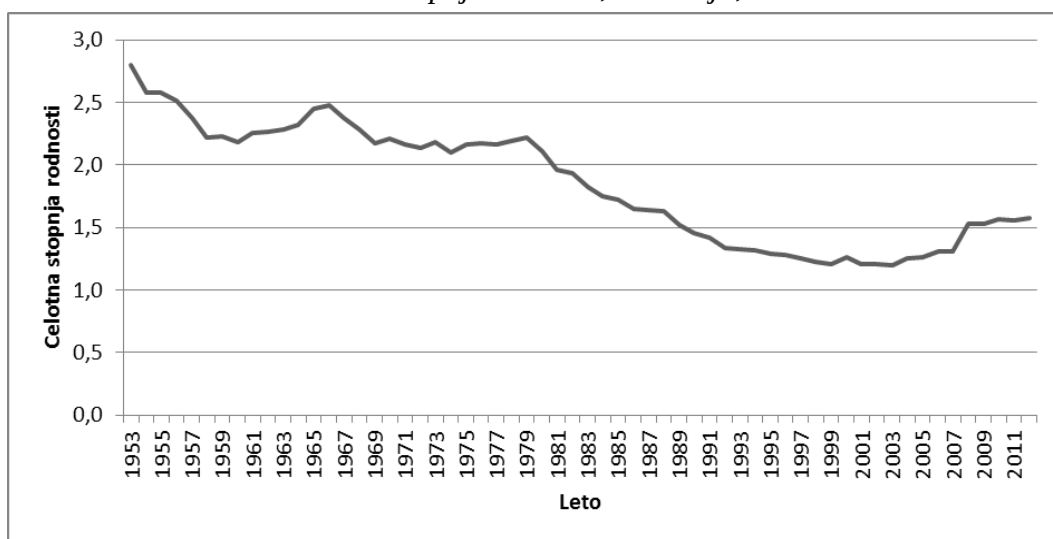
¹⁰ Stopnja celotne rodnosti na 1,93 otroka na žensko, življenjsko pričakovanje ob rojstvu za ženske na 96,3 leta in za moške na 92,4 leta; po letu 2150 ohranjamo posamezne vrednosti na ravneh iz leta 2150.

¹¹ Stopnja celotne rodnosti, ki je v razvitih državah potrebna za obnavljanje prebivalstva na dolgi rok je 2,1 otroka na žensko.

državami članicami EU razlikujejo. Med najvišjimi so na Irskem, v Franciji, na Švedskem, v Veliki Britaniji, na Finskem, v Belgiji in na Danskem. Upadanje stopenj rodnosti beležita Luxembourg in Portugalska, na Cipru in Malti pa so se po letu 2005 rahlo povišale (European Commission, 2012a, str. 45).

Za gibanje kazalnika stopnje celotne rodnosti v Sloveniji je značilno, da je ta postopno upadal vse do leta 2003 (stopnja celotne rodnosti zgolj 1,2), po tem letu pa se je vsako leto nekoliko povišal. Tako je v letu 2012 stopnja rodnosti znašala 1,58, kar pomeni, da bi ena ženska v svoji rodni dobi rodila v povprečju 1,58 otroka ob predpostavki, da bi dočakala konec svoje rodne dobe in da bi bile zakonitosti rojevanja ves čas takšne, kot so bile v letu 2012 (Statistični urad Republike Slovenije, 2014d). Gibanje stopenj rodnosti v Sloveniji za obdobje 1953–2012 prikazujemo na Sliki 2.

Slika 2: Celotna stopnja rodnosti, Slovenija, 1953–2012

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Starostno specifične stopnje splošne rodnosti, 2014.

Prihodnje gibanje rodnosti bodo oblikovali številni dejavniki, med njimi npr. trendi v velikosti idealne družine, želja po otrocih v primerjavi z drugimi cilji v življenju, izobraževanje in kariera, spremembe v družinski politiki, drugi infrastrukturni pogoji (npr. vrtci, dostopnost stanovanj mladim družinam) in drugo (European Commission, 2012a, str. 45). V Tabeli 3 prikazujemo podatke nekaj izbrani držav članic EU in EFTA.

Projekcije prebivalstva EUROPOP2013 so pripravljene za obdobje 2013–2080. Po teh projekcijah naj bi bila do leta 2080 rodnost višja v večini držav EU in EFTA, razen na Irskem, v Franciji in na Švedskem. Kljub upadanju rodnosti pa bo v teh državah stopnja rodnosti nad 1,9. V Veliki Britaniji naj bi po projekcijah stopnja rodnosti ostala nespremenjena. V Tabeli 4 za nekaj izbranih držav prikazujem predpostavke glede prihodnjega gibanja rodnosti.

Tabeli 3: Celotne stopnje rodnosti v izbranih državah EU, 1960–2012

	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2012
Avstrija	2,69	2,29	1,65	1,46	1,36	1,44	1,44
Češka Republika	2,09	1,92	2,08	1,90	1,15	1,51	1,45
Finska	2,72	1,83	1,63	1,78	1,73	1,87	1,80
Francija	2,73	2,47	1,95	1,78	1,87	2,02	2,00
Italija	2,37	2,38	1,64	1,33	1,26	1,46	1,43
Madžarska	2,02	1,98	1,91	1,87	1,32	1,25	1,34
Nemčija	:	2,03	1,56	1,45	1,38	1,39	1,38
Nizozemska	3,12	2,57	1,60	1,62	1,72	1,79	1,72
Slovaška	3,04	2,41	2,32	2,09	1,30	1,43	1,34
Slovenija	:	2,21	2,11	1,46	1,26	1,57	1,58
Španija	:	2,90	2,20	1,36	1,23	1,37	1,32
Švedska	:	1,92	1,68	2,13	1,54	1,98	1,91
Velika Britanija	:	2,43	1,90	1,83	1,64	1,92	1,92
Norveška	:	2,50	1,72	1,93	1,85	1,95	1,85
Švica	2,44	2,10	1,55	1,58	1,50	1,52	1,53

Legenda: : ni podatka

Vir: Eurostat, *Fertility indicators*, 2014; OECD, *Total fertility rates*, 2013.

Tabela 4: Predpostavke o stopnjah celotne rodnosti v izbranih državah EU in EFTA

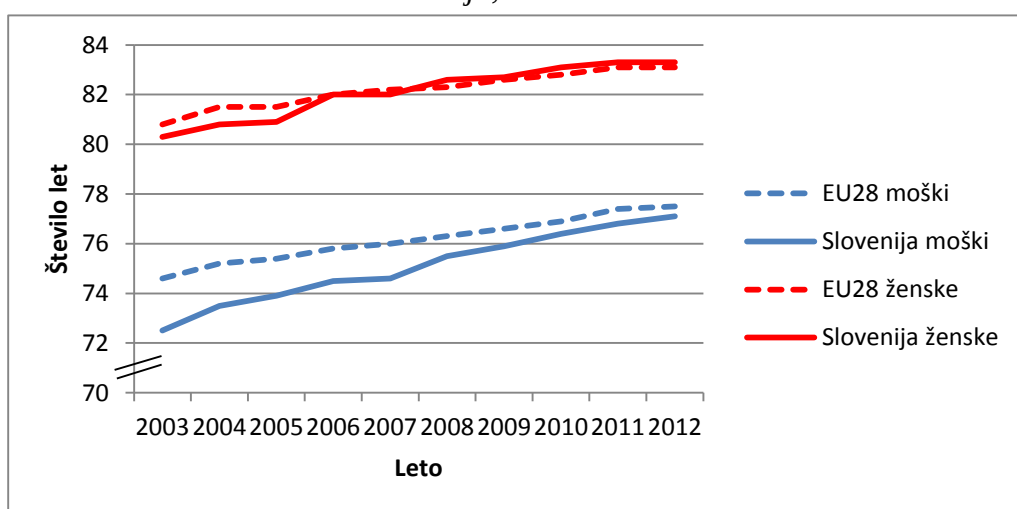
	2013	2020	2030	2040	2050	2060	2070	2080
Avstrija	1,45	1,48	1,53	1,56	1,59	1,62	1,65	1,68
Češka Republika	1,52	1,63	1,72	1,77	1,79	1,80	1,80	1,81
Finska	1,80	1,81	1,83	1,84	1,85	1,86	1,87	1,87
Francija	2,02	2,01	2,00	1,99	1,98	1,98	1,97	1,97
Italija	1,43	1,47	1,51	1,55	1,58	1,61	1,64	1,67
Madžarska	1,38	1,50	1,61	1,68	1,72	1,74	1,75	1,76
Nemčija	1,40	1,45	1,51	1,56	1,60	1,63	1,66	1,69
Nizozemska	1,72	1,73	1,75	1,77	1,78	1,80	1,81	1,82
Slovenija	1,59	1,63	1,67	1,70	1,73	1,75	1,77	1,78
Slovaška	1,28	1,32	1,38	1,44	1,48	1,53	1,57	1,61
Španija	1,32	1,36	1,42	1,46	1,51	1,55	1,58	1,62
Švedska	1,93	1,93	1,93	1,93	1,92	1,92	1,92	1,92
Velika Britanija	1,93	1,93	1,93	1,93	1,93	1,93	1,93	1,93
Norveška	1,85	1,85	1,86	1,87	1,87	1,88	1,88	1,89
Švica	1,53	1,56	1,60	1,63	1,66	1,68	1,71	1,73

Vir: Eurostat, *Age specific fertility rates*, 2014.

3.1.1.2 Gibanje umrljivosti

Pričakovano trajanje življenja se povečuje v večini razvitih držav po vsem svetu. Od leta 1960 je prišlo do znatnega povečanja pričakovanega trajanja življenja ob rojstvu v vseh državah članicah EU. Med letoma 2003 in 2012 se je v EU28 povišala za moške v povprečju za 2,9 meseca vsako leto in za ženske v povprečju za 2,3 meseca. Najvišje povišanje pričakovanega trajanja življenja za moške v obdobju 2003–2012 je bilo v Estoniji (za 5,0 let), Sloveniji (za 4,6 leta) in v Luksemburgu (za 4,3 leta). Pričakovano trajanje življenja v istem obdobju se je za ženske najbolj povišalo v Estoniji (za 4,3 leta), Latviji (za 3,2 leta) in v Sloveniji (za 3,0 let) (Eurostat, 2014e). Na Sliki 3 prikazujem gibanje življenjskega v EU-28 in v Sloveniji za obdobje 2003–2012.

Slika 3: Gibanje pričakovanega trajanja življenja ob rojstvu, moški in ženske, EU 28 in Slovenija, 2003–2012

Vir: Eurostat, Population - Life expectancy by age and sex, 2014.

Po projekcijah EUROPOP203 naj bi se do leta 2080 življenjsko pričakovanje ob rojstvu v državah članicah EU28 povišalo v povprečju za več kot 10 let za moške in okoli 8,6 leta za ženske. Projekcije za moške kažejo, da bi bilo najvišje povišanje življenjskega pričakovanja ob rojstvu v Litvi (za 16,0 let), Latviji (za 15,5 leta) in v Romuniji (za 14,0 let). To so hkrati države, kjer je bilo življenjsko pričakovanje v preteklih letih med nižjimi v EU. V Slovenji bi fantek, rojen v letu 2080, lahko pričakoval, da bo živel v povprečju 9,5 leta več kot moški rojen v letu 2013. Najvišje povišanje za ženske naj bi bilo v Romuniji (za 11,3 leta), Bolgariji (za 11,2 leta) in na Madžarskem (za 10,9 leta). V Sloveniji bi bilo po projekcijah življenjsko pričakovanje za ženske do leta 2080 višje za 7,9 leta. V nadaljevanju prikazujem v Tabeli 5 in Tabeli 6 rezultate projekcij za nekaj izbranih držav EU in EFTA.

Tabela 5: Predpostavke gibanja življenjskega pričakovanja ob rojstvu (v številu let), izbrane države EU in EFTA, moški

	2013	2020	2030	2040	2050	2060	2070	2080
Avstrija	78,4	79,5	81,0	82,4	83,7	84,9	86,1	87,1
Češka Republika	75,1	76,5	78,3	80,1	81,7	83,3	84,7	86,0
Finska	77,7	78,9	80,4	81,9	83,3	84,6	85,8	86,9
Francija	78,6	79,8	81,3	82,7	84,0	85,2	86,4	87,4
Italija	79,8	80,8	82,1	83,3	84,4	85,5	86,6	87,6
Madžarska	71,9	73,6	75,9	78,1	80,1	82,0	83,8	85,4
Nemčija	78,5	79,6	81,1	82,6	83,9	85,2	86,3	87,4
Nizozemska	79,3	80,3	81,6	82,9	84,1	85,2	86,3	87,3
Slovenija	77,2	78,4	80,0	81,5	83,0	84,3	85,6	86,7
Slovaška	72,7	74,3	76,5	78,6	80,5	82,3	84,0	85,5
Španija	79,5	80,5	81,9	83,2	84,4	85,5	86,6	87,6
Švedska	80,1	81,0	82,2	83,4	84,5	85,6	86,6	87,5
Velika Britanija	79,1	80,2	81,6	82,9	84,2	85,3	86,4	87,4
Norveška	79,6	80,5	81,9	83,1	84,3	85,4	86,4	87,4
Švica	80,6	81,5	82,8	83,9	85,0	86,0	86,9	87,8

Vir: Eurostat, Assumptions - Life expectancy by age and sex, 2014.

Tabela 6: Predpostavke gibanja življenjskega pričakovanja ob rojstvu v številu let, izbrane države EU in EFTA, ženske

	2013	2020	2030	2040	2050	2060	2070	2080
Avstrija	83,5	84,4	85,7	86,9	88,0	89,1	90,1	91,0
Češka Republika	81,2	82,3	83,8	85,3	86,6	87,9	89,1	90,2
Finska	83,5	84,5	85,8	87,0	88,1	89,2	90,2	91,1
Francija	85,0	85,8	87,0	88,1	89,1	90,0	90,9	91,7
Italija	84,7	85,5	86,6	87,7	88,7	89,7	90,6	91,5
Madžarska	78,8	80,2	82,1	83,8	85,5	87,0	88,4	89,7
Nemčija	83,2	84,2	85,5	86,8	87,9	89,1	90,1	91,1
Nizozemska	82,9	83,9	85,3	86,6	87,8	88,9	90,0	90,9
Slovenija	83,1	84,1	85,4	86,7	87,8	88,9	90,0	91,0
Slovaška	79,9	81,1	82,8	84,5	86,0	87,4	88,7	89,9
Španija	85,2	86,0	87,1	88,1	89,1	90,0	90,9	91,7
Švedska	83,6	84,5	85,8	87,0	88,1	89,2	90,1	91,1
Velika Britanija	82,8	83,9	85,3	86,6	87,8	89,0	90,0	91,0
Norveška	83,5	84,5	85,8	87,0	88,1	89,1	90,1	91,1
Švica	84,7	85,5	86,7	87,7	88,8	89,7	90,6	91,4

Vir: Eurostat, Assumptions - Life expectancy by age and sex, 2014.

3.1.1.3 Gibanje neto migracij

Slovenija v svoji celotni zgodovini ni bila izvzeta iz globalnih selitvenih tokov. Če podrobneje pogledamo obdobje 2000–2012 vidimo, da se je skupni selitveni prirast gibal med -521 osebami v letu 2010 in 18.584 osebami v letu 2008. Povprečje za opazovano obdobje znaša okoli 5.500 oseb na leto. Število neto priseljenih je bilo stabilno do vključno leta 2004 in je v povprečju znašalo okoli 2.500 oseb na leto. Po letu 2005 se je število neto migracij močno povišalo, in sicer na več kot 6.000 oseb v letih 2005 in 2006, v letu 2008 pa je bilo število neto priseljenih že 18.584. Po letu 2009, ko je skupni selitveni prirast znašal 11.508 oseb, se je število neto priseljenih močno znižalo. Razlog za visoko nihanje števila neto priseljenih oseb je bil v ugodnih gospodarskih razmerah do leta 2008 in v velikem padcu ekonomske aktivnosti po tem letu (razlog je v velikem številu delavcev iz nekdanjih jugoslovanskih republik, predvsem v gradbeništvu) (Statistični urad Republike Slovenije, 2013c; Statistični urad Republike Slovenije, 2014c)¹². V Tabeli 7 prikazujem selitveno gibanje prebivalstva v Sloveniji v letih 2000–2012.

Tabela 7: Selitveno gibanje prebivalstva, Slovenija, 2000–2012

Leto	Skupni selitveni prirast	Moški	Ženske
2000	2615	2021	594
2001	2992	1818	1174
2002	1865	1620	245
2003	3412	2785	627
2004	1902	1424	478
2005	6436	4471	1965
2006	6267	5025	1242
2007	14250	12963	1287
2008	18584	15625	2959
2009	11508	8157	3351
2010	-521	-1745	1224
2011	2059	166	1893
2012	644	403	241

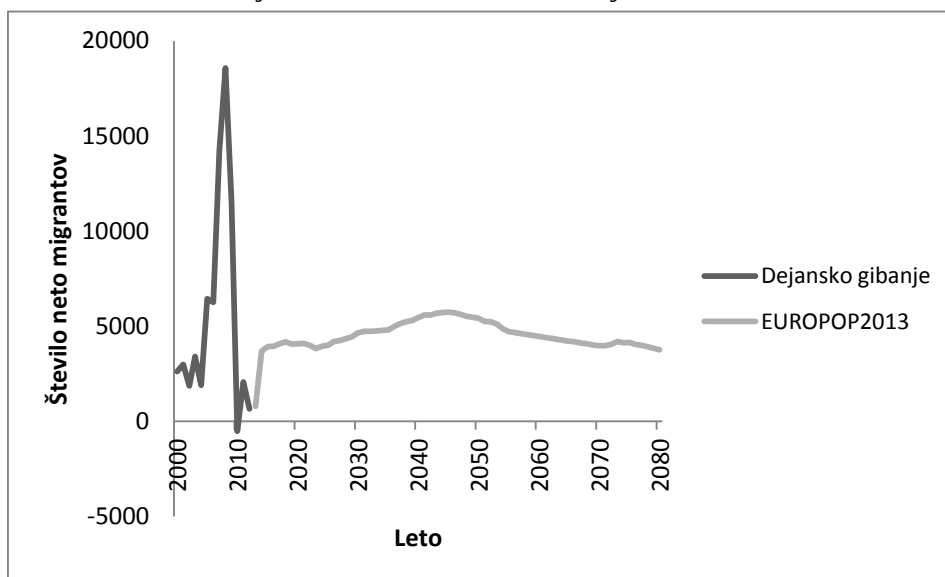
Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Selitveno gibanje prebivalstva, 2014.

¹² Z letom 2008 se je spremenila statistična definicija prebivalstva, ki med prebivalce Slovenije šteje osebe s prijavljenim prebivališčem v Sloveniji, ki v Sloveniji prebivajo ali imajo namen prebivati eno leto ali več in niso začasno odsotne v tujini eno leto ali več. Prej je bila meja za vključitev med prebivalce Slovenije 3 mesece. Tudi podatki o selitvah (meddržavnih in notranjih) so od vključno leta 2008 dalje objavljeni v skladu z novo statistično definicijo prebivalstva. Ta predstavlja prelom v časovni seriji podatkov, ki zato niso neposredno primerljivi s podatki pred letom 2008. Vendar kot vidimo iz podatkov za leto 2008, je bil skupni selitveni prirast zaradi ugodnih gospodarskih razmer kljub novi definiciji prebivalstva visok.

Tokovi neto migracij so v državah EU zelo spremenljivi. Največje število priseljenih je tradicionalno v Nemčiji, Franciji in Veliki Britaniji, v zadnjem desetletju pa porast beležijo tudi v Italiji, Španiji in na Irskem. Te države so postale države, v katerih je prav tako več priseljenih kot odseljenih oseb. Po visokih neto migracijah v EU v prvi polovici 20. stoletja, so se neto tokovi migrantov močno znižali, v nekaterih državah pa so postali negativni. Za celotno EU je značilno, da se je število neto migrantov med leti 2005 in 2009 prepolovilo (z 1.790.933 v letu 2005 na 879.644 v letu 2009). Največji upad so beležili v Španiji, Franciji, Nemčiji, na Irskem in v Veliki Britaniji, porast pa so beležile Nizozemska, Švedska, Belgija in Italija (European Commission, 2012a, str. 51).

Po podatkih EUROPOP2013 (Eurostat, 2014g; Eurostat, 2014h) naj bi bilo število neto migrantov po osnovnem scenariju v EU-28 35.879 oseb (ali 0,01 % celotnega prebivalstva leta 2013 v EU-28), medtem ko naj bi znašalo povprečje v letih 2013–2080 1.082.313 oseb (ali 0,21 % celotnega prebivalstva). V Sloveniji naj bi bilo po projekcijah po osnovnem scenariju v letu 2013 782 neto migrantov (ali 0,038 % celotnega prebivalstva), v povprečju pa naj bi bilo v obdobju 2013–2080 4.505 neto migrantov v Slovenijo (0,22 % celotnega prebivalstva v istem obdobju). Gibanje neto migracij v Sloveniji v letih 2000–2080 prikazujemo na Sliki 4.

Slika 4: Gibanje neto migracij, Slovenija, 2000–2012 in gibanje neto migracij po osnovnem scenariju EUROPOP2013, Slovenija, 2013–2080

Vir: Eurostat, *International net migration by sex and single year age*, 2014; Eurostat, *Population of 1st January by age and sex*, 2014.

3.1.1.4 Rezultati demografskih projekcij EUROPOP2013

Starostna struktura prebivalstva Slovenije naj bi se po projekcijah v prihodnjih desetletjih drastično spremenila – prebivalstvo naj bi se predvsem močno postaralo. Do sprememb bo prišlo zaradi nizke rodnosti, naraščanja življenjskega pričakovanja ob rojstvu, migracij, hkrati pa tudi izrazito neugodne obstoječe starostne strukture prebivalstva – številčno močne

baby-boom generacije bodo vstopale v starostni razred 65+ (se upokojevale), številčno šibke mlade generacije pa v delovni kontingent (trg dela) in v rodno dobo. Tudi v EU-28 naj bi se število prebivalcev v prihodnjih desetletjih nekoliko povežalo, predvsem pa močno postaralo. Tako naj bi bilo v EU-28 do leta 2080 za 12,8 mio. oseb več kot v letu 2013 (European Commission, 2012a, str. 54; Eurostat, 2014i). Po projekcijah naj bi se prebivalstvo najbolj postaralo na Slovaškem. Delež mladih (0–19 let) naj bi upadel za 5,2 odstotne točke, delež ljudi, starih 65 let in več, pa bi bil višji za 22,8 odstotne točke. Slovenija je ena od redkih držav, v kateri naj bi se delež mladih povečal (za približno 1 odstotno točko), delež ljudi, starih 65 let in več, naj bi bil višji za 11 odstotnih točk. V Tabeli 8 prikazujem strukturo prebivalcev v izbranih državah EU in EFTA po starostnih skupinah 0–19 let, 20–64 let in 65 let in več.

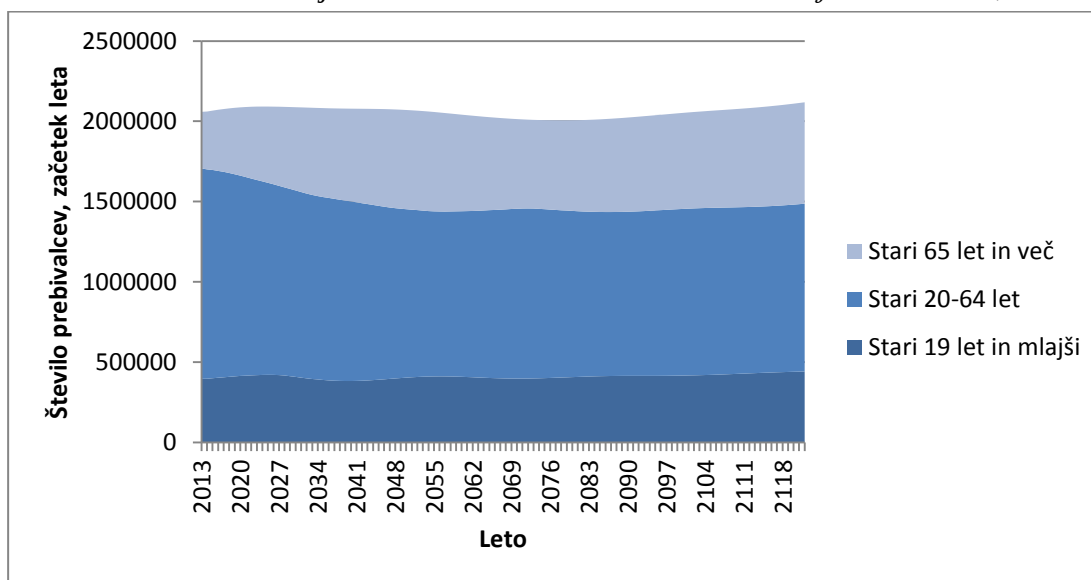
Tabela 8: Struktura prebivalstva po starostnih skupinah, izbrane države EU in EFTA

	2013			2080		
	0-19	20-64	65 in več	0-19	20-64	65 in več
Avstrija	20,1	61,8	18,1	18,7	51,0	30,3
Češka Republika	19,7	63,5	16,8	20,9	51,8	27,3
Finska	22,3	58,9	18,8	21,0	51,0	28,0
Francija	24,6	57,8	17,6	22,5	51,1	26,4
Italija	18,7	60,1	21,2	18,4	50,3	31,3
Madžarska	20,2	62,7	17,2	19,5	50,9	29,6
Nemčija	18,1	61,2	20,7	17,9	49,6	32,5
Nizozemska	23,1	60,1	16,8	20,3	50,5	29,2
Slovaška	21,2	65,7	13,1	16,0	48,1	35,9
Slovenija	19,3	63,6	17,1	20,3	51,6	28,1
Španija	19,8	62,5	17,7	19,5	52,7	27,8
Švedska	22,8	58,1	19,1	22,2	52,1	25,7
Velika Britanija	23,7	59,1	17,2	22,2	52,1	25,8
Norveška	24,8	59,5	15,7	21,7	51,9	26,4
Švica	20,4	62,2	17,4	20,3	52,3	27,5

Vir: Eurostat, Population by sex and age on 1st January, 2014.

Za Slovenijo projekcije EUROPOP2013 kažejo, da naj bi število prebivalstva od leta 2013 do leta 2080 upadlo za okoli 2,5 % (za 52.313 oseb), projekcije do leta 2122 kažejo na porast števila prebivalstva od leta 2013 za 59.502 oseb, od leta 2080 do 2122 pa naj bi nas bilo v Sloveniji več za 111.815 oseb. Na Sliki 5 prikazujem gibanje števila prebivalcev v Sloveniji v letih 2013–2122, pri tem sem za obdobje 2013–2080 uporabila rezultate EUROPOP2013, za preostalo obdobje 2081–2122 pa lastne izračune.

Slika 5: Število prebivalcev po posameznih starostnih skupinah po projekcijah prebivalstva EUROPOP2013 za obdobje 2013–2080, lastni izračuni za obdobje 2081–2122, Slovenija

Vir: Eurostat, *Projected demographic balances and indicators*, 2014.

3.1.2 Stopnja rasti produktivnosti in diskontna stopnja

Poleg projekcij prebivalstva v modelu generacijskih računov določimo tudi stopnjo rasti produktivnosti in diskontno stopnjo. Uporabila sem 1,5 % stopnjo realne rasti produktivnosti, po kateri rastejo vsa vplačila in izplačila države po starostnih skupinah in po spolu. Dolgoročne napovedi glede prihodnje rasti so določene arbitrarno in zato v izračunih generacijskih računov posameznih držav ne uporabljamo sofisticiranih modelov za napovedovanje. Določimo konstantno stopnjo rasti produktivnosti, ki jo uporabimo za napovedovanje rasti v vseh prihodnjih letih. Izbrana je tako, da naj bi odražala povprečno dolgoročno stopnjo rasti produktivnosti v preteklosti (European Commision, 2000, str. 24).

Model napoveduje vse davke, ki jih bodo posamezne generacije v prihodnosti vplačale v javni sistem, in vse transferje, ki jih bodo prejele od njega. Zaradi primerljivosti vrednosti iz različnih časovnih obdobjih izvedemo diskontiranje vrednosti na sedanjo vrednost. Na splošno velja, da so diskontirane vrednosti v veliki meri odvisne od predpostavke o diskontni stopnji (Samt, 2009, str. 137). V našem modelu predpostavljam 3,5 % diskontno stopnjo.

Razumen izbor predpostavke o obrestni meri določimo glede na dejstvo, da so javni prihodki in odhodki precej bolj negotovi kot netvegane dolgoročne državne obveznice, vendar manj negotovi kot donosnost tveganih naložb. Izbrana diskontna stopnja se zato giblje med povprečnimi donosi teh vrst sredstev. Izbrana standardna letna diskontna stopnja (5 % letno) izkazuje 10-letno evropsko povprečje obrestnih mer (European Commision, 2000, str. 24).

Zaradi navedenih negotovosti pri izbiri stopnje rasti produktivnosti in diskontne stopnje sem izvedla analizo občutljivosti v razponu od 1,5 % do 5,5 % diskontne stopnje in od 1 % do 2 % stopnje rasti produktivnosti (glej poglavje 3.3).

3.1.3 Neto premoženje države

V poglavju 2.2 sem s preprosto matematično enačbo zapisala medčasovno proračunsko omejitev države (1). V tej enačbi tretji člen na levi strani predstavlja neto premoženje države. Neto premoženje države je lahko pozitivna ali negativna postavka, odvisno od tega ali je akumulirani javni dolg večji ali manjši od premoženja države.

Za to postavko so raziskovalci v dosedanjih študijah uporabili različne pristope, saj so v različnih državah dostopni različni viri podatkov in različne metode vrednotenja. Podatki o premoženju države v tržnih cenah so težko dosegljivi.

Avtorji študije evropske komisije iz leta 2000 menijo, da mora ocena zajeti tako skupni neto dolg države po podatkih uradne statistike, kot tudi akumulirani dolg javnih podjetij. Zato bi morale študije držav upoštevati tudi dolg javnih podjetij, ki izvajajo telekomunikacijske, poštne, železniške in stanovanjske storitve. Poleg tega bi morale upoštevati tudi skrite obveznosti, če se te pojavijo, saj se ne vštevajo v javni dolg po zakonskem, ampak po ekonomskem smislu. Na primer, obveznosti, povezane z združitvijo Nemčije, in niso uradni del državnega proračuna v Nemčiji, so vključene v izračune (European Commission, 2000, str. 23).

Vrednost državnega neto premoženja lahko določimo kot razliko med vrednostjo premoženja države in vrednostjo bruto dolga. Vrednotenje državnih sredstev je pogosto težavno. Osnovni kapital ponudnikov državnih storitev je v nekaterih statističnih podatkih prikazan zavajajoče, saj ni vrednoten po tržnih cenah. Poleg tega moramo premoženje države popraviti za vrednost javne infrastrukture, ki so zajete v investicijskih tokovih za infrastrukturo (vključeni v državno potrošnjo) namesto v vrednostih osnovnih sredstev.

Ker je na popolnih kapitalskih trgih tržna vrednost nekega sredstva enaka sedanji vrednosti njenih celotnih prihodnjih donosov, so študije opravili ob predpostavki, da se sedanjo vrednost sredstev države lahko oceni s čistimi prihodki javnih podjetij (brez subvencij), z zemljišči v javni lasti in drugimi sredstvi. Vedeti pa je treba, da lahko ta postopek zaradi stroškovnega načina vrednotenja v računih države, prinese precej netočne ocene vrednosti premoženja države.

V novejših študijah avtorji predlagajo, da se namesto neto premoženja države uporabi neto finančno premoženje države. Finančno premoženje izključuje nefinančno premoženje iz osnovnih sredstev in tako prikaže nekoliko večje breme za prihodnje generacije. Dejstvo je namreč, da država ne more prodati svojih nefinančnih sredstev za financiranje različnih državnih izdatkov. Verjeten razlog je tudi ta, da z izborom podatkov o neto finančnem premoženju države raziskovalci rešijo veliko težav, ki jih prinaša pomanjkanje statističnih podatkov o nefinančnih sredstvih države. To je smotrno tudi s teoretičnega vidika, vendar le, če se vsa nefinančna sredstva države uporabljajo z namenom zagotavljanja storitev za širšo javnost in država ne razpolaga s presežnim nefinančnim premoženjem, ki bi ga lahko prodala.

Slednje je bilo v državah, v katerih se je odvijal proces privatizacije, pogosto (Medijainen, 2010, str. 16).

V izračunih sem uporabila podatke finančnih računov Banke Slovenije, in sicer stanja iz nekonsolidiranih finančnih računov v letu 2012 (Banka Slovenije, 2014). Finančna sredstva in obveznosti kot tržni finančni instrumenti, to so dolžniški vrednostni papirji, lastniški vrednostni papirji, delnice ali enote investicijskih skladov ter izvedeni finančni instrumenti, se vrednotijo po tržni vrednosti (Eurostat et al., 2013, str. 177, čl. 7.61). Razlika med finančnimi sredstvi (22.590 mio. EUR) in obveznostmi (25.450 mio. EUR) predstavlja neto finančna sredstva države, ki so v letu 2012 znašala -2.860 mio. EUR. Več kot polovico finančnih sredstev predstavljajo delnice in drugi lastniški kapital (11.326 mio. EUR), sledijo gotovina in vloge (5.891 mio. EUR) ter druge terjatve (3.105 mio. EUR). Na strani finančnih obveznosti dve tretjini predstavljajo izdani vrednostni papirji (16.507 mio. EUR), sledijo druge obveznosti (3.299 mio. EUR) in posojila (2.973 mio. EUR).

3.1.4 Profili, prihodki in izdatki sektorja država

3.1.4.1 Oblikovanje profilov

Eden izmed glavnih namenov generacijskih računov je prikazati, kako javnofinančna ureditev iz baznega leta vpliva na neto plačila posameznikov. V mojih izračunih sem izdelala generacijske račune po enoletnih starostnih razredih in jih razdelila še po spolu. Splošno pravilo določa, da se generacijski računi izdelajo za oba spola ločeno, medtem ko se razčlenjevanje po nadaljnjih kriterijih uporablja le redko. Nekaj avtorjev je izdelalo generacijske račune tudi po migracijskem statusu, kjer so preverjali kako migranti vplivajo na medčasovno proračunsko (ne)ravnovesje države (Auerbach & Oreopoulos, 2000; Chojnicki, 2012; Mayr, 2005).

Kot sem že razložila, poteka izračun povprečnih plačil neto davkov po kohortah v dveh korakih. V prvem koraku ocenimo relativni položaj posameznih kohort pri posameznih davkih in transferjih, ki jih nato v drugem koraku prilagodimo (vse dobljene vrednosti množimo z istim skalarjem) agregatnim podatkom v izhodiščnem letu.

Najbolj natančno razporeditev bi dobili, če bi imeli na voljo že razčlenjene agregatne podatke za davke ali transferje. Tako bi agregatne vrednosti po posameznih starostnih razredih le delili s številom prebivalstva v tem starostnem razredu. Običajno pa podatki v taki obliki nisi na razpolago (Sambt, 2004, str. 39), zato je potrebno kombiniranje uradnih statističnih podatkov (agregatnih podatkov) o prihodkih in izdatkih sektorja država in mikro podatkov o dohodkih in izdatkih posameznikov ali gospodinjstev.

Običajno so na razpolago mikropodatki iz popisov prebivalstva ali anket, za nas je še posebej aktualna Anketa o porabi v gospodinjstvih (APG), saj vključuje tako dohodke posameznikov, kot njihovo potrošnjo. Izračun relativnih starostnih profilov zahteva tudi predpostavke glede

ekonomske porazdelitve davkov in transferjev, saj zakonska porazdelitev ne kaže nujno tudi dejanskih obremenitev ali ugodnosti prebivalcev. Pri izračunu relativnih profilov je treba upoštevati posebnosti v javnofinančnih sistemih vsake države in tako natančno posneti verjetne gospodarske učinke (European Commission, 2000, str. 22–23).

Splošno pravilo pravi, da profile, pridobljene iz mikropodatkov, ohranjamo nespremenjene v celotnem opazovanem obdobju. Na ta način se ekonomska struktura iz izhodiščnega leta ohranja skozi celotno opazovano obdobje. Izračuni tudi ne načrtujejo sprememb v porazdelitvi dohodka pred obdavčitvijo, ki bi lahko vplivale na raven ali obliko začetnih relativnih starostnih profilov.

Na osnovi starostno specifičnih davkov in transferjev določimo prihodnji razvoj teh tokov upoštevaje dve pravili. Učinki zakonskih sprememb, ki so bile sprejete v ali pred izhodiščnim letom in se v izhodiščnem letu njihov učinek še ni odrazil v polni meri, se upoštevajo. Predpostavljamo, da javnofinančna politika uspe sama prilagoditi vse davčne predpise, kot so davčne olajšave in pravila o upravičenosti do transferjev, z rastjo produktivnosti. Izhodiščna javnofinančna politika se ohrani skozi celoten življenjski cikel vseh živečih generacij, t.j. se ekstrapolira v neskončnost. Izjema so tiste zakonske spremembe, ki so se zgodile po izhodiščnem letu¹³. Pri tem hkrati predpostavljamo, da presečni profili iz izhodiščnega leta (z vsemi kohortnimi učinki) veljajo tudi za posameznika – da se torej posameznik po njih (ko so ustrezno povišani za rast produktivnosti) premika, ko gre skozi svoj življenjski cikel.

V študijah vseh držav so upoštevali načelo, da se čim več davkov in transferjev razporedi po starostnih razredih, in se jih v izračunih upošteva kot starostno specifične. Odvisno od razpoložljivosti podatkov pa se študije držav razlikujejo glede števila davkov in transferjev, ki so porazdeljeni po starosti. Davki, ki so običajno razporejeni po starostnih razredih, so: dohodnina, dohodek od kapitala (vključno z davki pravnih oseb), davek na dodano vrednost, trošarine in prispevki iz plač. Pri transferjih se kot starostno specifični obravnavajo transferji iz shem socialnega zavarovanja, kot so npr.: transferji za brezposelne, porodniško varstvo, transferji za otroke in mladino ter transferji iz sheme obveznega zdravstvenega zavarovanja in pokojnine. Davki in transferji, za katere ni podatkov za izračun starostno specifičnih profilov, se enakomerno (*lump-sum*) razporedijo po vseh starostnih skupinah. Tudi vrednost izdatkov države (če niso transferji v naravi) je opredeljena kot starostno nespecifična. Izjema so izdatki za izobraževanje, ki se razporedijo po starosti – predvsem mladim. Prav tako prihodke od izdaje denarja (t. i. *seigniorage*) upoštevamo kot starostno nespecifičen davek.

V moji analizi sem za pripravo profilov uporabila predvsem podatke iz APG za leto 2012. Nekateri potrebni podatki so na razpolago na ravni posameznikov (predvsem podatki o dohodkih), določeni pa so na voljo samo na ravni gospodinjstva (podatki o potrošnji). Vzorčne vrednosti dohodkov po posameznih vrstah (npr. plača, dohodek iz študentskega dela,

¹³ Za spremembe javnofinančne politike po izhodiščnem letu glej poglavje 3.2.1.

dohodek iz dejavnosti, pokojnina, nadomestilo za brezposelnost, štipendija idr.) in po posameznikih sem najprej zmnožila s pripadajočimi vzorčnimi utežmi, zmnoške sešela po posameznih starostnih razredih in po spolu ter jih še delila z vsotami uteži po starostnih razredih. Tako sem dobila relativne profile za posamezne dohodke na ravni posameznika. Ker so podatki o izdatkih po posameznih proizvodih in storitvah na voljo le na ravni gospodinjstev, sem jih najprej preračunala na raven posameznika. Pomagala smo si s šiframi gospodinjstva, ki mu pripada posameznik. Pri razporejanju izdatkov na posamezne člane gospodinjstva sem uporabila enako ekvivalenčno lestvico, kot so jo uporabili tudi v drugih študijah, npr. v primerjalni študiji evropske komisije (European Commission, 2000). Tako sem odraslim članom pripisala utež 1 in otrokom (mlajši od 18 let) utež 0,5. Sledil je enak postopek kot pri podatkih o dohodkih, tj. množenje individualnih podatkov z utežmi, seštevanje vrednosti po posameznih starostnih razredih in deljenje z vsotami uteži. Rezultat so relativni starostni profili za izdatke po posameznih proizvodih in storitvah. Skratka, pri vseh izračunih sem uporabila tehtanje z vzorčnimi utežmi.

Nekatere države profile po določeni starosti ohranjajo na nespremenjeni ravni predvsem zaradi majhnega števila opazovanj in prevelikega vpliva slučajnega dejavnika. Relativno majhno število prebivalcev doseže starost 90 let, zato to na agregatne rezultate ne vpliva. Ključna je oblika krivulje od sredine petdesetih let do sredine osemdesetih let (Sambt, 2005, str. 90). Izračune starostnih profilov sem z izjemo profilov za izobraževanje, boleznine in izdatke za zdravstvo pripravila s statističnim programskim paketom STATA.

3.1.4.2 Prihodki sektorja država in uporabljeni starostni profili

Za Slovenijo je v primerjavi z EU-28 in območjem evra značilen povprečno velik sektor država. Tako so prihodki države v letu 2012 predstavljali 44,4 % BDP in izdatki 48,4 % BDP, primanjkljaj je bil torej 4,0 % BDP, medtem ko so v EU-28 povprečni izdatki sektorja država znašali 49,3 % BDP in prihodki 45,4 % BDP. Po strukturi so največji del prihodkov v Sloveniji v letu 2012 predstavljali prihodki iz socialnih prispevkov in tekočih davkov na dohodke in premoženje (skupaj 23,0 %) ter indirektni davki (14,6 % BDP) (Eurostat, 2014p; Eurostat, 2014m).

Slovenija ima že vsa leta od leta 1995 primanjkljaj, z izjemo leta 2007, ko je bil proračun izravnal. Najvišji primanjkljaj je nastal v letih 2009 in 2011, ko je znašal 6,3 oz. 6,4 % BDP. Zaradi konsolidacije bančnega sektorja in ustanovitve t. i. slabe banke (Družba za upravljanje terjatev bank d. d.) je ta v letu 2013 znašal kar 14,7 % BDP, brez stroškov finančne krize¹⁴ pa bi znašal 4,4 % BDP (Statistični urad Republike Slovenije, 2014e).

¹⁴ Eurostat v sklepu z dne 15. julija 2009 od držav članic zbira nabor dodatnih podatkov zaradi finančne krize. To so podatki o intervencijah države v podporo finančnim institucijam in finančnim trgov v času finančne krize (Eurostat, 2009; Eurostat, 2014k). V skladu s tem tudi Statistični urad Republike Slovenije v svojih objavah prikazuje dodatno razdelitev primanjkljaja sektorja država na del, ki ga povečujejo izdatki zaradi finančne krize.

V letu 2012 so prihodki sektorja država znašali 15.672 mio. EUR. Od tega okoli 85 % prihodkov predstavljajo davčni prihodki, ostalo predstavljata tržna proizvodnja in drugi tekoči transferji (Statistični urad Republike Slovenije, 2014e). V primerjavi s povprečjem EU-28 sta za Slovenijo značilni visoka obdavčitev dela in potrošnje ter nizka obdavčitev kapitala. Iz Tabele 9 je razvidna primerjava strukture davkov po ekonomskih funkcijah z nekaj izbranimi državami članicami EU (Eurostat, 2014l, str. 2; Eurostat, 2014m).

Tabela 9: Struktura davčnih prihodkov po vrsti davka glede na davčno osnovo (v % od davkov skupaj) in davčni prihodki v % od BDP, izbrane države EU in Norveška, 2012

	Davčni prihodki glede na davčno osnovo, v % od skupnih davčnih prihodkov			Davčni prihodki v % BDP
	Davek na delo	Davek na potrošnjo	Davek na kapital	
EU28	51,0	28,5	20,8	39,4
Avstrija	57,4	27,6	15,2	43,1
Češka Republika	51,7	33,4	14,9	35,0
Finska	53,2	32,4	14,3	44,1
Francija	52,3	24,7	23,6	45,0
Italija	51,1	24,7	24,2	44,0
Madžarska	46,4	40,0	13,5	39,2
Nemčija	56,6	27,6	15,9	39,1
Nizozemska	57,5	28,3	14,2	39,0
Slovaška	45,4	33,4	21,2	28,3
Slovenija	52,5	37,9	9,8	37,6
Španija	53,0	26,5	22,9	32,5
Švedska	58,6	28,4	13,0	44,2
Velika Britanija	38,9	33,8	27,4	35,4
Norveška	41,5	25,7	32,8	42,2

Vir: Eurostat, Taxation trends in the European union, 2014, str. 2.

Iz podatkov lahko razberemo, da se Slovenija uvršča v skupino držav, ki imajo visoko obdavčene dohodke od dela; najvišja obdavčitev je značilna za Švedsko, sledijo Nizozemska, Avstrija in Nemčija, najnižje pa je delo obdavčeno v Bolgariji (32,9 % vseh davkov). Tudi pri obdavčitvi potrošnje spada Slovenija med države z najvišjo obdavčitvijo, višje je potrošnja obdavčena v Bolgariji, na Hrvaškem, v Romuniji, na Madžarskem ter v Litvi in Latviji¹⁵. Pri davku na kapital pa ima Slovenija eno najnižjih obdavčitev (9,8 % vseh davkov), nižja stopnja obdavčenja je značilna le za Estonijo (7,1 % vseh davkov).

¹⁵ Pri navajanju primerjav po državah v besedilu vedno upoštevamo vse države članice EU in EFTA, kljub temu, da jih v tabelah ne prikazujemo. Tabela s celotnim naborom držav o strukturi davčnih prihodkov po vrsti davka glede na davčno osnovo in davčne prihodke je prikazana v Prilogi 3.

V izračunih sem za makroagregatne podatke o davkih in transferjih sektorja država uporabila podatke Statističnega urada Republike Slovenije s področja računov države in podatke ministrstva za finance iz proračuna po posameznih blagajnah (državna raven, lokalna raven, podatki Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije in podatki Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije). Prihodke države sem razvrstila v skupine glede na namene vplačil davkov in prispevkov ter glede na razpoložljivost ustreznih relativnih profilov za vplačila sredstev v državni proračun.

Davki iz dohodkov od dela in prispevki za socialno varnost

Dohodki od dela so obdavčeni z dohodnino in prispevki za socialno varnost. Dohodnina je davek od dohodkov fizičnih oseb. Z njo se obdavčujejo dohodek iz zaposlitve, dohodek iz dejavnosti, dohodek iz osnovne kmetijske in osnovne gozdarske dejavnosti, dohodek iz oddajanja premoženja v najem in iz prenosa premoženjske pravice, dohodek iz kapitala in drugi dohodki (Davčna uprava Republike Slovenije, 2014b).

Med prispevke za socialno varnost uvrščamo prispevke za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, za obvezno zdravstveno zavarovanje, za starševsko varstvo in za zaposlovanje. Prispevke za socialno varnost plačujemo od bruto plač, to so t. i. prispevki delojemalcev (zavarovancev) in na bruto plače, t. i. prispevki delodajalcev. Stopnje posameznih prispevkov so sledeče (Davčna uprava Republike Slovenije, 2014a):

- 1.) Prispevki delojemalcev znašajo skupaj 22,1 %, od tega:
 - prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje 15,5 %;
 - prispevek za obvezno zdravstveno zavarovanje 6,36 %;
 - prispevek za starševsko varstvo 0,1 %;
 - prispevek za zaposlovanje 0,14 %.
- 2.) Prispevki delodajalcev znašajo skupaj 16,1 %, od tega:
 - prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje 8,85 %;
 - prispevek za obvezno zdravstveno zavarovanje 6,56 %;
 - prispevek za zavarovanje za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni 0,53 %;
 - prispevek za starševsko varstvo 0,1 %;
 - prispevek za zaposlovanje 0,06 %.

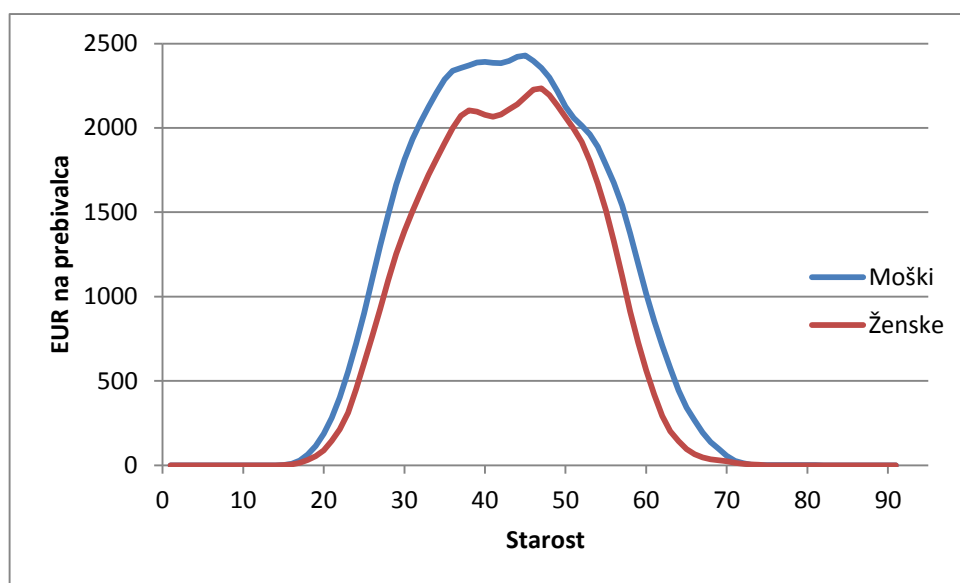
V letu 2012 je Slovenija obračunala za 3.473,8 mio. EUR prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje in 1.906,6 mio. EUR za obvezno zdravstveno zavarovanje. Prihodkov od dohodnine in posebnih davkov na določene prejemke (pogodbeno delo) je bilo za 2.102,7 mio. EUR.

Za porazdelitev dohodnine in prispevkov za socialno varnost po kohortah in po spolu sem uporabila starostne profile na osnovi dohodkov iz plač in iz dohodka iz dejavnosti. V podatkih APG so zajeti le neto dohodki posameznikov. Dohodnina in prispevki za socialno varnost se obračunajo po bruto vrednosti dohodkov od dela, zato bi bili bolj ustrezni starostni profili

izračunani iz bruto dohodkov. Pri starostni razporeditvi davkov iz dohodkov od dela in prispevkov za socialno varnost tako predpostavljamo, da je razmerje med bruto in neto dohodki iz dela konstantno. Obdavčitev dohodkov od dela pri plačilu socialnih prispevkov v Sloveniji navzgor ni omejena (t. i. socialna kapica), zato dohodnina ter prispevki za socialno varnost rastejo sorazmerno z bruto dohodki (Sambt, 2009, str. 50–51). Iz tega izhaja, da so neto dohodki iz plač in iz dohodka iz dejavnosti ustrezni za porazdeljevanje dohodnine in prispevkov za socialno varnost.

Za dohodke iz plač in iz dejavnosti je značilno, da se pojavljajo med 18. in 69. letom starosti, najvišje dohodke pa dosegamo med 35. in 55. letom starosti. Na Sliki 6 prikazujem zgledena starostna profila dohodnine in posebnega davka na določene prejemke. Krivulji starostnih profilov za porazdelitev prispevkov za socialno varnost (tako prispevkov delojemalcev kot prispevkov delodajalcev) imata enako obliko kot krivulja za dohodnino, zato ju posebej ne prikazujem. Zaradi različnih agregatnih vrednosti dohodnine in prispevkov za socialno varnosti se razlikujeta le v absolutnih vrednostih na prebivalca.

Slika 6: Zgledena starostna profila za davke iz dohodkov od dela (lpoly 2), moški in ženske, 2012

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, APG 2012, 2014; Ministrstvo za finance Republike Slovenije, Konsolidirana bilanca javnega financiranja, 2014.

Davek od dohodka pravnih oseb in drugi davki na dohodek in dobiček

V letu 2012 so prihodki proračuna od davka od dohodka pravnih oseb in drugih davkov na dohodek in dobiček znašali 515,2 mio. EUR. Za razporeditev teh davkov smo prav tako uporabili profile od dohodkov iz plač in iz dohodka iz dejavnosti. Generacijski računi predpostavljajo, da davke na dohodke od dela (v ekonomskem smislu) plačajo zaposleni, davke na dohodek od kapitala plačajo lastniki kapitala ter davek na dodano vrednost in trošarine plačajo potrošniki. V skladu s teorijo dinamičnega modela življenjskega cikla Auerbach-Kotlikoff pa je za mala odprta gospodarstva značilna visoka elastičnost kapitala. To pomeni, da se razmerje med delom in kapitalom spremeni takoj, ko se spremenijo kapitalski

tokovi (izvoz in uvoz kapitala). Teorija zato predlaga spremembo predpostavke o končnem plačniku davka na dohodek od kapitala z lastnika kapitala na zaposlene. Zato sem davek od dohodka pravnih oseb in druge davke na dohodek in dobiček posameznim kohortam razporedila glede na profile iz dohodka iz dela (Auerbach et al., 1999, str. 44–45).

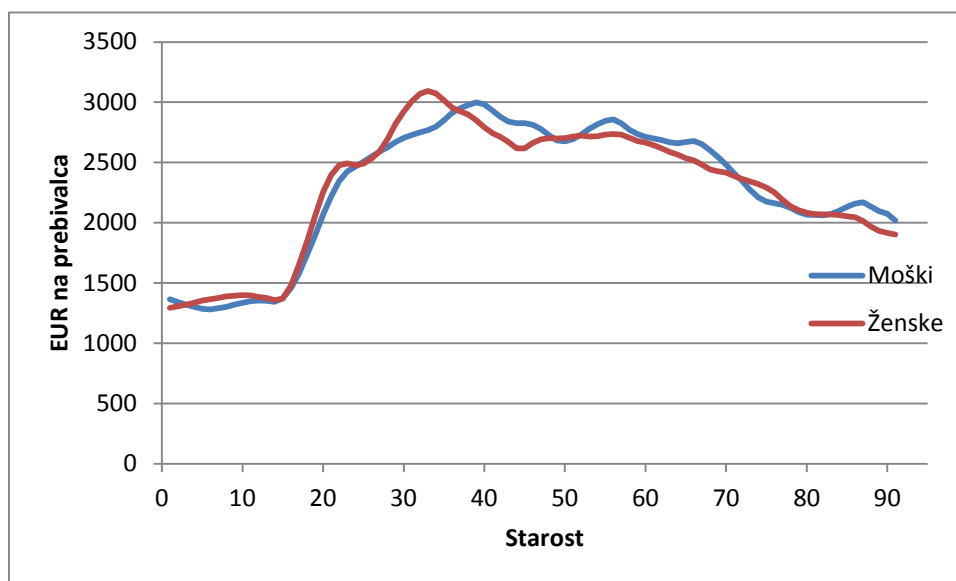
Domači davki na blago in storitve ter davki na mednarodno trgovino in transakcije

Med domače davke na blago in storitve prištevamo davek na dodano vrednost, druge davke na blago in storitve, trošarine, dobičke fiskalnih monopolov, davke na posebne storitve, dovoljenja za poslovanje in opravljanje dejavnosti, letno dajatev za uporabo vozil v cestnem prometu, druge davke na uporabo blaga in storitev in davek od prometa motornih vozil. Med davke na mednarodno trgovino in transakcije prištevamo carine in druge uvozne dajatve.

Za razvrstitev teh prihodkov sem uporabila profile izračunane iz podatkov APG 2012, in sicer izdatke za proizvode in storitve, razen tistih izdatkov, ki niso potrošni (povezani s stanovanjem, hišo, z velikimi deli in prenovami, nakupi stanovanj ali hiš itd.), in rent. Ker so podatki o izdatkih v gospodinjstvih na razpolago samo na ravni gospodinjstva, sem jih najprej razporedila na posameznike po postopku opisanem v poglavju 3.1.4.1

Vrednost domačih davkov na blago in storitve in davkih na mednarodno trgovino in transakcije je v letu 2012 znašala 4.958,7 mio. EUR. Podatkov o izdatkih v gospodinjstvih nismo posebej razčlenjevali glede na vrsto proizvodov in storitev ter glede na vrsto in višino obdavčitve, po posameznih kohortah in po spolu pa smo razporedili skupno vrednost teh dajatev. Na Sliki 7 prikazujem zglajena starostna profila posebej za moške in posebej za ženske.

Slika 7: Zglajena starostna profila izdatkov za zasebno potrošnjo (lpoly 2), moški in ženske, 2012

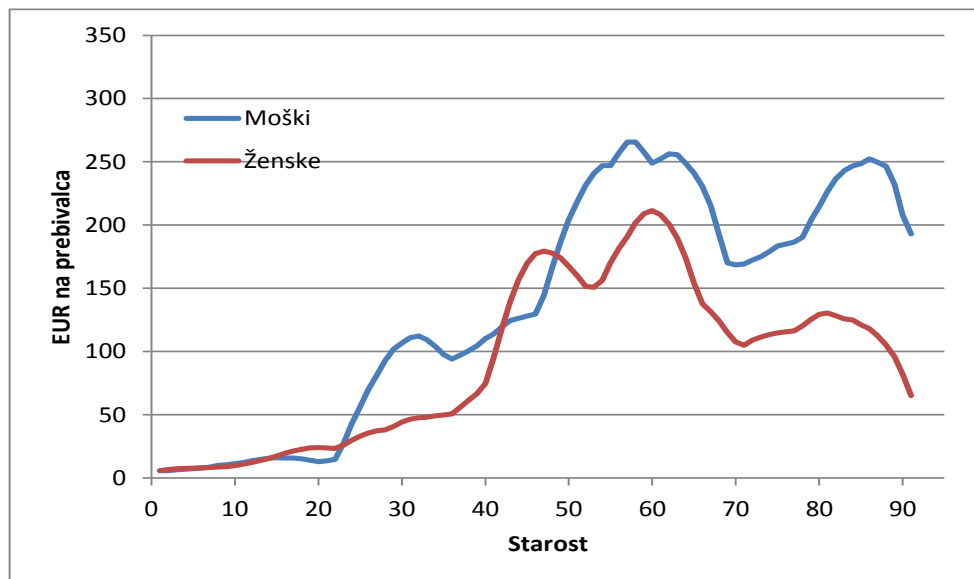

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, APG 2012, 2014; Ministrstvo za finance Republike Slovenije, Konsolidirana bilanca javnega financiranja, 2014.

Davki na premoženje

Med davke na premoženje se uvrščajo davki na nepremičnine, davki na premičnine, davki na dediščine in darila ter davki na promet z nepremičninami in davki na finančno premoženje. Za razvrstitev teh davkov po posameznih kohortah in po spolu sem uporabila profile iz dohodkov iz premoženja in kapitala iz APG. Na Sliki 8 prikazujem zglajen starostni profil za izračun davkov na premoženje.

Slika 8: Zglajena starostna profila za davke na premoženje (lpoly 3), moški in ženske, 2012

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, APG 2012, 2014; Statistični urad Republike Slovenije, interni izračuni, 2014; Ministrstvo za finance Republike Slovenije, Konsolidirana bilanca javnega financiranja, 2014.

Udeležba na dobičku in dohodki od premoženja

V to kategorijo sem zajela prihodke od udeležbe na dobičku, dividende, presežke prihodkov nad odhodki, prihodek od obresti in prihodke od premoženja. Za razvrstitev teh davkov po posameznih kohortah in po spolu sem enako kot v predhodni skupini davkov uporabila profile iz dohodkov iz premoženja in kapitala.

Drugi davčni in nedavčni prihodki države, ki niso starostno specifični

V skupino drugi davki sem vključila preostale davčne in nedavčne prihodke, ki niso starostno specifični, in sem jih zato enakomerno razporedila med posamezne kohorte. To so npr. takse in pristojbine, globe in druge denarne kazni, prihodki od prodaje blaga in storitev, drugi nedavčni prihodki (drugi prostovoljni prispevki za socialno varnost), kapitalski prihodki (prihodki od prodaje osnovnih sredstev, prihodki od prodaje zalog, prihodki od prodaje zemljišč in neopredmetenih sredstev), prejete donacije, transferni prihodki in prejeta sredstva iz Evropske unije.

Denarni prihodki od izdaje denarja oz. seigniorage

Tudi denarni prihodki od izdaje denarja so starostno nespecifični. Skozi zgodovino je denarni prihodek od izdaje denarja predstavljal razliko med nominalno vrednostjo kovanca in stroški proizvodnje ter kovanja. Tudi danes, ko je v obtoku denarni sistem brez zlatega kritja,

seigniorage predstavlja razliko med nominalno vrednostjo bankovca (kovanca) ter mejnimi stroški tiskanja (kovanja), vendar je denarni prihodek skoraj enak nominalni vrednosti bankovca (kovanca). Mejni stroški tiskanja (kovanja) so namreč minimalni (Buiter, 2007).

V območju evra je za izdajo bankovcev pristojna Evropska centralna banka (ECB). Denarni prihodek posamezne nacionalne centralne banke članice območja evra je opredeljen kot letni dohodek iz sredstev (obresti), ki jih ima centralna banka v primerjavi z bankovci v obtoku in depoziti kreditnih institucij. Prenesejo se ECB, ki ta sredstva prerazporedi nacionalnim centralnim bankam glede na njihov delež v kapitalu ECB. Razlika med združenim in razporejenim denarnim prihodkom posamezne nacionalne centralne banke, predstavlja neto vrednost denarnega prihodka v posamezni državi. Ta vrednost se evidentira v izkazu poslovnega izida. Centralne banke denarne prihodke po odbitku stroškov poslovanja in potrebnih rezervacij prenesejo v proračun države (Bank of Italy, 2014; Banka Slovenije, 2013, str. 33).

Banka Slovenije prenese svoj del denarnih prihodkov od izdaje bankovcev v državni proračun preko vplačila dobička. V letu 2012 je Banka Slovenije od presežka prihodkov nad odhodki v proračun Republike Slovenije vplačala 4,3 mio. EUR. Prihodki od izdaje kovancev so neposredni (nedavčni) prihodek proračuna. Prihodki od nominalne vrednosti kovancev, danih v obtok, so v letu 2012 znašali 3,9 mio. EUR.

3.1.4.3 Izdatki sektorja država

Izdatke sektorja država prikazujemo glede na namen po klasifikaciji COFOG (Klasifikacija namenov sektorja država), po podatkih iz računov države iz nacionalnih računov in po podatkih proračuna Republike Slovenije – državni in lokalni proračun, Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (v nadaljevanju ZPIZ) ter Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije (v nadaljevanju ZZZS).

V letu 2012 smo v Sloveniji po klasifikaciji COFOG največ izdatkov namenili za socialno zaščito, 18,9 % BDP, za zdravstvo (7,0 % BDP) in izobraževanje (6,4 % BDP). Področje socialne zaščite obsega izdatke povezane z različnimi tveganji in potrebami, kot so bolezen, invalidnost, starost, otroci, brezposelnost in druge oblike socialne izključenosti. Največji del teh izdatkov je namenjen pokojninam in drugim socialnim nadomestilom. Drugi največji izdatek je izdatek za zdravstvo, za katerega smo v letu 2012 namenili za 7,0 % BDP, sledijo izobraževanje (6,4 % BDP), javna uprava (5,8 % BDP), ekonomske dejavnosti (3,9 % BDP) in preostali nameni skupaj (6,1 % BDP) (Statistični urad Republike Slovenije, 2013a).

Klasifikacijo COFOG uporabljamo za analiziranje strukture izdatkov sektorja država. Predvsem pa jo uporabljamo za določanje tistih izdatkov končne potrošnje države, ki so koristni za individualna gospodinjstva, z namenom določitve dejanske individualne potrošnje gospodinjstev. Klasifikacija COFOG namreč na drugi ravni opredeljuje namene izdatkov, ki se nanašajo na individualne oziroma kolektivne storitve (Statistični urad Republike Slovenije,

2014a). Za namen generacijskih računov sem izdatke sektorja država razdelila na starostno specifične in na tiste, ki niso starostno specifični.

Med starostno specifične sem uvrstila: izdatke za socialno varnost (pokojnine, nadomestila za brezposelne in druga nadomestila plač, starševsko nadomestilo, štipendije, otroški dodatek ter preostale socialne prejemke), izdatke za javno zdravstvo in bolezni, ki so plačane iz obveznega zdravstvenega zavarovanja ter izdatke za izobraževanje (vrtci, osnovnošolsko in srednješolsko izobraževanje ter terciarno izobraževanje). Starostno nespecifični izdatki pa so izdatki za javno upravo, obrambo, javni red in varnost, ekonomske dejavnosti, varstvo okolja, stanovanjske dejavnosti in urejanje okolja ter rekreacijo, kulturo in religijo.

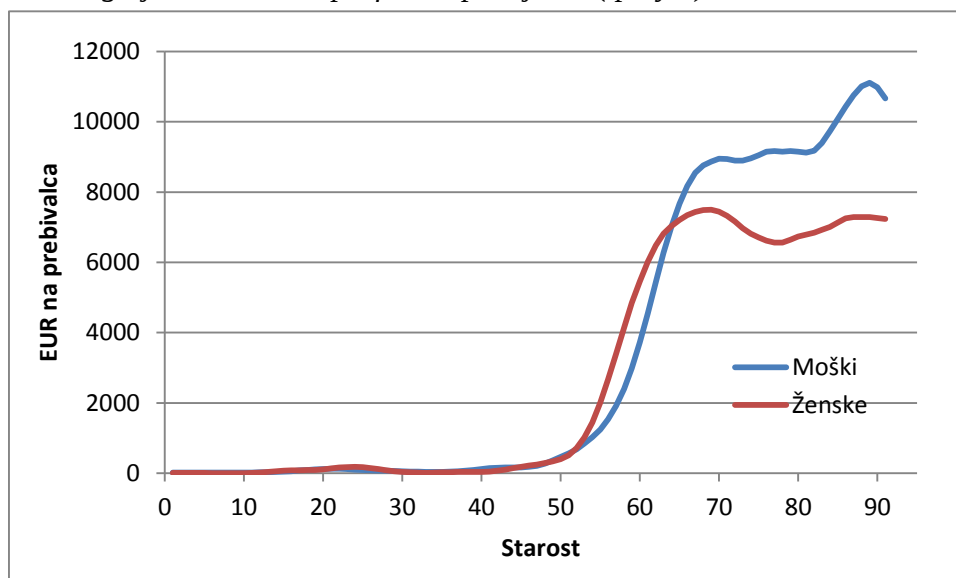
Pokojnine

Za pokojnine sem uporabili podatke ZPIZ-a. Ta je v letu 2012 zavarovancem, upokojencem in drugim uživalcem zagotavljal in izplačeval starostne, invalidske, družinske, vdovske in delne pokojnine ter druge pravice zunaj sistema obveznega zavarovanja (npr. vojaške pokojnine, vdovske vojaške pokojnine, pokojnine uveljavljene/nakazane v drugih/druge republike nekdanje SFRJ itd.). Izdatki so pokojnine so znašali 4.148,0 mio. EUR. Največji delež zajemajo starostne pokojnine (2.928,0 mio. EUR) ter invalidske in družinske pokojnine (486,7 mio. EUR in 443,5 mio. EUR). Letni dodatek upokojencev za rekreacijo je bil v letu 2012 nižji kot leto prej, znašal je 88,1 mio. EUR (v 2011 je znašal 140,1 mio. EUR)¹⁶. Poleg pokojnin ZPIZ posameznikom in gospodinjstvom izplačuje transferje za zagotavljanje socialne varnosti. Ti so v letu 2012 znašali 114,7 mio. EUR. Največji delež teh izdatkov predstavljata dodatek za pomoč in strežbo (75,6 mio. EUR) ter nadomestilo za telesno okvaro (35,7 mio. EUR). Tretja skupina izdatkov, ki jih prejmejo posamezniki, so nadomestila plač, znašala so 168,6 mio. EUR. To so nadomestila plač zaradi dela s skrajšanim delovnim časom (59,8 mio. EUR), nadomestila plač zaradi manjše plače na drugem delovnem mestu (44,2 mio. EUR), nadomestila plač za čas čakanja na razporeditev na drugo delovno mesto (62,4 mio. EUR) in druga nadomestila plač. Skupaj so izdatki ZPIZ-a v letu 2012 znašali 4.431,3 mio. EUR (Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, 2013).

Profil za porazdelitev skupne vrednosti navedenih izdatkov ZPIZ po posameznih kohortah in po spolu sem izračunala iz podatkov o dohodkih posameznikov o pokojninah iz APG 2012. Na Sliki 9 prikazujem starostna profila po spolu za pokojnine. Vendar pa bi bila uporaba nespremenjenih starostnih profilov iz leta 2012 v vsem obdobju projekcij zelo nerealistična. Priča smo namreč raznim določilom pokojninske reforme, ki postopoma spreminjajo tako upokojitveno starost kot višino pokojnin. Glede pokojnin so tako uporabljene še neobjavljene projekcije izdatkov za pokojnine s pomočjo modela, temelječega na starostnih profilih (Sambt, 2014) – za opis modela glej npr. Medved, Ahčan & Sambt (2012).

¹⁶ Po 143. členu Zakona za uravnoteženje javnih financ (Ur.l. RS, št. 40/2012) so bili do letnega dodatka za upokojence upravičeni le tisti upokojenci, katerih pokojnina ni bila višja od 622 EUR.

Slika 9: Zglajena starostna profila za pokojnine (lpoly 2), moški in ženske, 2012

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, APG 2012, 2014; Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, Letno poročilo 2012, 2013.

Podatki Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije kažejo, da se je povprečno število zavarovancev v primerjavi z letom 2011 zmanjšalo za 1,6 % (na 855.542), povprečno število upokojencev iz obveznega zavarovanja pa povečalo za 2,7 % (na 585.408). Povečanje povprečnega števila prejemnikov starostnih pokojnin je bilo 4,0-odstotno. Razmerje med številom zavarovancev in upokojencev iz obveznega zavarovanja se je znižalo z 1,53 na 1,46, kar je najneugodnejše do zdaj. Neugodni trendi se nadaljujejo tudi pri razmerju med pokojnino in plačo, kjer je povprečna pokojnina predstavljala 57,0 %, povprečna starostna pokojnina pa 62,1 odstotka povprečne plače (v letu 2013 58,6 % in 63,4 %) (Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, 2013, str. 1). Podatke prikazujem v Tabeli 10.

Obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje je v RS v nasprotju s številnimi obveznimi zavarovanji v drugih državah enotno. V njem so na podlagi istega zakona pri istem nosilcu zavarovanja in v načelu enako obvezno zavarovani vsi delavci v odvisnem delovnem razmerju, samozaposleni oziroma osebe, ki opravljajo samostojno dejavnost, brezposelne osebe, ki so prejemniki denarnega nadomestila pri Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje (ZRSZ), vajenci, zavarovani starši ter nekatere druge kategorije zavarovancev in osebe, ki so se prostovoljno vključile v obvezno zavarovanje (Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, 2013, str. 4).

Vse več mladih šolanje nadaljuje in tako pozneje vstopajo na trg dela. To potrjujejo tudi podatki o številu mladih zavarovancev in njihovi povprečni pokojninski dobi. Od leta 2002 do 2012 se je število zavarovancev, starih od 15 do 29 let, zmanjšalo skoraj za tretjino (iz 172.423 zavarovancev v letu 2002 na 119.253 v letu 2012). Če pogledamo še stopnjo

vključenosti mladih na trg dela, je bila ta v letu 2002 40 %, v letu 2012 pa 33 %¹⁷. Pri mladih zavarovancih se je v vseh starostnih razredih med letoma 2002 in 2012 skrajšala tudi povprečna pokojninska doba, najbolj v starostnem razredu od 30 do 34 let, kjer se je skrajšala za 2 leti in 9 mesecev (Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, 2013, str. 6).

Tabela 10: Povprečno število zavarovancev in upokojencev iz obveznega zavarovanja ter razmerje, 2003–2012

Leto	Zavarovanci	Upokojenci – obvezno zavarovanje	Število zavarovancev na enega upokojenca
1	2	3	4=2/3
2003	834.049	491.911	1,70
2004	836.669	497.826	1,68
2005	843.251	504.988	1,67
2006	854.606	510.795	1,67
2007	879.090	518.805	1,69
2008	904.084	527.933	1,71
2009	894.886	538.455	1,66
2010	881.992	552.561	1,60
2011	869.869	569.951	1,53
2012	855.542	585.408	1,46

Vir: Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, Letno poročilo 2012, 2013, str. 9.

Zakonski pogoji za pridobitev pravice do starostne pokojnine se pri ženskah zaradi uresničevanja ZPIZ-1 še vedno vsako leto postopno spreminjajo, kažejo se pri pridobitvi pravice do starostne pokojnine v višji upokojitveni starosti. V obdobju 2003–2012 se je pri ženskah upokojitvena starost s 56 let in 6 mesecev povišala na 58 let in 11 mesecev (povišanje za 2 leti in 5 mesecev), pri moških pa se je z 62 let in 2 meseca znižala na 61 let in 10 mesecev (znižanje za 4 mesece).

Na povprečno dobo prejemanja pokojnine vplivajo zakonski razlogi (bistveno milejši pogoji upokojitve v preteklosti) in daljšanje življenjske dobe. Pri starostnih upokojencih se je v obdobju 2003–2012 doba prejemanja pokojnine podaljšala, pri ženskah z 18 let na 22 let in 4 mesece, pri moških pa s 15 let in 7 mesecev na 16 let in 8 mesecev. Tudi povprečna doba prejemanja invalidske pokojnine se je podaljšala, in sicer pri ženskah z 19 let in 11 mesecev v letu 2003 na 23 let in 8 mesecev v letu 2012, pri moških pa s 15 let in 3 mesece v letu 2003 na

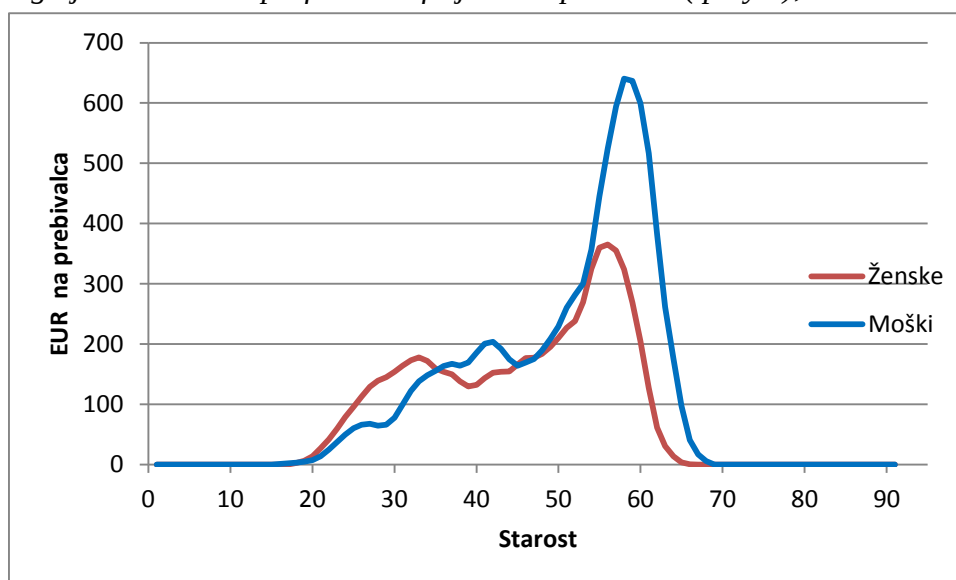
¹⁷ Nižje stopnje vključenosti mladih na trg delu je v veliki meri tudi posledica tega, da so te generacije v letu 2012 v primerjavi z letom 2002 manj številne. V starostni skupini 15–29 let je bilo v letu 2002 432.483 mladih, v letu 2012 pa 364.714.

18 let in 4 mesece v letu 2012. Pri družinskih in vdovskih pokojninah se je povprečna doba prejetanja pokojnine znižala s 13 let in 2 meseca v letu 2003 na 11 let in 7 mesecev v letu 2012.

Transferji nezaposlenim

Vrednost transferjev nezaposlenim je v letu 2012 znašala 263,1 mio. EUR. Za porazdelitev skupne vrednosti transferjev nezaposlenim sem uporabila profil iz dohodkov posameznikov za nadomestila za brezposelne iz APG 2012. Starostni profil nadomestil nezaposlenim je najvišji v starosti med 50. in 60. letom. Višina nadomestila je odvisna od višine plače pred izgubo delovnega mesta in od števila let dela v preteklosti, zato so v teh starostnih skupinah nadomestila nezaposlenim najvišja. Zglajena starostna profila prikazujem na Sliki 10.

Slika 10: Zglajena starostna profila transferjev nezaposlenim (lpoly 2), moški in ženske, 2012

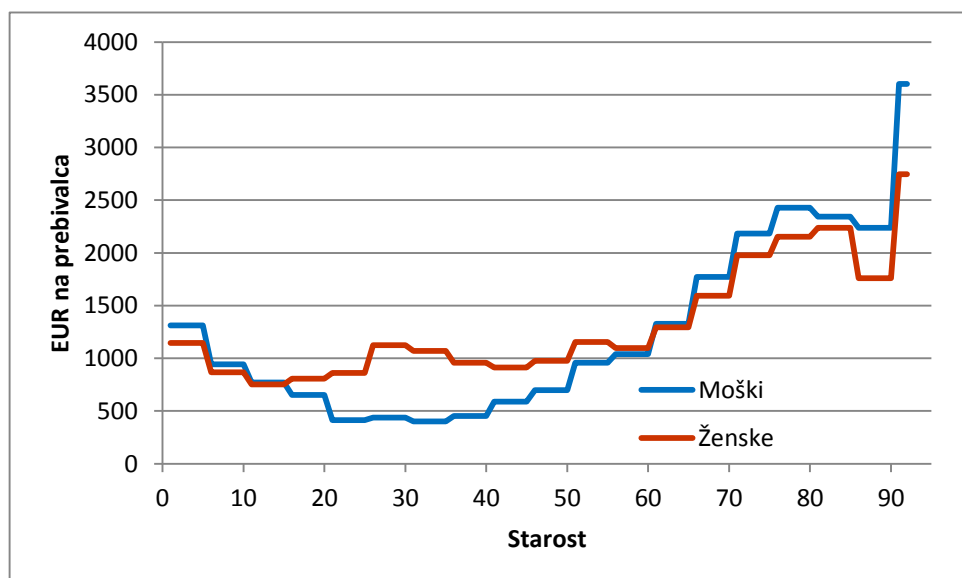

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, APG 2012, 2014; Ministrstvo za finance Republike Slovenije, Konsolidirana bilanca javnega financiranja, 2014.

Boleznine

V to skupino sem uvrstila boleznine nad 30 dni, ki jih ZZZS izplača iz obveznega zdravstvenega zavarovanja in druge boleznine, ki so v letu 2012 skupaj znašale 223,4 mio. EUR. Pri oblikovanju profila sem uporabila podatke iz vprašalnika delovne skupine o staranju prebivalstva pri evropski komisiji, in sicer podatke o javnih izdatkih za zdravstvo (interno gradivo), ki so na voljo po 5-letnih starostnih razredih, posebej za moške in posebej za ženske. Pri razporeditvi na enoletne starostne razrede sem uporabila preprosto in pogosto uporabljeno rešitev, da se znotraj razredov uporabi enake vrednosti. Profilov nisem gladila. Rezultat tega sta stopničasta profila, ki ju prikazujem na Sliki 11.

Slika 11: Starostna profila javnih izdatkov za zdravstvo po 5-letnih starostnih razredih, moški in ženske, 2012

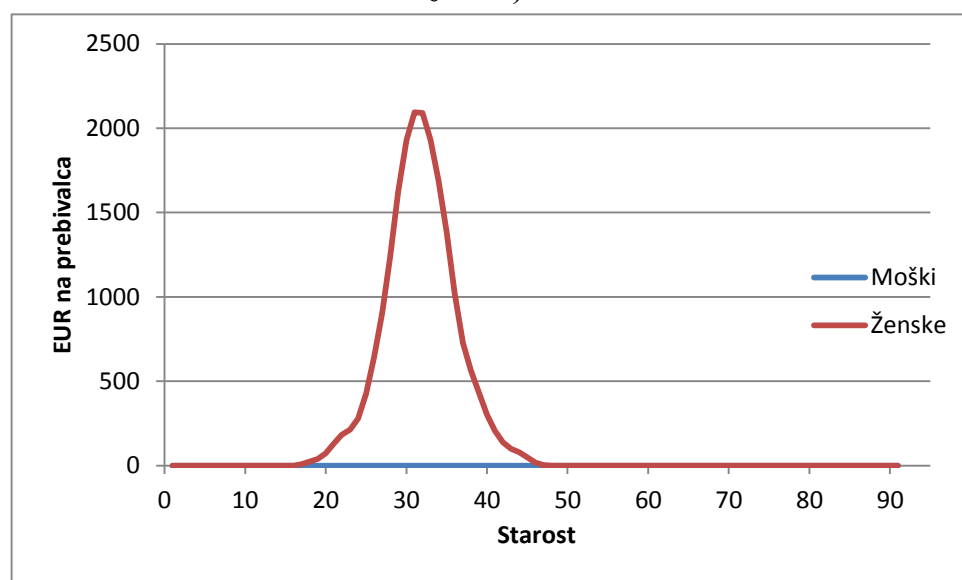

Vir: European Commission, *Economic and budgetary projections for the 27 EU Member States (2010-2060)*, Interni podatki, 2012; Statistični urad Republike Slovenije, *APG 2012, 2014*; Ministrstvo za finance Republike Slovenije, *Konsolidirana bilanca javnega financiranja, 2014*.

Starševsko nadomestilo

Starševsko nadomestilo je nadomestilo plače oziroma osebni prejemek, ki izhaja iz zavarovanja za starševsko varstvo. Vrste starševskega nadomestila so: porodniško nadomestilo, očetovsko nadomestilo, nadomestilo za nego in varstvo otroka in posvojiteljsko nadomestilo (centri za socialno delo, 2014). Starostna profila za prejeme iz starševskega nadomestila prikazujem na Sliki 12.

Slika 12: Zglajena starostna profila prejemkov iz starševskega nadomestila (lpoly 2), moški in ženske, 2012

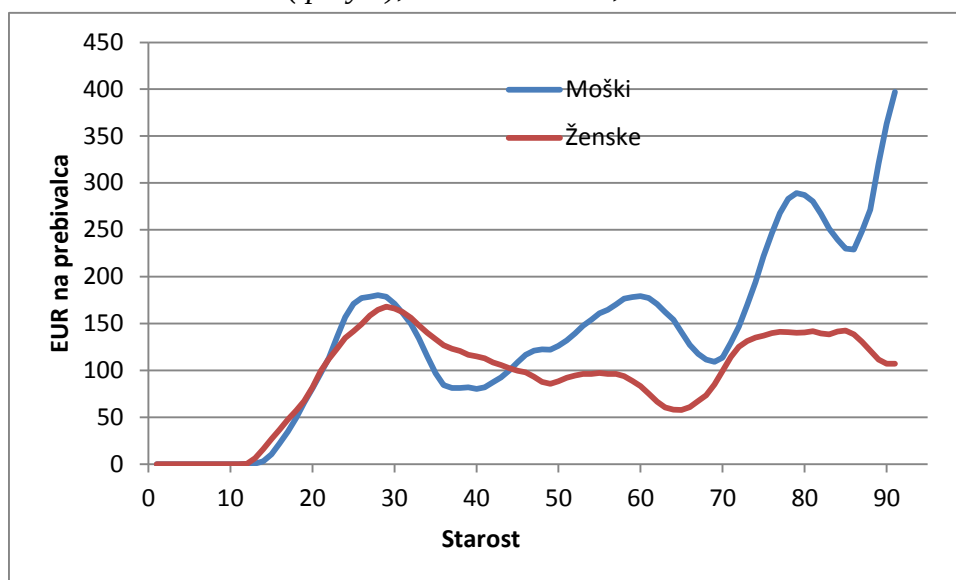
Vir: Statistični urad Republike Slovenije, *APG 2012, 2014*; Ministrstvo za finance Republike Slovenije, *Konsolidirana bilanca javnega financiranja, 2014*.

V letu 2012 smo v Sloveniji za namene starševskega nadomestila namenili 293,9 mio. EUR. Pri razporeditvi transferjev za starševsko nadomestilo smo uporabili profile iz podatkov o dohodkih oseb za denarno nadomestilo za čas porodniške iz APG 2012. V letu 2012 po podatkih APG moški niso bili prejemniki starševskega nadomestila, ženske pa so starševsko nadomestilo prejemale med 20. in 42. letom starosti.

Transferji za zagotavljanje minimalne socialne varnosti

V to skupino transferjev so vključeni: sredstva za varstvo duševno in telesno prizadetih, zdravstveno zavarovanje prejemnikov edinega vira, zdravstveno zavarovanje duševno in telesno prizadetih, dodatek za pomoč in postrežbo, nadomestila za telesno okvaro in denarna socialna pomoč. Skupaj so transferji za zagotavljanje minimalne socialne varnosti v letu 2012 znašali 334,5 mio. EUR. Za razporeditev teh transferjev po posameznih kohortah in po spolu sem starostne profile izračunala iz podatkov o dohodkih oseb iz APG 2012, in sicer iz podatkov o drugih socialnih prejemkih.¹⁸ Krivulji imata zelo neenakomerno gibanje, kar je posledica različnih socialnih prejemkov, ki so vključeni v to skupino dohodkov. Opazimo pa lahko, da so zanj značilni trije vrhovi. Prvi je pri starosti okoli 30 let, drugi pri starosti 60 let in je lahko posledica prejemanja denarne pomoči nezaposlenih (kar ni enako nadomestilom za nezaposlene), invalidnin idr. Visok porast okoli leta 80 in 90 pri moških pa je lahko posledica prejemanja nizkih pokojnin ali majhnega števila enot v vzorcu. Starostna profila prikazujem na Sliki 13.

Slika 13: Zglajena starostna profila transferjev za zagotavljanje minimalne socialne varnosti (lpoly 3), moški in ženske, 2012

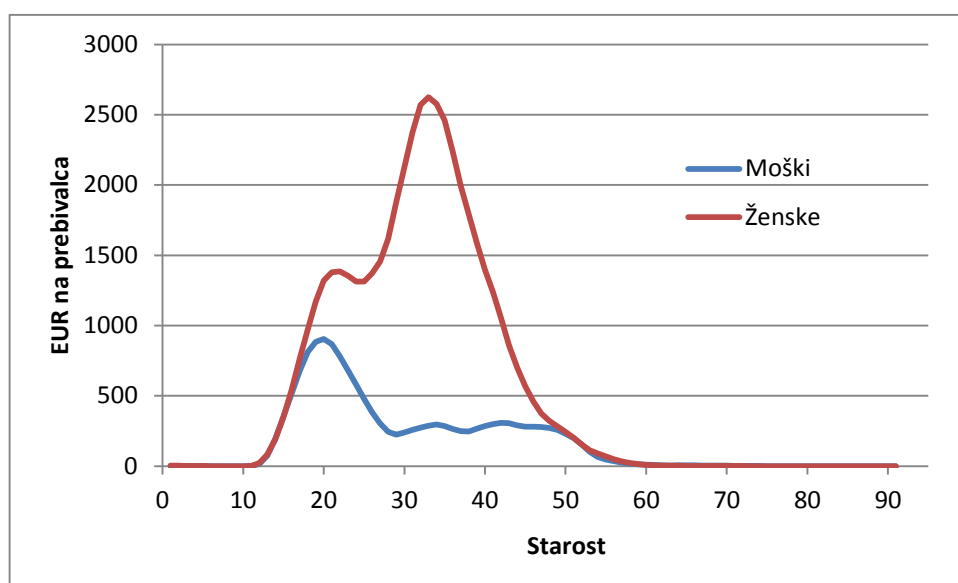
Vir: Statistični urad Republike Slovenije, APG 2012, 2014; Ministrstvo za finance Republike Slovenije, Konsolidirana bilanca javnega financiranja, 2014.

¹⁸ V tej skupini dohodkov iz raziskovanja APG so zajeti: prejeti znesek pomoči pri uporabi stanovanja, socialni prejemki, dodatek za pomoč in postrežbo, denarna pomoč za brezposelnost, doživljenjska mesečna renta žrtev vojnega nasilja in vojne za Slovenijo, invalidnine, priznavalnine, prejemki za občasno delo invalidov in veteranski dodatek.

Drugi družinski prejemki

V to kategorijo sem združila vse preostale družinske prejemke, kot so otroški dodatek, dodatek za nego otroka, dodatek za veliko družino, darilo ob rojstvu otroka, starševski dodatek, drugi družinski prejemki, štipendije ter drugi transferji posameznikom (kot so npr. regresiranje prevoza v šolo, regresiranje prehrane učencev, dijakov in študentov, pokojninsko, invalidsko in zdravstveno zavarovanje določenih kategorij, denarne nagrade in priznanja, regresiranje oskrbe v domovih idr.). Za razporeditev drugih družinskih prejemkov po kohortah in po spolu sem uporabila profile, izračunane iz podatkov o dohodkih iz APG 2012, in sicer o otroškem dodatku, štipendijah in drugih družinskih prejemkih. Iz oblike krivulj lahko vidimo, da se družinski transferji začnejo povečevati po 20. letu starosti, najvišji pa so med 30. in 40. letom starosti. To poteka sočasno z obdobjem ustvarjanja družine in prejemanja raznovrstnih transferjev za otroke. Navedeno velja predvsem za ženske, ki so prejemnice transferjev – nosilke gospodinjstva. Zglajena starostna profila za druge družinske prejemke prikazujem na Sliki 14.

Slika 14: Zglajena starostna profila za druge družinske prejemke (lpoly 2), moški in ženske, 2012

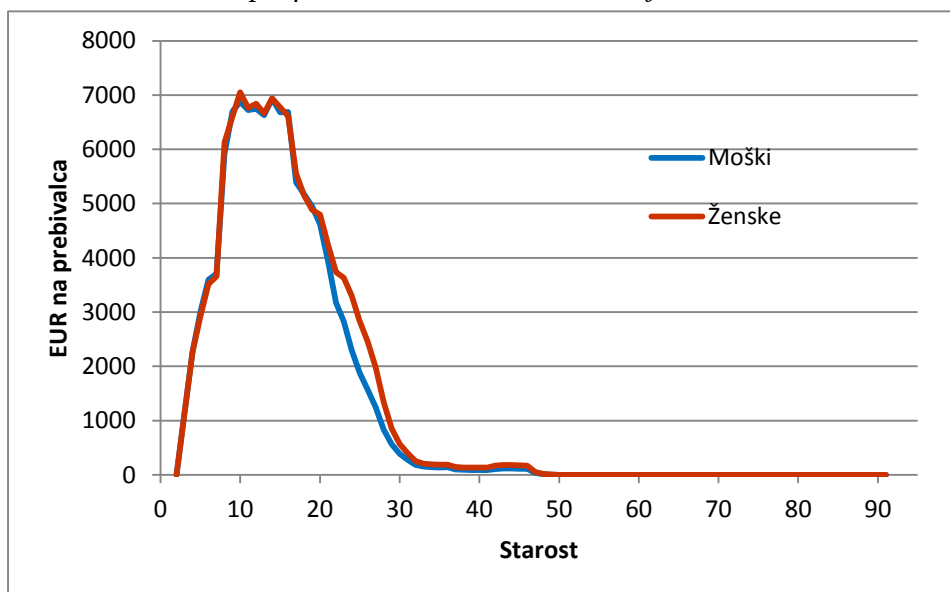

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, APG 2012, 2014; Ministrstvo za finance Republike Slovenije, Konsolidirana bilanca javnega financiranja, 2014.

Izobraževanje

Izdatke za javno izobraževanje sem po posameznih kohortah razporedila s profili, ki sem jih izračunala posebej za predšolsko vzgojo, za osnovno in srednješolsko izobraževanje ter za višje in visokošolsko izobraževanje. Podatke o izdatkih sem glede na vrsto vzgojno-izobraževalnega sistema izračunala iz podatkov nacionalnih računov po dejavnostih in na osnovi teh podatkov razdelila agregatno vrednost izdatkov za izobraževanje po COFOG-u. Podatki o številu otrok, dijakov oz. študentov so na razpolago za posamezno šolsko leto in sem jih preračunala na koledarsko leto. Agregatne podatke za izdatke v šolstvu sem pridobila po klasifikaciji COFOG iz računov države. Profila prikazujem na Sliki 15.

Slika 15: Starostna profila izdatkov za izobraževanje, moški in ženske, 2012

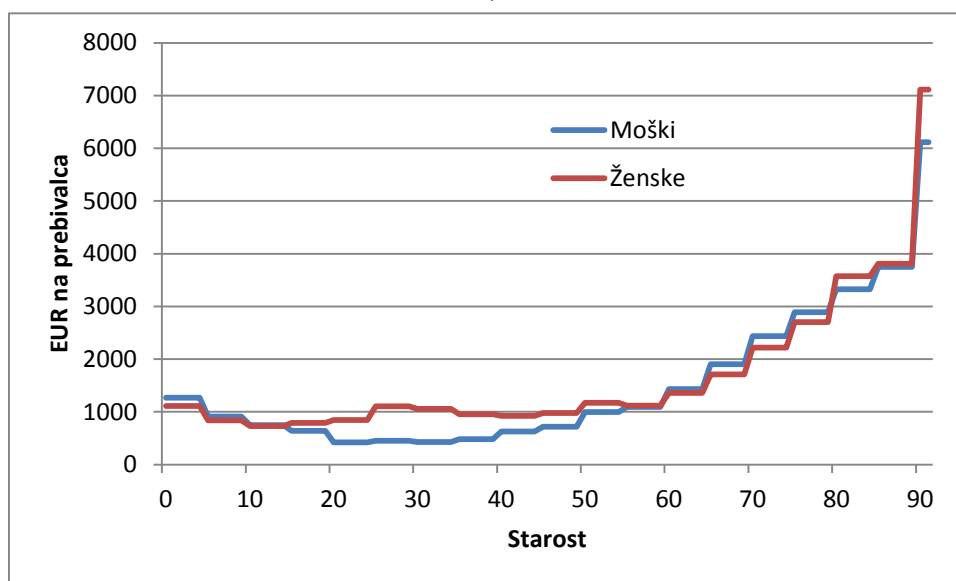

Vir: Statistični urad Republike Slovenije 2014g, APG 2012; Statistični urad Republike Slovenije, interni izračuni, 2014.

Zdravstvo in dolgotrajna oskrba

Za izdatke za zdravstvo in dolgotrajno oskrbo sem uporabila profile za zdravstvene izdatke in dolgotrajno oskrbo iz internih podatkov evropske komisije, delovne skupine za staranje (European Commission, 2012b). Podatki so na razpolago po petletnih starostnih razredih, naš model pa zahteva enoletne starostne razrede. Pri razporeditvi na enoletne starostne razrede sem uporabila isto rešitev kot pri bolezninah. Profila prikazujem na Sliki 16.

Slika 16: Starostna profila izdatkov za zdravstvo in dolgotrajno oskrbo skupaj, moški in ženske, 2012

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Izdatki sektorja po namenih, 2013; European Commission, Economic and budgetary projections for the 27 EU Member States (2010-2060), interni podatki, 2012.

Starostni profili izdatkov za zdravstvo (izdatki za zdravstvo in dolgotrajno oskrbo skupaj) po spolu kažejo, da so le-ti ob rojstvu in v prvih nekaj letih življenja nekoliko višji tako za moške kot za ženske. Izdatki za moške po tem obdobju do 20. leta starosti padajo, ko dosežejo najnižjo raven v celotnem življenju in ostanejo na nespremenjeni ravni do 40. leta starosti. Slika zdravstvenih izdatkov pri ženskah je nekoliko drugačna. Izdatki dosežejo najnižjo raven okoli petnajstega leta starosti, zatem pa počasi naraščajo. Okoli starosti 25 let se povečajo in ostanejo na tej ravni približno do konca 40. leta starosti, kar je večinoma posledica rodne dobe. Po 50. letu starosti začneta starostna profila vedno hitreje naraščati, kar je posledica večje uporabe zdravstvenih storitev, v najvišjih starostnih razredih pa predvsem storitev dolgotrajne oskrbe.

Po predpostavkah življenjskega pričakovanja iz demografskih projekcij pričakujemo, da bodo posamezniki tudi prihodnja leta preživeli v enakem zdravstvenem stanju kot v izhodiščnem letu in bodo tako potrebovali približno enake zdravstvene storitve in storitve dolgotrajne oskrbe kot v izhodiščnem letu. Tak scenarij se v literaturi imenuje scenarij razširitve obolevnosti (angl. *expansion of morbidity scenario*). Obstaja pa tudi bolj optimistične različice. Scenarij dinamičnega ravnotežja (angl. *dynamic equilibrium scenario*) tako predvideva, da bi posamezniki podaljšano življenje preživeli boljšega zdravja in z manj potrebe po dolgotrajni oskrbi. V praksi to pomeni, da če bi čez nekaj desetletij živeli v povprečju za 5 let dlje, bi se tudi potrebe po zdravstvenih storitvah in dolgotrajni oskrbi zamaknile za enako število let. Scenarij stiskanja obolevnosti (angl. *compression of morbidity» scenario*) pa predvideva, da naj bi se življenjsko pričakovanje v dobrem zdravju in potrebe po dolgotrajni oskrbi podaljšali bolj kot življenjsko pričakovanje ob rojstvu.

Pomembno je tudi, kakšno bo prihodnje gibanje povprečnih stroškov. Na to vplivata elastičnost ponudbe in povpraševanja. Po splošnem prepričanju je dohodkovna elastičnost po zdravstvenih storitvah in storitvah dolgotrajne oskrbe večja od ena. V mojem modelu sem uporabila predpostavko dohodkovne elastičnosti 1¹⁹. Na strani ponudbe pa bosta novejša in dražja tehnologija ter večje povpraševanje po določenih profilih v zdravstvu povzročila višjo rast plač (Samt, 2005, str. 93–95).

3.2 Rezultati generacijskih računov za Slovenijo

V nadaljevanju prikazujem Tabelo 11 z agregatnimi vrednostmi za osnovne kategorije, ki so uporabljene v procesu izračuna generacijskih računov za Slovenijo. Pri starostno specifičnih davkih oz. transferjih sem pri opisu starostnih profilov navedla, kateri starostni profil je bil

¹⁹ V modelu je osnovna predpostavka dohodkovne elastičnosti 1,2, razen kadar delež izdatkov za zdravstvo v BDP preseže 5,97 %. V tem primeru se uporabi predpostavka dohodkovne elastičnosti 1. S tem je raven izdatkov za zdravstvo omejena pod povprečno raven pri državah članicah OECD. V Sloveniji so v letu 2012 izdatki za zdravstvo predstavljali 6,9 % BDP, zato je v izračunu v celotni seriji upoštevana dohodkovna elastičnost 1.

uporabljen. Postavki primanjkljaj države in plačilo obresti pa sta kategoriji, ki sta v izračunih zajeti implicitno.

Tabela 11: Prihodki iz izdatki sektorja država za Slovenijo, leto 2012, mio. EUR

Prihodki		Izdatki	
Prispevki za socialno varnost	5.380	Zdravstvo	2.448
Davki na dohodek od dela	2.103	Šolstvo	2.384
Davki od dohodka pravnih oseb	515	Pokojnine	4.431
Davki na blago in storitve	4.959	Nadomestilo za brezposelne	263
Davki na premoženje	234	Boleznine	223
Udeležba na dobičku in dohodki od premoženja	602	Starševsko nadomestilo	294
Drugi davčni in nedavčni prihodki	1.871	Transferji za zagotavljanje socialne varnosti	220
<i>Seigniorage</i>	8	Drugi družinski transferji	876
Primanjkljaj države	1.414	Enakomerno razporejeni izdatki države	5.187
		Plačilo obresti	760
Skupaj	17.086	Skupaj	17.086

Vir: Ministrstvo za finance, Konsolidirana bilanca javnega financiranja, 2014; Statistični urad Republike Slovenije, Bruto domači proizvod, temeljni agregati nacionalnih računov in zaposlenost, Slovenija, 2009 – 2012, 2013; Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, Letno poročilo, 2013; Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Letno poročilo, 2013.

3.2.1 Spremembe v javnofinančni politiki po izhodiščnem letu

Generacijski računi upoštevajo spremembe v javnofinančni politiki iz izhodiščnega leta in spremembe, ki so bile dogovorjene v tem letu, nastopijo pa pozneje (kot smo to naredili pri projekcijah pokojninskih izdatkih), sprememb, ki se zgodijo pozneje, pa ne. Po izhodiščnem letu 2012 se je zgodilo nekaj pomembnejših sprememb, ki pa jih nisem upoštevala v mojem modelu. Prva je sprememba stopenj davka na dodano vrednost, ki je stopila v veljavo v maju 2013. Splošna davčna stopnja davka na dodano vrednost se je povečala z 20 % na 22 %, znižana stopnja pa z 8,5 % na 9,5 %. Ta sprememba bo glede na stopnji v izhodiščnem letu predvidoma povečala prihodke, ki jih država ustvari iz naslova davka na dodano vrednost. Druga sprememba je bila znižanje stopnje davka od dohodkov pravnih oseb z 18 % v letu 2012, na 17 % v letu 2013. Nadaljnje nižanje tega davka ni predvideno²⁰. V juniju 2012 je začel veljati ZUJF (Ur.l. RS, št. 40/2012; Ur.l. RS, št. 46/13), ki ga na tem mestu navajamo

²⁰ V izhodišču (Ur.l. RS, št. 30/2012) je bilo predvideno postopno nižanje stopnje davka od dohodka pravnih oseb do stopnje 15 % v letu 2015, z novelo ZDDPO-2H (Ur.l. RS, št. 81/2013), pa je bilo nadaljnje nižanje stopnje davka ustavilo.

zato, ker so bili ukrepi v veljavi že v drugi polovici leta 2012, v letu 2013 in 2014 pa v celoti²¹.

Največja sprememba, ki bo vplivala na javnofinančne izdatke v prihodnosti pa je v letu 2012 sprejeta pokojninska reforma, ki je stopila v veljavo s 1. 1. 2013. Ključne spremembe so:

- 1.) Polna upokojitvena starost bo po koncu prehodnega obdobja (moški leto 2017, ženske leto 2018) za oba spola 65 let, če ima oseba 40 let pokojninske dobe brez dokupa dobe.
- 2.) Odpravljena je možnost dodane dobe za študijska let (po koncu 3 letnega prehodnega obdobja).
- 3.) Vojaščina bo upokojitveno starost lahko znižala za dve tretjini vojaškega roka (prej povečanje pokojninske dobe za 11 dvanajstin vojaškega roka).
- 4.) Za izračun pokojninske osnove se bo upoštevalo postopno povečevanje (po eno leto) iz zaporednih 18 let v letu 2012 na 24 let v letu 2018.
- 5.) Ustavi se upadanje odmernega odstotka pri odmeri pokojnin (po prejšnjem zakonu je bilo predvideno do leta 2024).
- 6.) Sprememba indeksacije pokojnin tako, da se rast pokojnin izračuna kot 60 % realne rasti plač.

Samt in Majcen (2013, str. 52) sta izračunala, da naj bi pokojninska reforma iz leta 2012 nekoliko izboljšala dolgoročno vzdržnost izdatkov za pokojnine. Izdatki za pokojnine naj bi se tako povišali na 17,0 % BDP do leta 2060²². Od zgoraj nanizanih ključnih sprememb pokojninske reforme bi imela najvišji pozitiven učinek reforma povišanja starosti ob upokojitvi.

Kot opisano, sem v mojih izračunih upoštevala učinke pokojninske reforme v prihodnje. Nisem pa upoštevala dviga stopenj DDV in znižanja stopnje davka od dohodkov pravnih oseb. Učinke teh sprememb bi bilo treba oceniti z ustreznimi modeli (splošnega ravnotežja), ki bi ocenili manj kot sorazmeren pozitiven učinek dviga stopenj DDV (zaradi hkratnega znižanja gospodarske aktivnosti kot posledice manjšega agregatnega povpraševanja). Generacijski računi niso dinamičen model in zato ne upoštevajo učinkov posameznih sprememb za nazaj. V analizi sem upoštevala javnofinančni sistem, ki je bil v veljavi v letu 2012. V nadaljevanju analiziram rezultate analize ob predpostavki, da se javnofinančni sistem iz 2012 ohranja v prihodnost.

²¹ V času pisanja tega besedila še ni znano ali bodo ukrepi iz ZUJF podaljšani.

²² Po projekcijah iz poročila Evropske komisije (2012a, str. 101) naj bi se delež izdatkov za pokojnine (po ob takrat veljavni pokojninski zakonodaji) do leta 2060 povišal z 11,2% v letu 2010 na 18,3 % v letu 2060.

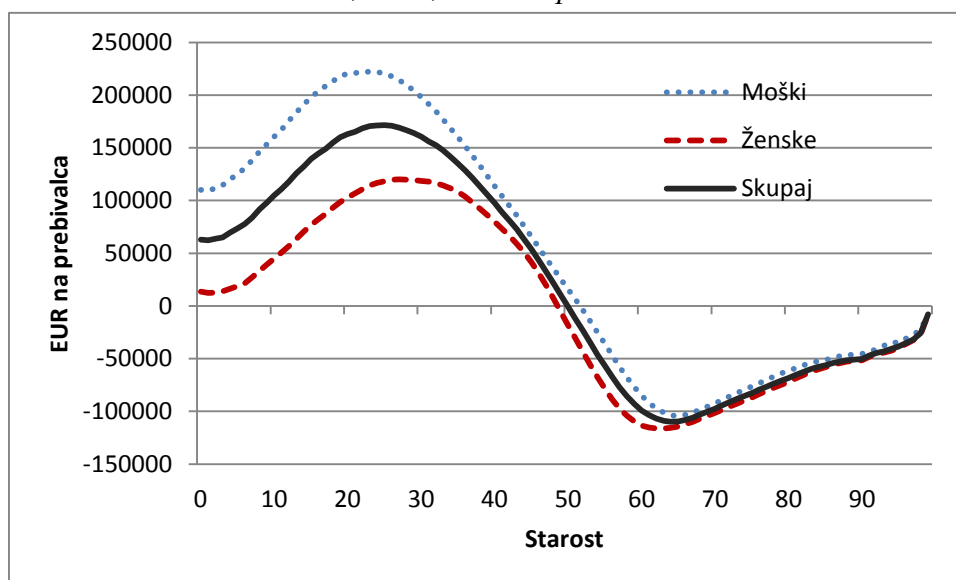
3.2.2 Osnovni rezultati metode generacijskih računov

Z metodo generacijskih računov sem izračunala različne kazalnike. Najosnovnejši med njimi so **generacijski računi**. Kot razloženo v teoretičnem delu, ta kazalnik pove, koliko neto davkov bi posameznik iz določenega starostnega razreda še plačal v preostanku življenja, če bi obveljala javnofinančna politika iz izhodiščnega leta 2012. Pri tem neto davki predstavljajo razliko med plačanimi davki in prejetimi transferji. Če je vrednost neto davkov negativna, pomeni, da bo posameznik v preostanku svojega življenja prejel več transferjev kot plačal davkov. In obratno, če je vrednost neto davkov pozitivna, pomeni, da bo posameznik v preostanku življenja plačal več davkov kot prejel transferjev.

Pri interpretaciji generacijskih računov je potrebna previdnost. Omenila smo že, da je metoda generacijskih računov usmerjena v prihodnost, kar pomeni, da ne upošteva v preteklosti plačanih davkov in prejetih transferjev za kohorte, ki so bile rojene pred izhodiščnim letom 2012²³. Primerjava vrednosti generacijskih računov različnih kohort ni smiselna.

Na Sliki 17 prikazujem generacijske račune za Slovenijo, ki sem jih izračunala po enoletnih starostnih razredih. Prikazujem povprečno vrednost generacijskih računov (tehtano povprečje za oba spola) ter posebej generacijske račune za moške in za ženske. Podatke po enoletnih starostnih razredih prikazujem v Prilogi 4.

Slika 17: Generacijski računi za Slovenijo po posameznih starostnih razredih, moški in ženske, 2012, EUR na prebivalca

Iz oblike krivulje lahko vidimo, da generacijski računi tudi za Slovenijo v letu 2012 odražajo pričakovani vzorec gibanja neto davkov. V preostanku svojega življenja bodo imele od

²³ Ter Rele in Labanca (2011) sta zgradili model vseživljenjskih generacijskih računov in na primeru Nizozemske zajela podatke od leta 1946 naprej.

javnofinančnega sistema največ ugodnosti starejše generacije, medtem ko bodo predstavniki generacij med 20. in 30. letom plačali največ davkov (diskontirano na izhodiščno leto). V letu 2012 rojeni otrok lahko tako pričakuje, da bo v svojem celotnem življenju plačal za 62.900 EUR (vrednost je diskontirana na leto 2012) več davkov, kot pa bi prejel transferjev. Sedanja vrednost vseh prejetih transferjev (izobraževanje, zdravstvene storitve, pokojnina, drugi socialni transferji) je torej nižja od sedanje vrednosti vseh neposrednih in posrednih davkov ter prispevkov za socialno varnost, ki bi jih plačal v svojem celotnem življenju. Vendar pa moramo ob tem upoštevati, da bo v življenju prejel tudi še transferje v obliki storitev obrambe, policije, drugih institucij države ipd., ki jih nismo razporedili po starosti in torej v rezultatih, predstavljenih na Sliki 17 niso vključeni.

V prvih letih življenja smo deležni številnih transferjev od države, predvsem v obliki vzgoje in izobraževanja, raznih socialnih transferjev (otroški dodatek, subvencija malice, štipendije), v času delovne aktivnosti je le-teh bistveno manj, nato jih je v (naj)višjih starostnih razredih ponovno bistveno več – predvsem v obliki pokojnin, zdravstva in dolgotrajne oskrbe. V obdobju, ko smo aktivni na trgu delovne sile, smo predvsem neto plačniki davkov. Generacijski računi dosežejo najvišjo vrednost v starosti okoli 25 let. To je starost, ko se mladi zaposlujejo in pričnejo s plačevanjem davkov in prispevkov za socialno varnost. Posamezniki stari okoli 25 let v letu 2012 lahko pričakujejo, da bodo v preostanku življenja plačali za okoli 171.425 EUR več starostno-specifičnih davkov, kot bodo prejeli transferjev. Vrednosti neto davkov po starosti 30 let pričnejo upadati in v starosti okoli 50 let postanejo negativne. Upadanje krivulje je odraz približevanja višjim starostnim razredom, kjer bodo deležni visokih javnofinančnih transferjev v obliki pokojnin, zdravstva in dolgotrajne oskrbe. Hkrati je odboje plačevanja visokih davkov in prispevkov na delo vedno bolj za njimi.

Pri starosti okoli 50 let krivulja seka os x. Posamezniki stari okoli 50 let v letu 2012, lahko torej pričakujejo, da bi od države v preostanku svojega življenja prejeli približno enako vrednost transferjev (v diskontirani vrednosti), kot bi plačali davkov (v diskontirani vrednosti). Posamezniki, starejši od 50 let, pa lahko pričakujejo, da bi v preostanku življenja prejeli več transferjev (v diskontirani vrednosti), kot pa bi plačali davkov (v diskontirani vrednosti). Največje prejemnice neto plačil od države bodo kohorte v starosti okoli 65 let. To je obdobje, ko so predstavniki teh kohort večinoma prejemniki pokojnine, povečane pa so tudi potrebe po zdravstvenih storitvah (večje in dražje operacije) in dolgotrajni oskrbi. Po tej starosti se vrednosti generacijskih računov povišujejo (vendar ostajajo negativne do preostanka življenja) in se postopoma približujejo ničli. Življenjsko pričakovanje teh kohort je se niža in s tem tudi pričakovano prejetje transferjev države.

Zanimivo zgodbo prikazujeta krivulji generacijskih računov za moške in za ženske. Posebej so prikazni davki in posebej transferji sektorja država, ki jih plačajo oz. so jih deležni posamezniki. Analiza je pokazala, da je vrednost generacijskih računov (neto davkov v diskontirani vrednosti) novorojenčkov v letu 2012 pozitivna za oba spola (kar je pričakovano, glede na to, da transferji, ki jih nismo razporejali po starosti, niso vključeni), ob tem pa je razlika med njima precejšnja. Ta razlika kaže na veliko prerazporeditev med spoloma skozi

javnofinančni sistem. Podrobne podatke po enoletnih starostnih razredih in po spolu prikazujem v Prilogah 5–8.

Obseg razlik med spoloma lahko pripišemo značilnostim javnofinančnega sistema. Kadar je več davkov in prispevkov odvisnih od višine dohodkov, je prerazporeditev med spoloma manjša. Velja pa tudi obratno, prerazporeditev med spoloma bo večja, kadar so transferji pogojeni s potrebami in niso vezani na ustvarjene dohodke (European Commission, 2000, str. 6).

Novorojenček moškega spola lahko pričakuje, da bo v celotnem življenju plačal več neto davkov kot njegova sovrstnica (enako stara pripadnica ženskega spola). Diskontirana vrednost za moške je namreč znašala 109.974 EUR, za ženske pa 13.488 EUR. Razlogi za prerazporeditve med spoloma so različni, med pomembnejše prištevamo nižji delež delovno aktivnih žensk v primerjavi z moškimi²⁴ in višji delež žensk, ki delajo s krajšim delovnim časom od polnega. Eden od razlogov je tudi nižji dohodek od dela žensk v primerjavi z moškimi²⁵. Vse navedeno vpliva na nižje plačilo davkov na dohodek in prispevkov za socialno varnost žensk ter s tem po drugi strani tudi na nižje pokojnine.

Višje vrednosti generacijskih računov za moške (višje plačilo neto davkov v diskontirani vrednosti) v primerjavi z vrednostmi za ženske so vse do starosti okoli 50 let. Krivulja za moške seka os x pri starosti okoli 52 let in za ženske pri starosti okoli 49 let. Ženske bi tako bile okoli 3 leta prej neto prejemnice transferjev. Gibanje krivulj je po starosti okoli 65 let za oba spola do konca življenja dokaj izenačeno. Krivulja za moške leži višje od krivulje za ženske, kar pomeni, da bi bili skupni neto prejemki moških nižji od neto prejemkov žensk.

Novorojenček moškega spola bo v svojem celotnem življenju plačal nekoliko več davkov na premoženje (v tej skupini so združeni davek na premoženje in dohodki od premoženja). Izračuni kažejo, da naj bi ženske po drugi strani plačale nekoliko več posrednih davkov (davek na dodano vrednost, trošarine, uvozne dajatve, drugo) in starostno nespecifičnih davkov. Starostni profil uporabljen za porazdelitev posrednih davkov je dokaj izenačen pri obeh spolih, starostno nespecifični davki pa so enakomerno porazdeljeni po starosti in po spolu. Razliko med spoloma pri plačilu posrednih davkov in starostno nespecifičnih davkov lahko torej pojasnimo z daljšim življenjskim pričakovanjem žensk.

Med izdatki države bi novorojenček prejel največ transferjev za vzgojo in izobraževanje. Za te transferje je značilno, da so izrazito starostno specifični, kar pomeni, da smo teh storitev

²⁴ Po anketi o delovni sili je bil v letu 2012 delež delovno aktivnih žensk v primerjavi z deležem delovno aktivnih moških nižji za 10,5 odstotne točke (Statistični urad Republike Slovenije, 2014h).

²⁵ V letu 2011 je bila povprečna bruto plača moških višja od povprečne bruto plače žensk po vseh stopnjah izobrazbe. Najvišja razlika je bila za višješolsko oz. visokošolsko izobrazbo, znašala je okoli 500 EUR (Statistični urad Republike Slovenije, 2014i).

deležni v prvih dveh do treh desetletjih življenja. Razlik med spoloma praktično ni. Ženske naj bi po drugi strani v primerjavi z moškimi prejele nekoliko več transferjev v obliki zdravstvenih storitev ter več (več kot za trikrat več) transferjev za otroke in družino (nadomestilo za čas porodniške, otroški dodatek, idr.). Pri nadomestilih nezaposlenim opazimo, da so višja pri moških. Razlike pri slednjih lahko pojasnimo z višjimi stopnjami brezposelnosti v letih pred upokojitvijo, ko so dohodki od dela najvišji. Moški torej zaradi višjih dohodkov in daljše delovne dobe (upokojujejo se kasneje) prejemajo višja nadomestila.

Pri pokojninah sem že omenila, da je njihova višina odvisna od vplačil prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, osnova za vplačila prispevkov pa so ustvarjeni dohodki od dela. Po drugi strani pa ženske zaradi daljšega življenjskega pričakovanja pokojnine v povprečju prejemajo dlje. Vrednosti generacijskih računov za pokojnine so višje za ženske v vseh starostnih skupinah. Navedeno lahko pojasnimo z daljšim življenjskim pričakovanjem žensk in upokojevanjem pri zgodnejših letih, oba dejavnika pomenita daljše obdobje prejetje pokojnine.

3.2.3 Medčasovno (ne)ravnotežje javnofinančne politike

V prejšnjem poglavju je prikazano, kako bi javnofinančni sistem vplival na posameznika, če bo ostal nespremenjen. Povedala sem tudi, da je pri interpretaciji generacijskih računov posameznih starostnih skupin potrebna previdnost zaradi značilnosti v prihodnost usmerjenih generacijskih računov. Iz tega razloga lahko le neto plačila dojenčkov, rojenih v izhodiščnem letu, primerjamo z neto plačili posameznikov prihodnjih generacij (prilagojenih za rast) in ugotavljamo ali je javnofinančna politika iz izhodiščnega leta vzdržna. Če se generacijski računi za novorojenčke razlikujejo (so ugodnejši) od generacijskih računov za prihodnje generacije, je javnofinančna politika v neravnovesju.

Vrednost generacijskih računov prihodnjih generacij sem na osnovi enačbe (1), za katero je značilna ničelna vsota, izračunala kot residual. Neto plačila sedanjih generacij, državna potrošnja in neto premoženje (dolg) države so opredeljeni z javnofinančno politiko iz izhodiščnega leta in se ne spreminjajo. V izračunu s tem implicitno upoštevamo vzpostavljanje medčasovnega javnofinančnega ravnovesja preko prihodnjih generacij. Izračunano agregatno vrednost neto plačil prihodnjih generacij sem delila s številom prebivalcev prihodnjih generacij in dobila njihove generacijske račune. Izračun kaže, da znaša absolutna razlika med vrednostjo neto plačil prihodnjih generacij in vrednostjo neto plačil novorojenčkov 128.256 EUR. Ta razlika pomeni, da bi ob sedanjem javnofinančnem sistemu povprečni predstavnik prihodnje generacije v svojem celotnem življenju plačal za 204 % višje obveznosti kot predstavnik kohorte, rojene v izhodiščnem letu.

Poglejmo sedaj kazalnike, ki govorijo o vzdržnosti javnofinančnega sistema z vidika celotnega sektorja država in o morebitnih potrebah po spremembi v politiki davkov in transferjev ob predvidenih prihodnjih demografskih gibanjih. Kazalnik **medčasovna javnofinančna obveznost države** pove, ali je javnofinančna politika iz izhodiščnega leta

vzdržna na dolgi rok in če ni, kakšno je neravnovesje. Kazalnik je sestavljen iz trenutnega dolga države in prihodnjih presežkov davkov nad transferji vseh trenutno živečih in prihodnjih generacij²⁶, pri tem so vse vrednosti diskontirane na izhodiščno leto. Po mojih izračunih medčasovna javnofinančna obveznost države za leto 2012 znaša 352 % BDP²⁷ oz. v absolutni vrednosti 124.268 mio. EUR. Ta kazalnik zajema tako t. i. eksplicitni (dejanski) dolg države kot implicitni dolg. Slednjega izračunamo kot razliko med kazalnikom medgeneracijska javnofinančna obveznost minus eksplicitni dolg države v deležu v BDP. Ob tem, ko je medgeneracijska javnofinančna obveznost v letu 2012 znašala 352 % BDP, dolg sektorja države pa 54,4 % (Statistični urad Republike Slovenije, 2014e), je implicitni dolg sektorja država znašal 297,4 % BDP (ali 105.055 mio. EUR). Javnofinančna obveznost države glede na vsoto diskontiranih vrednosti BDP znaša 7,9 %. Ta rezultat pove, da bi bilo potrebno enkratno trajno 7,9–odstotno povišanje davčnih prihodkov, da bi izničili diskontirane razlike med javnofinančnimi prihodki in transferji.

Navedeni kazalniki kažejo, da javnofinančni sistem iz leta 2012 na dolgi rok ni vzdržen. Na kakšen način se bo poskušalo vzpostaviti medčasovno proračunsko ravnovesje, je stvar trenutne javnofinančne politike države. Iz prakse vidimo, da je javnofinančna politika običajno kratkoročno usmerjena. V mojem modelu sem predvidela šest načinov vzpostavitve medčasovnega javnofinančnega ravnovesja, preko povišanja davkov, znižanja transferjev ali kombinacije zvišanja davkov in znižanja transferjev. V vseh treh primerih sem predvidela oboje: ali spremembo le za prihodnje generacije ali spremembo vseh generacij (in takoj). Rezultate prikazujem v Tabeli 12.

Tabela 12: Potrebne spremembe v davkih ali transferjih za zagotovitev medčasovnega proračunskega ravnotežja, Slovenija, 2012, v odstotkih

Potrebno povišanje davkov		Potrebno znižanje transferjev		Hkratno zvišanje davkov in znižanje transferjev	
Vse generacije	Prihodnje generacije	Vse generacije	Prihodnje generacije	Vse generacije	Prihodnje generacije
16,0	37,0	20,1	47,1	8,9	20,7

Po izračunih bi vzpostavitev medčasovnega proračunskega ravnovesja dosegli ob povišanju (postopoma, kot bi se generacije rojevale) celotne davčne obremenitve prihodnjih generacij za 37,0 %, ob tem da bi davke sedanjih generacij ohranili nespremenjene. Takšno rešitev je v praksi težko izvajati, sam rezultat pa ima veliko povedno moč. Namreč, da bi bile potrebne spremembe višje, če bi jih naprtili le prihodnjim rodovom. V drugem primeru sem izračunala, za koliko bi bilo treba povišati celotno davčno obremenitev tako sedanjim kot prihodnjim generacijam. Izračun kaže, da bi bilo treba za vzpostavitev proračunskega ravnotežja vsem

²⁶ Glej enačbo (6) na str. 19.

²⁷ Glede na BDP iz leta 2012, ki je po zadnji oceni znašal 35,318.611.442 EUR (Statistični urad Republike Slovenije, 2013b).

generacijam celotno davčno obremenitev povišati za 16,0 %. Potrebno povišanje je v tem primeru po pričakovanjih nižje, saj bi ta ukrep zajel celotno populacijo in tudi takoj.

Ravnovesje v javnih financah bi lahko vzpostavili tudi z znižanjem transferjev. V modelu sem predvidela, podobno kot pri davkih, dva primera. V prvem primeru bi transferje znižali le prihodnjim generacijam, sedanjim generacijam transferjev ne bi spreminjali. V tem primeru bi bilo treba za vzpostavitev medčasnega proračunskega ravnovesja prihodnjim generacijam transferje znižati za 47,1 %. Izračun, ki predvideva znižanje transferjev vsem generacijam, pa kaže, da bi v tem primeru zadostovalo 20,1 % znižanje.

Ravnovesje v javnih financah se v praksi najpogosteje vzpostavlja s kombinacijo ukrepov, kot povišanje davkov in znižanje transferjev. Generacijski računi se s tovrstnimi izračuni običajno ne ukvarjajo, ker je možnih kombinacij nešteto, v našem modelu pa je ta izračun predviden. Izračun predvideva potrebno znižanje transferjev ob hkratnem zvišanju davkov za enak odstotek. Tudi v tem primeru sem preizkušala potrebno prilagoditev pri prihodnjih generacijah in potrebno prilagoditev pri vseh generacijah. Rezultat pravi, da bi bilo treba za vzpostavitev ravnovesja v državni blagajni prihodnjim generacijam zvišati davke in hkrati znižati transferje za 20,7 % (ob nespremenjenih davkih in transferjih za sedanje generacije). Če bi davke in transferje prilagodili hkrati vsem generacijam, bi bila potrebna le 8,9 % prilagoditev. Iz vseh prikazanih izračunov lahko vidimo, da bi bile potrebne prilagoditve bodisi davkov, transferjev ali prilagoditve vseh ukrepov krati, veliko višje in politično težko izvedljive, če bi njihovo uveljavitev prelagali na prihodnje rodove.

Kazalnikov ne smemo jemati kot priporočila za ukrepanje, temveč veljajo le kot opozorilo, da javnofinančna politika iz izhodiščnega leta 2012 ni vzdržna. Kazalnik, ki pove za kakšen odstotek bi bilo treba povišati davčno obremenitev za vzpostavitev medčasnega javnofinančnega ravnovesja, tega ukrepa ne zahteva. Niti ne zagotavlja, da bi bilo po prilagoditvi davkov javnofinančno ravnovesje dejansko vzpostavljeno. V praksi bi dvig davčnih obremenitev lahko pripeljal celo do njegove poglobitve. Vzpostavitev medčasnega javnofinančnega ravnovesja zahteva kombinacijo različnih ukrepov javnofinančne politike (dvig davkov, znižanje transferjev), pri čemer je treba upoštevati posebnosti v državi, kajti te lahko bistveno vplivajo na učinkovitost sprejetih ukrepov in tudi vpliv na posamezne generacije.

3.3 Senzitivnostna analiza

V modelu generacijskih računov za Slovenijo iz leta 2012 sem predpostavila 1,5 % stopnjo realne rasti produktivnosti, po kateri rastejo vsa vplačila in izplačila države in 3,5 % diskontno stopnjo s katero sem izvedla diskontiranje vseh vrednosti na sedanjo vrednost. Zaradi negotovosti pri izbiri stopnje rasti produktivnosti in diskontne stopnje sem izvedla analizo občutljivosti pri 1,5 % in 5,5 % diskontnih stopnjah in ob 1 % in 2 % stopnjah rasti produktivnosti. Pri vseh kombinacijah stopenj rasti produktivnosti in diskontnih stopenj je bil upoštevan osnovni scenarij demografskih projekcij EUROPOP 2013. Rezultate senzitivnostne

analize ob alternativnih predpostavkah stopenj rasti in diskontnih stopenj prikazujem v Tabeli 13.

Rezultati senzitivnostne analize tako kažejo, da bi bila pri isti realni rasti produktivnosti kot v osnovnem modelu in ob višji diskontni stopnji, potrebno večje povečanje davčne obremenitve prihodnjih generacij (ob nespremenjeni obremenitvi sedanjih generacij). Hkrati bi bilo potrebno povečanje davčnih obremenitev vseh generacij nižje. Kadar menimo, da realna stopnja rasti produktivnosti 1,5 % ni ustrezna (osrednji del tabele), se pomaknemo višje ali nižje v tabeli. Vidimo, da bi bilo ob višji realni rasti produktivnost (2 %) in ob diskontni stopnji iz osnovne različice našega modela (3,5 %), potrebno povišanje davčnih obremenitev prihodnjih generacij 24,2 %, pri diskontni stopnji 5,5 % (spodnji del tabele desno) pa že 38,0 %. Podobne ugotovitve veljajo za znižanje prejetih transferjev. Namreč ob enaki realni rasti produktivnosti in ob višji diskontni stopnji bi bilo potrebno višje znižanje transferjev prihodnjim generacijam in nižje takojšnje znižanje transferjev vsem generacijam, kot v osnovni različici našega modela. Ob višji stopnji produktivnosti in ob isti diskontni stopnji pa bi bila potrebna znižanja transferjev manjša.

Vseh rezultatov senzitivnostne analize ne bom posebej predstavila. Ugotavljam pa, da so rezultati generacijskih računov zelo občutljivi na spremembe v diskontnih stopnjah. Za vzpostavitev medčasovnega javnofinančnega ravnovesja bi bila ob višjih diskontnih stopnjah potrebna višja plačila davkov prihodnjih generacij, saj diskontiranje (zelo oddaljenih) plačil na izhodiščno leto zahteva višja plačila, s katerimi bi dosegli želeni cilj (medčasovno javnofinančno ravnovesje). Najugodnejše rezultate daje kombinacija, pri kateri je stopnja produktivnosti višja od diskontne stopnje (npr. 2 % stopnja produktivnosti in 1,5 % diskontna stopnja). Po tej različici bi bila medčasovna javnofinančna obveznost najnižja. Vedeti pa moramo, da je prihodnji razvoj rasti produktivnosti nemogoče napovedati. Kot vidimo tudi iz rezultatov analize, pa nista pomembni le sami stopnji, to je stopnja rasti produktivnosti ali diskontna stopnja, temveč tudi razlika med njima.

Prikazani rezultati senzitivnostne analize so le del možnosti, ki jih omogoča model generacijskih računov. Možno bi bilo izračunati vplive sprememb posameznih davkov ali transferjev na posameznika in na medčasovno proračunsko (ne)ravnovesje, uporabili bi lahko različne scenarije demografskih projekcij (scenarij brez migracij, scenarij ob višjem življenjskem pričakovanju, scenarij z nižjimi migracijami ali scenarij z nižjimi stopnjami rodnosti). Vse našteje različice demografskih projekcij lahko namreč pomembno vplivajo na rezultate generacijskih računov.

Tabela 13: Senzitivnostna analiza ob različnih stopnjah rasti produktivnosti in diskontnih stopnjah, Slovenija, 2012

Rast produktivnosti, v %	1		
Diskontna stopnja, v %	1,5	3,5	5,5
Odstotek povišanja davkov prihodnjim generacijam	36,5	54,2	78,5
Odstotek povišanja davkov vsem generacijam	29,3	19,3	14,1
Odstotek znižanja transferjev prihodnjim generacijam	40,2	65,4	86,7
Odstotek znižanja transferjev vsem generacijam	31,8	23,2	18,1
Medčasovna javnofinančna obveznost	2540	339	143
Razlika v vrednosti neto plačil prihodnjih generacij in neto plačil novorojenčkov, v EUR	213.533	152.846	116.078
Rast produktivnosti, v %	1,5		
Diskontna stopnja, v %	1,5	3,5	5,5
Odstotek povišanja davkov prihodnjim generacijam	-	37,0	55,9
Odstotek povišanja davkov vsem generacijam	-	16,0	11,8
Odstotek znižanja transferjev prihodnjim generacijam	-	47,1	65,6
Odstotek znižanja transferjev vsem generacijam	-	20,1	15,6
Medčasovna javnofinančna obveznost	-	352	135
Razlika v vrednosti neto plačil prihodnjih generacij in neto plačil novorojenčkov, v EUR	-	128.256	98.242
Rast produktivnosti, v %	2		
Diskontna stopnja, v %	1,5	3,5	5,5
Odstotek povišanja davkov prihodnjim generacijam	16,2	24,2	38,0
Odstotek povišanja davkov vsem generacijam	20,1	12,8	9,6
Odstotek znižanja transferjev prihodnjim generacijam	19,3	32,3	47,5
Odstotek znižanja transferjev vsem generacijam	24,5	16,8	13,0
Medčasovna javnofinančna obveznost	-1830	375	124
Razlika v vrednosti neto plačil prihodnjih generacij in neto plačil novorojenčkov, v EUR	149.111	105.105	81.030

Legenda: - Izračun ni smiseln.

3.4 Primerjava rezultatov z rezultati drugih držav

V Tabeli 14 prikazujem rezultate generacijskih računov za države, ki imajo objavljene študije zadnjih nekaj let. Pri primerjavah rezultatov teh držav moramo biti še posebej previdni, saj so bile izvedene za različna izhodiščna leta, kar pomeni v različnih delih krivulje gospodarskega cikla ter ob različnih predpostavkah. Kvantitativna primerjava rezultatov morda ni najbolj primerna, vendar si kljub navedenim omejitvam iz njih lahko ustvarimo sliko o vzdržnosti javnofinančnega sistema v različnih državah.

Da bi pokazali kako različno izhodiščno leto in/ali različne predpostavke vplivajo na rezultate iste države, sem poleg primerjave rezultatov generacijskih računov po posameznih državah pogledala še rezultate generacijskih računov za Slovenijo in Avstrijo z različnima izhodiščnima letoma. Za Slovenijo sem primerjala rezultate za leto 2001 (Sambt, 2004) in sedanje rezultate za leto 2012, za Avstrijo pa sem primerjala rezultate za leti 2004 (Deeg, Hagist & Moog, 2009) in 2010 (Vrtikapa, 2013).

Rezultati za Slovenijo kažejo, da se je neravnovesje v javnih finančah še poglobilo. Medčasovna javnofinančna obveznost se je več kot podvojila, v letu 2001 je znašala 204,6 % BDP, za leto 2012 pa izračuni kažejo, da je ta znašala 352 % BDP. Podatek o zahtevanem povišanju davkov prihodnjim generacijam za leto 2001 tehnično ni primerljiv z rezultatom izračunanim za 1-letne starostne razrede. Sprememba v davčni obremenitvi (za sedanje in prihodnje generacije ali oboje) lahko namreč nastopi šele na začetku naslednjega 5-letnega starostnega razreda, v analizi za leto 2012 pa že naslednje leto po izhodiščnem letu. Ti podatki kažejo, da je po 11 letih v Sloveniji javnofinančno neravnovesje še naraslo in da bodo poleg izvedenih reform potrebne še nadaljnje in nove reforme. Zaradi hitrega staranja prebivalstva in daljšanja pričakovanega življenja, bodo spremembe nujne predvsem na področju pokojnin in zdravstva. Primerjava kazalnikov generacijskih računov za Avstrijo v letih 2004 in 2010 kaže, da se je poslabšala tako medčasovna javnofinančna obveznost, ta je višja za skoraj 50 odstotnih točk, kot potrebno povišanje davčnih obremenitev prihodnjih generacij. To je naraslo z 19,5 % v letu 2004 na 45,3 % v letu 2010.

Iz rezultatov posameznih držav vidimo, da v nobeni od prikazanih držav javnofinančni sistem ni vzdržen. V vseh državah se soočajo z medčasovnimi javnofinančnimi obveznostmi in tako so v vseh primerih prihodnje generacije na slabšem kot so generacije rojene v izhodiščnem letu. Razlika v generacijskih računih prihodnjih generacij in generacijskih računih novorojenčkov je večja od 0. V Italiji je javnofinančno neravnovesje najnižje in je znašalo 190 %, na Švedskem in na Nizozemskem pa je bilo že dvakrat višje, znašalo je 359 % in 387 % BDP. Za vzpostavitev javnofinančnega ravnovesja bi bilo treba prihodnjim generacijam v Italiji (ob predpostavki, da celotna javnofinančne konsolidacije bremeni prihodnje generacije) davke povišati za 7,0 % in na Švedskem za 9,1 %.

Tabela 14: Primerjava rezultatov generacijskih računov po državah

Država (referenčno leto); stopnja produktivnosti; diskontna stopnja	Medčasovna javnofinančna a obveznost v % BDP	Medčasovna javnofinančna obveznost v % prihodnjih BDP (diskontirane vrednosti)	Razlika v generacijskih računih novorojenčkov in prihodnjih generacij (EUR)	Odstotek povišanja davkov prihodnjim generacijam
Avstrija (2004); 1,5 %; 3,0 %	634	:	239.900	19,5
Avstrija (2010); 1,5 %; 3,0 %	682	9,9	:	45,3
Belgija (2010); 1,5 %; 3,0 %	719	10,5	300.211	21,0
Italija (2006); 1,5 %; 3,0 %	190	2,8	120.419	7,0
Indija (2005); 3,01 %; 3,13 %	:	2,3	142 ²⁸	13,4
Nizozemska (2008); 1,7 %; 3,0 %	387	4,5	:	:
Norveška (2009); 1,5 %; 3,0 %	685	:	1.500.000 ²⁹	16,6
Švedska (2009); 1,5 %; 3,0 %	359	:	119.800 ³⁰	9,1
ZDA (2010); 1,7 %; 3,0 %	:	15,4	498.800 ³¹	16,7
Slovenija (2001); 1,5 %; 5,0 %	205	:	:	105,8 ³²
Slovenija (2012); 1,5 %; 3,5 %	352	7,9	128.256	37,0

Legenda: : Ni podatka

Vir: N. Battini, G. Callegari & J. Guerreiro, *An Analysis of U.S. Fiscal and Generational Imbalances; Who Will Pay and How?*, 2011; L. Bettendorf et. al, *Ageing and the Conflict of Interest Between Generations*, 2011; A. Decoster, X. Flawinne & P. Vanleehove, *Generational Accounting in Belgium: Fiscal Sustainability at a glance*, 2012; V. Deeg, C. Hagist & S. Moog, *The Fiscal Outlook in Austria – An Evaluation with Generational Accounts*, 2009; C. Hagist, B. Raffelhüsch, A. E. Risa & E. Vårdal, *Long-Term Fiscal Effects of Public Pension Reform in Norway – A Generational Accounting Analysis*, 2013; M. R. Narayana, *Impact of population ageing on sustainability of India's current fiscal policies: A Generational Accounting approach*, 2014; P. Rizza & P. Tommasino, *Do We Treat Future Generations Fairly? Italian Fiscal Policy Through the Prism of Generational Accounting*, 2008; J. Sambt, *Generacijski računi za Slovenijo*, 2004; K. Vrtikapa, *Aspects of fiscal sustainability in Austria*, 2013.

Preostale prikazane države imajo zelo visoko medčasovno javnofinančno obveznost (v % BDP), najvišja je v Belgiji (719 % BDP), v Avstriji je znašala 682 % BDP in na Norveškem

²⁸ V 1000 INR

²⁹ V NOK; 180.722 EUR po povprečnem letnem tečaju Banke Slovenije (1 EUR=8,3000 NOK)

³⁰ V SEK; 11.282 EUR po povprečnem letnem tečaju Banke Slovenije (1 EUR=10,6191 SEK).

³¹ Milijard US\$

³² V tabelo uvrščamo tudi podatek o medčasovni javnofinančni obveznosti, kljub temu da ta podatek ni primerljiv z rezultati za ostale države. V analizi iz leta 2004 so bili namreč upoštevani 5 letni starostni razredi in sprememba v davčni obremenitvi lahko nastopi šele na začetku naslednjega 5 letnega starostnega razreda. V analizah z 1-letnimi starostnimi razredi sprememba nastopi že naslednje leto po izhodiščnem letu. Zaradi navedenega je potrebna sprememba povišanja davčnih obremenitev večja (Sambt, 2004, str. 70).

685 % BDP. Za vzpostavitev javnofinančnega ravnovesja bi bilo treba v Avstriji skupno davčno obremenitev prihodnjim generacijam povešati za 45,3 %, v Belgiji za 21,0 % in na Norveškem za 16,6 %. V primerjavi s temi tremi državami je imela Slovenija v letu 2012 nižjo medčasovno javnofinančno obveznost, ta je znašala 352 % BDP, vendar je potrebno povišanje davčnih obremenitev prihodnjih generacij med višjimi (za 37,0 %).

Razlogi za javnofinančno neravnovesje so v prikazanih državah različni, vsem pa je skupno staranje prebivalstva in z njim povezani povečani izdatki države na eni strani (pokojnine in izdatki za zdravstvo) ter nižji prihodki na drugi strani (manjši delež delovno aktivnega prebivalstva).

4 DOLGOROČNA VZDRŽNOST OBSTOJEČEGA SISTEMA PRIVATNIH TRANSFERJEV

Poleg običajnih rezultatov generacijskih računov izračune razširjam še z analizo ugotavljanja vzdržnosti privatnih transferjev. Medtem je namreč bila razvita metoda računov nacionalnih transferjev (NTA), ki uvaja dimenzijo starosti v sistem nacionalnih računov. S tem sistematičnim pristopom poleg starostnih profilov dohodka iz dela, potrošnje itd. nastanejo tudi starostni profili privatnih transferjev med posameznimi starostnimi razredi. Gre za transferje, kot so transferji, ki jih starši dajejo svojim otrokom, s tem ko jim financirajo potrošnjo hrane, obleke, stanovanja, vrtca, šolskih potrebščin itd.; gre tudi za transferje, ki jih posamezniki v delovni starosti dajejo svojim upokojenim staršem z nižjimi dohodki – ali obratno – itd.

4.1 Računi nacionalnih transferjev (NTA)

Tudi na področju privatnih transferjev se torej lahko skrivajo potencialna neravnovesja med transferji, ki jih bodo posamezniki prejeli in transferji, ki jih bodo dali v preostanku svojega življenja – ponovno torej ob predpostavki, da se starostni profili v prihodnje ne bi spreminjali. Gre torej za dopolnitev rezultatov generacijskih računov z vzdržnostjo privatnih transferjev, ki predstavlja novost v analizi vzdržnosti obstoječega sistema transferjev. Ob pojavu generacijskih računov in v času, ko je nastala večina izračunov za posamezne države, tega pristopa še niso mogli uporabiti, saj pred pojavom NTA starostni profili transferjev med posameznimi starostnimi skupinami niso obstajali. Gre za idejo, ki jo razvijata Lee in Sambt (2014) in jo imenujeta *Full Generational Accounts*, vendar ju pri njuni analizi bolj zanima izenačevanje prilivov in odlivov v vsakem koledarskem letu (ne pa enkratno povišanje ali znižanje vseh prilivov oz. odlivov, kar predpostavljajo generacijski računi v svoji osnovi) in pri tem spremljanje kohort skozi čas.

4.2 Izračuni glede dolgoročne (ne)vzdržnosti obstoječega sistema privatnih transferjev

Z izračunom NTA rezultatov za Slovenijo (Sambt, 2009; Sambt & Malačič, 2011) so torej bili oblikovani starostni profili prilivov in odlivov privatnih transferjev. Z njimi lahko uporabim enak pristop kot pri standardni analizi generacijskih računov: starostne profile privatnih transferjev v obliki prilivov in odlivov bom aplicirala na projekcije prebivalstva in ugotovila, ali bi bil tak sistem brez nadaljnjih sprememb v starostnih profilih na dolgi rok vzdržen. Če ni, bom identificirala obseg njegove nevzdržnosti.

Na Sliki 18 prikazujem starostna profila privatnih transferjev, ločeno prilivov in odlivov. Ob tem sem osnovne rezultate (Sambt, 2009) prilagodila v dve smeri. Prvič, agregatna vrednost privatnih prilivov je bila podobna agregatni vrednosti privatnih odlivov. Manjša razhajanja med obema so zgolj zaradi neto transferjev izven države – npr. transferji, ki jih prebivalci Slovenije prejmejo od svojih družinskih članov iz tujine ali obratno. V izračunih bom sedaj uporabila leto 2012 kot izhodiščno leto ter predpostavljala enaki starostni profil kot je bil izračunan za leto 2004. Vendar pa se zaradi spremenjene starostne strukture prebivalstva v letu 2012 glede na leto 2004 spremeni tudi agregatna vrednost privatnih prilivov in odlivov. Tako sem uporabila izračunani relativni starostni profil iz leta 2004 in ga ustrezno prilagodila (vrednosti iz posameznih starostnih razredov množila s skalarjem) tako, da sem ob spremenjeni starostni strukturi prebivalstva dobila isto agregatno vrednost, kot je bila ugotovljena v letu 2004. Ob tem sem ugotovila, da je bil potreben popravek minimalen.

Drugič, ker prikazujem rezultate v denarnih enotah (enako kot profile in rezultate generacijskih računov), sem starostne profile privatnih prilivov in odlivov povišala za rast BDP v obdobju od 2004 do 2012 – to je za 30%. Na ta način imamo torej primerljive kategorije ob predpostavki, da so se privatni prilivi in odlivi povečali za enak odstotek kot BDP v tem obdobju in predpostavki, da se relativni profili privatnih prilivov in odlivov v tem obdobju niso spremenili.

Če omenjena starostna profila apliciram na demografske projekcije EUROPOP2013, ugotovim, da obstaja medčasovno neravnotežje tudi med prihodnjimi privatnimi prilivi (kar bi posamezniki v prihodnje prejeli v obliki privatnih transferjev) in privatnimi odlivi (kar bi posamezniki v prihodnje dali v obliki privatnih transferjev). Če bi namreč v letu 2012 in naprej veljali starostni profili privatnih prilivov in odlivov kot so prikazani na Sliki 18, bi v kombinaciji s predvidenim prihodnjim demografskim gibanjem znašala diskontirana razlika med privatnimi prilivi in odlivi 120,1 % BDP. V skladu s predstavljeno idejo generacijskih računov sem tudi tokrat povečevala starostne profile z rastjo produktivnosti 1,5 % letno, projicirane razlike med privatnimi prilivi in odlivi pa sem diskontirala po stopnji 3,5 %.

Slika 18: Starostni profil privatnih prilivov in odlivov, Slovenija; 2004, preračunano in prilagojeno na 2012

Vir: J. Sambt, *National transfer accounts for Slovenia, 2009*.

Ugotovila sem, da neravnotežje med prihodnjimi prilivi in odlivi ni prisotno samo v javnofinančnem sistemu, temveč nadalje tudi v obstoječem sistemu privatnih transferjev. Za vzpostavitev ravnotežja bi bilo potrebno takoj za vse generacije (sedaj živeče in prihodnje) zmanjšati privatne prilive (privatne transferje, ki jih posamezniki prejmejo) za 10,6 % oz. povečati privatne odlive (transferje, ki jih posamezniki dajejo drugim) za 11,9 %. Ti vrednosti sta v primeru privatnih transferjev še nekoliko bolj hipotetični kot pri osnovnih rezultatih generacijskih računov (torej javnem sektorju), saj medčasovno prenašanje presežkov in primanjkljajev ni tako institucionalizirano kot je to pri javnih transferjih v obliki javnega dolga oz. premoženja.

SKLEP

Analiza vpliva javnofinančne politike na gospodarstvo in na posamezne ekonomske subjekte zahteva dolgoročni pogled v prihodnost. Pri tem ima pomembno vlogo pravilna ocena vpliva trenutnih javnofinančnih odločitev na obseg prihodnjih davkov in prispevkov. Klasična kazalnika javnofinančne aktivnosti, primanjkljaj (presežek) in dolg države, ne omogočata dolgoročnega pogleda na stanje v javnih financah in tako ne moreta pokazati, kakšna bo neto davčna obremenitev prihodnjih generacij, niti tega, ali bo enaka obremenitvi sedanjih generacij ali bo večja.

V večini razvitih držav, tudi v Sloveniji, največji izziv javnim financam predstavljajo demografska gibanja, predvsem vztrajno nizke stopnje rodnosti in podaljševanje življenjskega pričakovanja. Staranje prebivalstva bo v teh državah v prihodnjih nekaj desetletjih hitro, zlasti zaradi številčnih povojnih (*baby-boom*) generacij. Delež ljudi, starih 65 let in več, bi se po

projekcijah Eurostata do leta 2060 v Sloveniji skoraj podvojil in bi v tem letu znašal že skoraj 30 % vsega prebivalstva. Zaradi navedenih demografskih gibanj bi se po projekcijah EUROPOP2013 v Sloveniji že v letu 2020 soočali z negativnim naravnim prirastom. Tega bomo lahko bodisi omilili ali dosegli pozivni skupni prirast prebivalstva le še z migracijami prebivalstva.

Dejstva, da živimo dlje, smo lahko veseli, vendar se zaradi tega družba sooča z dvema problemoma. S finančnimi posledicami, saj s hitrejšim naraščanjem števila starejših rastejo izdatki za pokojnine in stroški za zdravstvene storitve ter dolgotrajno oskrbo. Hkrati pa je večja tudi verjetnost, da bi sedanje generacije delovno aktivnih in njihovi otroci zato plačevali višje davke kot današnji upokojenci, in da ne bi bile deležne transferjev v takem obsegu kot današnje starejše generacije.

V devetdesetih letih prejšnjega stoletja so raziskovalci pričeli razvijati metodo, ki preučuje tokove med prebivalci in med sektorjem država. Gre za metodo generacijskih računov, ki se jo še danes dopolnjuje in izboljšuje. Generacijski računi izhajajo iz medčasovne proračunske omejitve države, ki pravi, da morajo neto davki sedanjih in prihodnjih generacij (v sedanji vrednosti), skupaj z vrednostjo neto premoženja države (ta je lahko pozitivna ali negativna), zadostovati za pokritje potrošnje države (v sedanji vrednosti). Če je vrednost neto davkov sedanjih generacij prenizka za pokritje obveznosti, bo za pokritje te razlike v prihodnosti potrebno povečanje neto davkov (plačanih davkov minus prejetih transferjev) prihodnje generacije. Z generacijskimi računi lahko torej ugotovimo, ali je javnofinančna politika iz izhodiščnega leta vzdržna ali predstavlja grožnjo povečanja bremen prihodnjih generacij.

Generacijski računi so vse od začetka njihove uveljavitve in do danes doživeli številne kritike. Nekatere od teh so prispevale k dopolnitvam metode, nekatere kritike pa so še danes posledica nerazumevanja metode. Vsem kritikam navkljub metoda generacijskih računov predstavlja nepogrešljivo dopolnitev klasičnih kazalnikov javnofinančnih politik, saj s pravočasnimi opozorili pripomore k potrebnim ukrepom.

Generacijski računi za Slovenijo so pokazali, da javnofinančni sistem iz leta 2012 ni vzdržen in da obstaja večje medčasovno proračunsko neravnovesje. Po mojih izračunih znaša medčasovna javnofinančna obveznost države 352 % BDP. Medčasovno proračunsko ravnovesje bi lahko vzpostavili na več načinov, za vse pa velja, da če bi celotno breme prenesli zgolj na prihodnje generacije, bi bili potrebni mnogo bolj drastični ukrepi, kot če bi spremembe uvedli takoj in za vse generacije. Izračuni kažejo, da bi za vzpostavitev medčasovnega proračunskega ravnovesja morali prihodnjim generacijam (ob tem da bi davke sedanjim generacijam ohranili nespremenjene) vse davke zvišati za 37,0 %. Takojšnji dvig davkov, ki bi veljal za vse, bi medčasovno proračunsko ravnovesje vzpostavil ob 16,0 % povišanju.

Osnovni kazalnik te metode, imenovan »generacijski račun«, pove koliko neto davkov (v diskontirani vrednosti) bi posameznik iz določenega starostnega razreda še plačal v

preostanku svojega življenja ob veljavni javnofinančni politiki iz izhodiščnega leta. Izračuni kažejo, da v letu 2012 rojeni otrok lahko pričakuje, da bi v svojem celotnem življenju plačal več davkov (62.900 EUR), kot pa bi prejel transferjev. Pri tem upoštevajmo, da transferji v obliki storitev obrambe, policije, drugih inštitucij države itd., v tej vrednosti niso vključeni. Največ neto davkov bi plačal posameznik, star okoli 25 let, največ neto transferjev pa bi prejela oseba stara okoli 65 let.

Z novo metodo imenovano *Full Generational Accounts*, sem analizirala tudi dolgoročno vzdržnost privatnih transferjev. Ugotovila sem, da obstaja medčasovno neravnovesje tudi med prihodnjimi privatnimi prilivi in privatnimi odlivi. Če bi namreč še naprej veljali starostni profili privatnih prilivov in odlivov iz leta 2012, bi skupaj z napovedanimi demografskimi gibanji diskontirana razlika med privatnimi prilivi in odlivi znašala 120,1 % BDP. Za vzpostavitev ravnotežja bi vse generacije (sedanje in prihodnje) takoj morale zmanjšati privatne prilive za 10,6 % oz. povečati privatne odlive za 11,9 %.

V magistrskem delu sem preizkušala dve hipotezi. S temeljno hipotezo sem poskusila potrditi, da obstoječi sistem vplačil in izplačil med posamezniki in državo v Sloveniji ne zagotavlja medčasovnega proračunskega ravnotežja na dolgi rok. Z izračuni sem temeljno hipotezo potrdila, saj sem pokazala, da obstoječa javnofinančna politika ob predvidenih projekcijah prebivalstva EUROPOP2013 ni vzdržna na dolgi rok in da bo za vzpostavitev medčasovnega proračunskega ravnovesja potrebna njena prilagoditev. Rezultati so potrdili tudi drugo hipotezo, da obstaja nadaljnje medčasovno neravnotežje še v privatnem sektorju, med prihodnjimi privatnimi prilivi in odlivi.

LITERATURA IN VIRI

1. Auerbach, A. J., Gokhale, J., & Kotlikoff, L. J. (1991a). Generational Accounts: A Meaningful Alternative to Deficit Accounting. *NBER Working paper, no. 3589*. Najdeno 3. februarja 2014 na spletnem naslovu <http://www.nber.org/papers/w3589>
2. Auerbach, A. J., Gokhale, J., & Kotlikoff, L. J. (1991b). Social security and medicare policy from the perspective of generational accounting. *NBER Working paper, no. 3915*. Najdeno 3. februarja 2014 na spletnem naslovu <http://www.nber.org/papers/w3915>
3. Auerbach, A. J., Gokhale, J., & Kotlikoff, L. J. (1994). Generational Accounting: A Meaningful Way to Evaluate Fiscal Policy. *Journal of Economic Perspectives*, 8(1), 73–94.
4. Auerbach, A. J., Kotlikoff, L. J., & Leibfritz, W. (1999). *Generational accounting around the world*. Chicago: The University of Chicago Press.
5. Auerbach, A. J., & Oreopoulos, P. (2000). Generational Accounting and Immigration in the United States. *NBER Working paper, no. 10849*. Najdeno 15. avgusta 2014 na spletnem naslovu <http://www.nber.org/chapters/c10849.pdf>
6. Bank of Italy. (2014). Banknotes and coins - Seigniorage. Najdeno 18. avgusta 2014 na spletnem naslovu http://www.bancaditalia.it/bancomonete/signoraggio;internal&action=_setlanguage.action?LANGUAGE=en
7. Banka Slovenije. (2013). Letno poročilo 2012. Ljubljana: Banka Slovenije.
8. Banka Slovenije. (2014). Publikacije in raziskave: Tabele letnih finančnih računov Slovenije (2001–2013). Najdeno 15. maja 2014 na spletnem naslovu <http://www.bsi.si/publikacije-in-raziskave.asp?MapaId=922>
9. Batini, N., & Callegari, G. (2011). Balancing the Burden. *Finance & Development*, 48(2), 19–21.
10. Battini, N., Callegari, G., & Guerreiro, J. (2011). An Analysis of U.S. Fiscal and Generational Imbalances; Who Will Pay and How? *IMF Working Paper*, 11(72). Najdeno 15. avgusta 2014 na spletnem naslovu <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2011/wp1172.pdf>
11. Benz, U., & Hagist, C. (2007). Konjunktur und Generationenbilanz – Eine Analyse anhand des HP-filters. Najdeno 25. julija 2014 na spletnem naslovu <http://www.fwi1.uni-freiburg.de/publikationen/165.pdf>
12. Bessant, J. C., Emslie, M., & Watts, R. (2011). Accounting for Future Generations: Intergenerational Equity in Australia. *Australian Journal of Public Administration*, 70(2), 143–155.
13. Bettendorf, L., van der Horst, A., Draper, N., van Ewijk, C., de Mooij, R., & Ter Rele, H. (2011). Ageing and the Conflict of Interest Between Generations. *De Economist*, 159(3), 257–278. Najdeno 9. februarja 2014 na spletnem naslovu http://download.springer.com/static/pdf/196/art%253A10.1007%252Fs10645-011-9158-5.pdf?auth66=1412371930_afe0e859bfbc5dbdcf42b3a5b90fba8&ext=.pdf
14. Bonin, H., Patxot, C. & Souto, G. (2013). Cyclical Neutral Generational Accounting. *ZEW Discussion Paper, No. 13-099*. Najdeno 25. julija na spletnem naslovu <http://ftp.zew.de/pub/zew-docs/dp/dp13099.pdf>
15. Buchanan, N. H. (2005). Social Security, Generational Justice, and Long-Term Deficits. *Tax Lax Review*, 275(2005), 275–326.
16. Buitier, W. H. (2007). Seigniorage. *Economics*. Najdeno 14. avgusta 2014 na spletnem naslovu <http://www.economics-ejournal.org/economics/journalarticles/2007-10>

17. Centri za socialno delo. (2014). Starševska nadomestila. Najdeno 5. julija 2014 na spletnem naslovu <http://csd-slovenija.org/sl/center/center-za-socialno-delo/see.page/star-sevsko-nadomestilo>
18. Chojnicki, X. (2013). The Fiscal Impact of Immigration in France: A Generational Accounting Approach. *The World Economy*, 36(8), 1065–1090. Najdeno 25. julija 2014 na spletnem naslovu http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2309224##
19. Conesa, J. C., & Garriga, C. (2009). Generational Policy and the Macroeconomic Measurement of Tax Incidence. *Working Paper, 2009-003A*. Najdeno 25. julija 2014 na spletnem naslovu <http://research.stlouisfed.org/wp/2009/2009-003.pdf>
20. Davčna uprava Republike Slovenije. (2014a). Prispevki za socialno varnost od dohodkov iz delovnega razmerja – splošno. Najdeno 3. julija 2014 na spletnem naslovu http://www.durs.gov.si/si/prispevki_za_socialno_varnost/prispevki_za_socialno_varnost_pojasnila/prispevki_za_socialno_varnost_od_dohodkov_iz_delovnega_razmerja_splosno_pojasnilo_velja_od_1_1_2013/
21. Davčna uprava Republike Slovenije. (2014b). Dohodnina – za fizične osebe – pojasnila. Najdeno 3. julija 2014 na spletnem naslovu http://www.durs.gov.si/si/davki_pred_pisi_in_pojasnila/dohodnina_pojasnila/brosura_odmera_dohodnine_za_leto_2014/#c22274
22. Decoster, A., Flawinne, X., & Vanleenhove, P. (2012). *Generational Accounting in Belgium: Fiscal Sustainability at a glance* (CREPP Working Paper Series No 2012(3)). Liege: CREPP.
23. Deeg, V., Hagist, C., & Moog, S. The Fiscal Outlook in Austria – An Evaluation with Generational Accounts. *Empirica*, 36(4), 475-499.
24. European Commission. (1996). *European System of Accounts, ESA 1995. Manuals and Guidelines*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
25. European Commission. (2000). *European Economy Reports and studies: Generational accounting in Europe*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
26. European Commission. (2012a). *The 2012 Ageing Report: Economic and budgetary projections for the 27 EU Member States (2010–2060)*. Brussels: European Commission.
27. European Commission (2012b). *The 2012 Ageing report. Economic and budgetary projections for the 27 EU Member States (2010–2060)*. (interno gradivo). Brussels: European Commission.
28. European Commission. (2013). *European System of Accounts, ESA 2010. Manuals and Guidelines*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
29. European Commission. (2014). The Euro. Who can join and when. Najdeno 26. julija 2014 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/adoption/who_can_join/index_en.htm
30. European Commission, IMF, OECD, UN & Bank, W. (1993). *System of National Accounts 1993*. New York: United Nations.
31. European Commission, IMF, OECD, UN & Bank, W. (2009). *System of National Accounts 2008*. New York: United Nations.
32. Eurostat. (2009). Decision of Eurostat on deficit and debt. The statistical recording of public interventions to support financial institutions and financial markets during the financial crisis. Najdeno 2. avgusta 2014 na spletnem naslovu http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/government_finance_statistics/methodology/decisions_for_GFS
33. Eurostat. (2011a). Population projections. Najdeno 9. februarja 2014 na spletnem naslovu http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Population_projections

34. Eurostat. (2011b). *The greying of the baby boomers. A century-long view of ageing in European populations. Statistics in Focus*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
35. Eurostat. (2013). *Manual on Government Deficit and Debt, Implementation of ESA95. Methodologies and Working Papers*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
36. Eurostat. (2014a). Population on 1 January: Structure indicators, Median age of Population. Najdeno 29. julija 2014 na spletnem naslovu http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_pjanind&lang=en
37. Eurostat. (2014b). Population projections. EUROPOP2013 – Population projections on national level. Assumptions – Age specific fertility rate. Najdeno 29. julija 2014 na spletnem naslovu http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=proj_13naasfr&lang=en
38. Eurostat. (2014c). Population projections. EUROPOP2013 – Life expectancy by age and sex. Najdeno 29. julija 2014 na spletnem naslovu http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=proj_13nalexp&lang=en
39. Eurostat. (2014d). Population. - Fertility indicators. Najdeno 29. julija 2014 na spletnem naslovu <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>
40. Eurostat (2014e). Population - Life expectancy by age and sex. Najdeno 29. julija 2014 na spletnem naslovu http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_mlexpec&lang=en
41. Eurostat. (2014f). Population structure and ageing. *Statistics Explained*. Najdeno 29. julija 2014 na spletnem naslovu http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/extensions/EurostatPDFGenerator/getfile.php?file=84.39.213.18_1406634290_21.pdf
42. Eurostat. (2014g). Population projections. EUROPOP2013 - International net migration by sex and single year age. Najdeno 30. julija 2014 na spletnem naslovu http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=proj_13nanmig&lang=en
43. Eurostat. (2014h). Population – Population by sex and age on 1st January. Najdeno 30. julija na spletnem naslovu http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_pjan&lang=en
44. Eurostat. (2014i). Population projections. EUROPOP2013 – Population on 1st January by age and sex. Najdeno 30. julija 2014 na spletnem naslovu http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=proj_13npms&lang=en
45. Eurostat. (2014j). Population projections. EUROPOP2013 - Main scenario - Projected demographic balances and indicators. Najdeno 1. avgusta 2014 na spletnem naslovu http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=proj_13ndbims&lang=en
46. Eurostat. (2014k). Eurostat supplementary table for the financial crisis. Background note (April 2014). Najdeno 2. avgusta 2014 na spletnem naslovu http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/government_finance_statistics/documents/Background_note_fin_crisis_Apr_2014_final.pdf
47. Eurostat. (2014l). Taxation trends in the European Union. The overall tax-to-GDP ratio in the EU28 up to 39.4% of GDP in 2012. Najdeno 2. avgusta na spletnem naslovu http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/2-16062014-BP/EN/2-16062014-BP-EN.PDF
48. Eurostat. (2014m). *Taxation trends in the European Union - Data for the EU Member States, Iceland and Norway - 2014 edition. Statistical Books*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
49. Eurostat. (2014n). Government deficit/surplus, debt and associated data. Najdeno 8. februarja 2014 na spletnem naslovu http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_dd_edpt1&lang=en

50. Eurostat. (2014o). Government expenditure by function – COFOG. Najdeno 5. februarja 2014 na spletnem naslovu http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-13-009/EN/KS-SF-13-009-EN.PDF
51. Eurostat, (2014p). Government revenue, expenditure and main aggregates. Najdeno 2. avgusta 2014 na spletnem naslovu <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/print.do?print=true>
52. Evropski Svet (EC). (2009, 29. maj). Uredba o uporabi Protokola o postopku v zvezi s čezmernim primanjkljajem, ki je priloga k Pogodbi o ustanovitvi Evropske skupnosti. *Uradni list Evropske unije*, L 145, str. 1–9.
53. Evropski Svet (EC). (2010, 26. julij). Uredba o spremembah Uredbe (ES) št. 479/2009 glede kakovosti statističnih podatkov v okviru postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem. *Uradni list Evropske unije*, L 198, str. 1–4.
54. Hagist, C., Moog, S., & Raffelhüschen, B. (2012). *A Generational Accounting Analysis of Sweden*. Stockholm: Finanspolitiska rådet.
55. Hagist, C., Raffelhüschen, B., Risa, A. E., & Vårdal, E. (2013). Long-Term Fiscal Effects of Public Pension Reform in Norway – A Generational Accounting Analysis. *Nordic Journal of Political Economy*, 38(2), 1–23.
56. Haveman, R. (1994). Should Generational Accounts Replace Public Budgets and Deficits? *Journal of Economic Perspectives*, 8(1), 95–111.
57. Jabłonowski, J., Müller, C., & Raffelhüschen, B. (2011). *A fiscal outlook for Poland using Generational Accounts* (Working paper no. 85). Warszawa: National Bank of Poland.
58. Kaplan, H. S., & Bock, J. (2001). Fertility Theory: Caldwell's Theory of Intergenerational Wealth Flows. V B. V. Elsevier (ur.), *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* (str. 5557-5561). Najdeno 21. julija 2014 na spletnem naslovu http://anthro.fullerton.edu/jbock/KaplanBock_2001_FertilityTheory.pdf
59. Lee, R. (1995). Intergenerational Transfers and the Economic Life Cycle: A Cross-Cultural Perspective. Preliminary Draft. Najdeno 15. junija 2014 na spletnem naslovu <http://www.ceda.berkeley.edu/Publications/pdfs/rlee/ccig/>
60. Lee, R. (2007, November). Accounting for Intergenerational Transfers: An Overview. Paper presented at the *NUPRI NTA Conference: Asia's Dependency Transition: Intergenerational Transfers, Economic Growth, and Public Policy*. Tokyo, Japan: Nihon University Population Research Institute.
61. Lee, R., & Donehower, G. (2009, Januar). Private Transfers in Comparative Perspective. Paper presented at the *Sixth Annual National Transfer Accounts Workshop*. Berkeley, California: NTA.
62. Lee, R., & Mason, A. (2011). *Population aging and the generational economy: a global perspective*. Cheltenham: Edward Elgar.
63. Lee, R., & Sambt, J. (2014). Full Generational Accounts: What Do We Give to the Next Generation? *Paper presented at the Population Association of America 2014 annual meeting*. Boston: Princeton University. Najdeno 25. avgusta 2014 na spletnem naslovu <http://paa2014.princeton.edu/abstracts/141555>
64. Mayr, K. (2005). The Fiscal Impact of Immigrants in Austria – A Generational Accounting Analysis. *Empirica*, 32, 181–216.
65. Medijainen, M. (2010). *Generational Accounting as a Tool to Evaluate the Fiscal Sustainability of Estonia*. Tartu: University of Tartu.
66. Medved, D., Ahčan, A., & Sambt, J. (2012). Testing the sustainability of the Slovenian (PAYG) pension system using the Lee-Carter method. *International Journal of Sustainable Economy*, 4(1), 17–34.

67. Ministrstvo za finance. (2014). Konsolidirana bilanca javnega financiranja. Najdeno 10. februarja 2014 na spletni strani http://www.mf.gov.si/si/delovna_podrocja/tekoca_gibanja_v_javnih_financah/bilten_javnih_financ/
68. Narayana, M. R. (2014). Impact of population ageing on sustainability of India's current fiscal policies: A Generational Accounting approach. *The Journal of the Economics of Ageing*, 3(2014), 71–83.
69. Nations, U. (2013). *National Transfer Accounts Manual: Measuring and Analysing the Generational Economy*. New York: United Nations.
70. OECD. (2014). OECD Factbook – Total fertility rates. Najdeno 4. junija 2014 na spletnem naslovu <http://www.oecd-ilibrary.org/sites/factbook-2013-en/01/01/02/index.html?itemId=/content/chapter/factbook-2013-2-en>
71. Panel on Research Agenda and New Data for an Aging World, Committee on Population and Committee on National Statistics, Division of Behavioral and Social Sciences and Education, & National Research Council. (2001). *Intergenerational Transfers*. V National Academy Press (ur.), *Preparing for an aging world: the case for cross-national research* (str. 155–199). Washington, D.C.: National Academy Press.
72. Prskawetz, A., & Sambt, J. (2014). Economic support ratios and the demographic dividend in Europe. *Demographic Research*, 30(34), 963–1010.
73. Prušvic, D., & Pavloková, K. (2010). Generational Accounting in European Health Care Systems. *Finance a Uver: Czech Journal of Economics & Finance*, 60(5), 378–399.
74. Rizza, P., & Tommasino, P. (2008). Do We Treat Future Generations Fairly? Italian Fiscal Policy Through the Prism of Generational Accounting. *Paper presented at the Banca d'Italia workshop*. Pavia: Banca d'Italia.
75. Ruffing K. A., Van de Water P., & Kogan R. (2014). *'Generational Accounting' Is Complex, Confusing, and Uninformative*. Washington: Center on Budget and Policy Priorities.
76. Sambt, J. (2004). *Generacijski računi za Slovenijo* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
77. Sambt, J. (2005). Dolgoročne projekcije izdatkov za zdravstvo in dolgotrajno oskrbo s pomočjo metode generacijskih računov. *IB revija*, 39(3), 85–95.
78. Sambt, J. (2008). Generational accounts versus system of national accounts and national transfer accounts: from criticism to complementary methods? *Paper presented at European NTA Workshop on Intergenerational Transfers in a European Perspective*, Stockholm: Institute for Futures Studies.
79. Sambt, J. (2009). *National transfer accounts for Slovenia* (doctoral dissertation). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
80. Sambt, J. (2014). *Projekcije izdatkov za pokojnine s pomočjo modela, temelječega na starostnih profilih*. (interno gradivo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
81. Sambt, J., & Čok, M. (2008). Demographic pressure on the public pension system. *Informatica*, 32(2), 103–109.
82. Sambt, J., & Malačič, J. (2011). Slovenia: independence and the return to the family of European market economies. V Lee, R. (ur.), & Mason, A. (ur.). *Population aging and the generational economy: a global perspective* (str. 340–353). Cheltenham; Northampton: E. Elgar; Ottawa: International Development Research Centre (IDRC).
83. Sambt, J., & Majcen, B. (2013). Pokojninska reforma 2012: vzdržnost in normalizacija slovenskega pokojninskega sistema? Deloma. *Soočanje z demografskimi izzivi: zbornik 16. mednarodne multikonference Informacijska družba – IS 201, zvezek B*. (str. 51–55). Ljubljana: Institut »Jožef Štefan«.
84. Statistični urad Republike Slovenije. (2005). *Evropski sistem nacionalnih in regionalnih računov, ESR 1995. Posebne publikacije*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.

85. Statistični urad Republike Slovenije. (2013a). *Nacionalni računi, Izdatki sektorja po namenh, Slovenija, 2012. Prva objava*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
86. Statistični urad Republike Slovenije. (2013b). *Nacionalni računi. Bruto domači proizvod, temeljni agregati nacionalnih računov in zaposlenost, Slovenija, 2009 – 2012. Prva objava*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
87. Statistični urad Republike Slovenije. (2013c). *Prebivalstvo. Mednarodni dan migrantov 2013. Posebna objava*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
88. Statistični urad Republike Slovenije. (2014a). Izdatki sektorja država po namenh, Slovenija. Metodološka pojasnila. Najdeno 19. aprila 2014 na spletnem naslovu http://www.stat.si/doc/metod_pojasnila/03-201-MP.pdf
89. Statistični urad Republike Slovenije. (2014b). Prebivalstvo - izbrani kazalniki, kohezijski regiji, Slovenija, polletno. Najdeno 29. julija 2014 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05C1006S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/10_stevilo_preb/05_05C10_prebivalstvo_kohez/&lang=2
90. Statistični urad Republike Slovenije. (2014c). Prebivalstvo – Selitveno gibanje prebivalstva. Najdeno 30. julija 2014 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05I2002S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/25_selitveno_gibanje/10_05I20_selitveno_gibanje/&lang=2
91. Statistični urad Republike Slovenije. (2014d). Prebivalstvo – Starostno specifične stopnje splošne rodnosti. Najdeno 31. julija 2014 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05J1006S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/30_Rodnost/05_05J10_rojeni_SL/&lang=2
92. Statistični urad Republike Slovenije. (2014e). *Nacionalni računi - Temeljni agregati sektorja država (aprilsko EDP poročanje), Slovenija, 2010–2013. Prva objava*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
93. Statistični urad Republike Slovenije. (2014f). *Nacionalni računi (interno gradivo)*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
94. Statistični urad Republike Slovenije. (2014g). *APG 2012 [originalno: Anketa o porabi v gospodinjstvih 2012]*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
95. Statistični urad Republike Slovenije. (2014h). Demografsko in socialno področje - Delovno sposobni glede na aktivnost in mere aktivnosti po starostnih skupinah, spolu in kohezijskih regijah, Slovenija, letno. Najdeno 23. avgusta na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0762103S&ti=&path=../Database/Dem_soc/07_trg_dela/02_07008_akt_preb_po_anketi/02_07621_akt_preb_ADS_letno/&lang=2
96. Statistični urad Republike Slovenije. (2014i). Demografsko in socialno področje – Povprečne mesečne bruto plače po dejavnosti (SKD 2008), doseženi izobrazbi in spolu, Slovenija, letno. Najdeno 23. avgusta 2014 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0711310S&ti=&path=../Database/Dem_soc/07_trg_dela/10_place/03_07113_strukt_statistika/&lang=2
97. Ter Rele, H., & Labanca, C. (2012). Lifetime Generational Accounts for the Netherlands. *Fiscal Studies*, 33(3), 399–427.

98. Vrtikapa K. (2013). *Aspects of fiscal sustainability in Austria* (master thesis). Copenhagen: Faculty for Social Sciences.
99. Williamson, J. B., & Rhodes, A. (2011a). A critical assessment of generational accounting and its contribution to the generational equity debate. *International Journal of Ageing & Later Life*, 6(1), 33–57.
100. Williamson, J. B., & Rhodes, A. (2011b). Reframing Generational Accounting. *Gerontologist*, 51, 313–313.
101. Zakon za uravnoteženje javnih financ (ZUJF). *Uradni list RS*, št. 40/2012.
102. Zakon o spremembah in dopolnitvi Zakona o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-2H). *Uradni list RS*, št. 30/2012.
103. Zakon o spremembah in dopolnitvi Zakona o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-2J). *Uradni list RS*, št. 81/2013.
104. Zakon o spremembi in dopolnitvah Zakona o sistemu plač v javnem sektorju (ZSPJS-R). *Uradni list RS*, št. 46/2013.
105. Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije. (2013). Letno poročilo 2012. Ljubljana: Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije.
106. Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije. (2013). Letno poročilo 2012. Ljubljana: Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Gibanje življenjskega pričakovanja ob rojstvu v številu let, države članice EU in EFTA, moški	1
Priloga 2: Gibanje življenjskega pričakovanja ob rojstvu v številu let, izbrane države EU in EFTA, ženske	2
Priloga 3: Struktura davčnih prihodkov po vrsti davka glede na davčno osnovo (v % od davkov skupaj) in davčni prihodki v % od BDP, države EU in Norveška, 2012.....	3
Priloga 4: Osnovni rezultati generacijskih računov, povprečje, moški in ženske, Slovenija, 2012, EUR.....	4
Priloga 5: Generacijski račun za moške – prihodki države po kategorijah, 2012, EUR.....	5
Priloga 6: Generacijski račun za ženske – prihodki države po kategorijah, 2012, EUR	7
Priloga 7: Generacijski račun za moške – izdatki države po kategorijah, 2012, EUR	9
Priloga 8: Generacijski račun za ženske – izdatki države po kategorijah, 2012, EUR.....	11
Priloga 9: Seznam kratic	13

Priloga 1: Gibanje življenjskega pričakovanja ob rojstvu v številu let, države članice EU in EFTA, moški

Država	1980	1990	2000	2010	2012
Belgija	69,9	72,7	74,6	77,5	77,8
Bolgarija	68,4	68,0	68,4	70,3	70,9
Češka Republika	66,9	67,6	71,6	74,5	75,1
Danska	71,2	72,0	74,5	77,2	78,1
Nemčija	69,6	72,0	75,1	78,0	78,6
Estonija	64,2	64,7	65,6	70,9	71,4
Irska	:	72,1	74,0	78,5	78,7
Grčija	73,0	74,7	75,5	78,0	78,0
Španija	72,3	73,4	75,8	79,2	79,5
Francija	:	:	75,3	78,2	78,7
Hrvaška	:	:	:	73,4	73,9
Italija	:	73,8	76,9	79,5	79,8
Ciper	:	:	75,4	79,2	78,9
Latvija	:	:	:	67,9	68,9
Litva	65,4	66,4	66,7	67,6	68,4
Luksemburg	70,0	72,4	74,6	77,9	79,1
Madžarska	65,5	65,2	67,5	70,7	71,6
Malta	68,0	:	76,2	79,3	78,6
Nizozemska	:	73,8	75,6	78,9	79,3
Avstrija	69,0	72,3	75,2	77,8	78,4
Poljska	:	66,3	69,6	72,1	72,7
Portugalska	67,9	70,6	73,3	76,8	77,3
Romunija	66,6	66,7	67,7	70,2	71,0
Slovenija	:	69,8	72,2	76,4	77,1
Slovaška	66,7	66,7	69,2	71,8	72,5
Finska	69,2	71,0	74,2	76,9	77,7
Švedska	72,8	74,8	77,4	79,6	79,9
Velika Britanija	:	:	75,5	78,6	79,1
Islandija	73,5	75,5	77,8	79,8	81,6
Lihtenštajn	:	:	73,9	79,5	79,7
Norveška	72,4	73,4	76,0	79,0	79,5
Švica	72,3	74,0	77,0	80,3	80,6

Legenda: : ni podatka

Vir: Eurostat, Population - Life expectancy by age and sex, 2014.

Priloga 2: Gibanje življenjskega pričakovanja ob rojstvu v številu let, izbrane države EU in EFTA, ženske

Država	1980	1990	2000	2010	2012
Belgija	76,7	79,5	81,0	83,0	83,1
Bolgarija	73,9	74,7	75,0	77,4	77,9
Češka Republika	74,0	75,5	78,5	80,9	81,2
Danska	77,3	77,8	79,2	81,4	82,1
Nemčija	76,2	78,5	81,2	83,0	83,3
Estonija	74,3	74,9	76,4	80,8	81,5
Irska	:	77,7	79,2	83,1	83,2
Grčija	77,5	79,5	80,9	83,3	83,4
Španija	78,4	80,6	82,9	85,5	85,5
Francija	:	81,2	83,0	85,3	85,4
Hrvaška	:	:	:	79,9	80,6
Italija	:	80,3	82,8	84,7	84,8
Ciper	:	:	80,1	83,9	83,4
Latvija	:	:	:	78,0	78,9
Litva	75,4	76,3	77,4	78,9	79,6
Luksemburg	75,6	78,7	81,3	83,5	83,8
Madžarska	72,8	73,8	76,2	78,6	78,7
Malta	72,8	:	80,3	83,6	83,0
Nizozemska	:	80,2	80,7	83,0	83,0
Avstrija	76,1	79,0	81,2	83,5	83,6
Poljska	:	75,3	78,0	80,7	81,1
Portugalska	74,9	77,5	80,4	83,2	83,6
Romunija	71,9	73,1	74,8	77,5	78,1
Slovenija	:	77,8	79,9	83,1	83,3
Slovaška	74,4	75,7	77,5	79,3	79,9
Finska	78,0	79,0	81,2	83,5	83,7
Švedska	79,0	80,5	82,0	83,6	83,6
Velika Britanija	:	:	80,3	82,6	82,8
Islandija	80,4	80,7	81,6	84,1	84,3
Lihtenštajn	:	:	79,9	84,3	85,2
Norveška	79,3	79,9	81,5	83,3	83,5
Švica	79,0	80,9	82,8	84,9	84,9

Legenda: : ni podatka

Vir: Eurostat, Population - Life expectancy by age and sex, 2014.

Priloga 3: Struktura davčnih prihodkov po vrsti davka glede na davčno osnovo (v % od davkov skupaj) in davčni prihodki v % od BDP, države EU in Norveška, 2012

	Davčni prihodki glede na davčno osnovo, v % od skupnih davčnih prihodkov			Davčni prihodki v % BDP
Država	Davek na delo	Davek na potrošnjo	Davek na kapital	
Belgija	53,9	23,7	22,0	45,4
Bolgarija	32,9	53,3	13,8	27,9
Češka Republika	51,7	33,4	14,9	35,0
Danska	51,0	31,0	18,4	48,1
Nemčija	56,6	27,6	15,9	39,1
Estonija	51,0	41,9	7,1	32,5
Irska	42,7	34,8	22,5	28,7
Grčija	41,9	36,3	21,8	33,7
Španija	53,0	26,5	22,9	32,5
Francija	52,3	24,7	23,6	45,0
Hrvaška	40,7	49,1	10,3	35,7
Italija	51,1	24,7	24,2	44,0
Ciper	37,1	36,8	26,1	35,3
Latvija	49,0	38,4	12,6	27,9
Litva	46,5	39,8	13,9	27,2
Luksemburg	44,3	28,1	27,5	39,3
Madžarska	46,4	40,0	13,5	39,2
Malta	34,6	38,8	26,6	33,6
Nizozemska	57,5	28,3	14,2	39,0
Avstrija	57,4	27,6	15,2	43,1
Poljska	40,4	36,3	23,7	32,5
Portugalska	41,4	37,4	21,1	32,4
Romunija	40,0	45,1	15,0	38,3
Slovenija	52,5	37,9	9,8	37,6
Slovaška	45,4	33,4	21,2	28,3
Finska	53,2	32,4	14,3	44,1
Švedska	58,6	28,4	13,0	44,2
Velika Britanija	38,9	33,8	27,4	35,4
Norveška	40,7	25,7	32,8	42,2

Vir: Eurostat, Taxation trends in the European union, 2014, str. 2.

**Priloga 4: Osnovni rezultati generacijskih računov, povprečje, moški in ženske,
Slovenija, 2012, EUR**

Generacij e v letu 2012	Povprečje	Moški	Ženske	Generacij e v letu 2012	Povprečje	Moški	Ženske
0	62.900	109.974	13.488	50	-776	16.027	-18.123
1	62.348	109.390	12.251	51	-12.095	6.223	-30.703
2	63.899	111.591	12.630	52	-23.047	-3.713	-43.403
3	65.110	114.569	13.758	53	-34.508	-14.192	-55.863
4	69.493	120.037	16.206	54	-46.218	-25.031	-67.477
5	73.571	124.944	18.792	55	-56.674	-35.869	-78.577
6	77.666	130.627	21.472	56	-67.343	-46.893	-88.619
7	83.669	138.208	27.311	57	-77.371	-57.804	-97.473
8	91.594	146.273	33.296	58	-85.589	-67.826	-104.176
9	97.815	153.208	39.133	59	-92.932	-76.857	-109.535
10	104.870	160.691	45.051	60	-99.327	-85.209	-113.441
11	110.933	167.106	50.815	61	-103.637	-92.042	-115.344
12	118.047	175.870	56.903	62	-107.020	-97.559	-116.345
13	125.737	183.553	63.513	63	-108.905	-101.095	-116.353
14	132.082	190.868	70.348	64	-109.810	-103.722	-115.570
15	139.546	198.167	76.836	65	-109.675	-104.414	-114.370
16	144.534	203.700	82.231	66	-107.969	-103.390	-112.106
17	149.080	208.576	87.353	67	-105.846	-101.178	-109.967
18	154.797	213.104	92.975	68	-103.031	-98.414	-106.938
19	160.136	217.679	98.575	69	-100.188	-95.272	-104.278
20	163.150	220.358	102.779	70	-97.412	-92.698	-101.426
21	165.253	220.842	106.792	71	-94.017	-88.782	-98.320
22	168.610	222.399	110.693	72	-91.032	-85.597	-95.289
23	170.524	221.874	114.403	73	-88.166	-82.314	-92.605
24	171.300	222.047	116.629	74	-85.346	-79.532	-89.656
25	171.425	220.210	118.284	75	-82.549	-76.430	-86.960
26	170.976	217.792	119.638	76	-79.413	-73.319	-83.627
27	169.044	214.002	120.176	77	-76.578	-69.996	-80.695
28	166.612	209.522	119.808	78	-73.651	-66.926	-77.646
29	163.883	204.205	119.367	79	-70.913	-63.891	-74.890
30	160.638	198.259	118.549	80	-68.381	-61.494	-72.132
31	155.959	191.433	117.793	81	-65.395	-58.952	-68.825
32	152.315	184.506	116.281	82	-62.623	-56.291	-65.716
33	147.443	176.849	114.307	83	-59.971	-54.197	-62.613
34	141.550	168.560	111.613	84	-57.945	-52.548	-60.228
35	135.324	160.433	108.162	85	-56.313	-51.151	-58.109
36	128.474	151.397	103.847	86	-54.258	-49.573	-55.860
37	121.336	142.449	97.863	87	-52.602	-47.620	-54.125
38	113.543	133.161	92.159	88	-51.406	-46.684	-52.832
39	105.657	123.488	86.222	89	-50.841	-45.983	-52.311
40	97.555	113.797	79.749	90	-50.258	-45.491	-51.503
41	89.039	104.205	73.156	91	-47.042	-42.945	-48.157
42	81.144	94.909	66.407	92	-44.482	-41.165	-45.306
43	72.914	85.795	59.044	93	-43.124	-37.613	-44.289
44	63.264	75.598	50.833	94	-40.683	-34.320	-42.458
45	53.856	65.587	41.491	95	-38.563	-35.153	-39.346
46	43.259	55.444	30.846	96	-35.301	-30.970	-36.109
47	32.302	45.058	19.161	97	-31.821	-27.442	-32.490
48	21.369	35.207	6.979	98	-25.842	-22.585	-26.639
49	10.599	25.735	-5.444	99	-7.823	-7.186	-7.963

Priloga 5: Generacijski račun za moške – prihodki države po kategorijah, 2012, EUR

Generacije v 2012	Davki na dohodek in dobiček	Prispevki za socialno varnost	Davki na blago in storitve	Davki na premoženje	Starostno nespecifični
0	54.802	107.621	108.986	16.743	44.223
1	55.215	108.352	108.375	16.813	43.666
2	56.178	110.169	108.680	17.045	43.424
3	57.060	111.831	108.874	17.253	43.134
4	58.608	114.808	110.092	17.657	43.183
5	59.709	116.919	110.584	17.928	42.960
6	61.187	119.782	111.728	18.306	42.976
7	62.164	121.678	112.016	18.535	42.678
8	63.220	123.749	112.437	18.792	42.431
9	63.860	125.027	112.221	18.925	41.971
10	64.773	126.861	112.417	19.131	41.655
11	65.321	128.005	112.032	19.226	41.137
12	66.754	130.906	112.961	19.577	41.062
13	67.533	132.551	112.941	19.733	40.663
14	68.133	133.868	112.576	19.834	40.125
15	68.678	135.100	112.162	19.916	39.585
16	69.251	136.406	111.646	20.010	39.025
17	69.513	137.116	110.585	20.022	38.320
18	69.602	137.499	109.169	20.001	37.543
19	69.870	138.244	107.963	20.053	36.890
20	69.725	138.178	106.108	20.020	36.073
21	69.309	137.574	103.843	19.949	35.166
22	69.325	137.825	102.317	20.052	34.550
23	68.814	137.025	100.206	20.057	33.763
24	68.848	137.300	99.106	20.276	33.328
25	68.468	136.744	97.675	20.371	32.793
26	67.831	135.667	96.191	20.361	32.255
27	66.965	134.122	94.680	20.272	31.721
28	66.058	132.487	93.407	20.176	31.277
29	64.886	130.314	92.031	20.024	30.813
30	63.584	127.871	90.704	19.871	30.378
31	62.148	125.153	89.379	19.729	29.950
32	60.643	122.290	88.135	19.660	29.558
33	58.879	118.896	86.662	19.607	29.094
34	57.036	115.334	85.208	19.595	28.647
35	55.177	111.725	83.849	19.627	28.251
36	53.093	107.652	82.191	19.618	27.774
37	51.125	103.803	80.738	19.675	27.383
38	49.001	99.623	79.057	19.678	26.926
39	46.806	95.286	77.291	19.657	26.448
40	44.631	90.975	75.605	19.629	25.993
41	42.498	86.735	74.048	19.603	25.568
42	40.237	82.220	72.370	19.514	25.084
43	38.034	77.807	70.904	19.453	24.662
44	35.665	73.038	69.223	19.328	24.162
45	33.267	68.194	67.558	19.212	23.668
46	30.919	63.436	65.959	19.127	23.194
47	28.609	58.744	64.429	19.073	22.734
48	26.209	53.853	62.633	18.941	22.162
49	24.007	49.359	61.193	18.835	21.700

se nadaljuje

nadaljevanje

Generacije v 2012	Davki na dohodek in dobiček	Prispevki za socialno varnost	Davki na blago in storitve	Davki na premoženje	Starostno nespecifični
50	21.921	45.093	59.868	18.601	21.278
51	19.843	40.834	58.411	18.178	20.816
52	17.674	36.381	56.538	17.531	20.220
53	15.674	32.273	55.113	16.976	19.804
54	13.633	28.074	53.274	16.281	19.252
55	11.725	24.149	51.573	15.667	18.765
56	9.915	20.423	49.853	15.138	18.277
57	8.231	16.954	48.156	14.753	17.789
58	6.721	13.843	46.543	14.421	17.315
59	5.378	11.077	44.745	13.911	16.761
60	4.242	8.736	43.078	13.325	16.251
61	3.287	6.769	41.519	12.686	15.779
62	2.486	5.120	39.922	11.991	15.290
63	1.826	3.760	38.144	11.238	14.729
64	1.325	2.727	36.634	10.604	14.270
65	933	1.921	34.939	10.031	13.748
66	627	1.290	33.280	9.667	13.248
67	399	822	31.587	9.411	12.730
68	239	491	29.965	9.147	12.224
69	123	254	28.365	8.858	11.710
70	57	118	27.008	8.620	11.275
71	26	53	25.476	8.302	10.741
72	10	21	24.158	8.030	10.273
73	7	14	22.837	7.736	9.775
74	5	11	21.682	7.493	9.324
75	4	9	20.466	7.255	8.833
76	3	7	19.393	7.076	8.399
77	3	5	18.267	6.835	7.938
78	2	3	17.228	6.582	7.504
79	1	2	16.216	6.282	7.066
80	0	1	15.350	5.983	6.683
81	0	0	14.517	5.652	6.310
82	0	0	13.624	5.267	5.909
83	0	0	12.818	4.875	5.548
85	0	0	12.046	4.441	5.212
86	0	0	11.264	3.966	4.888
87	0	0	10.483	3.468	4.579
88	0	0	9.623	3.000	4.246
89	0	0	8.987	2.670	4.002
90	0	0	8.384	2.380	3.761
91	0	0	7.761	2.113	3.506
92	0	0	7.286	1.985	3.292
93	0	0	6.930	1.890	3.132
94	0	0	6.369	1.738	2.879
95	0	0	5.805	1.585	2.624
96	0	0	6.005	1.640	2.715
97	0	0	5.460	1.493	2.470
98	0	0	5.284	1.446	2.391
99	0	0	4.593	1.260	2.079

Priloga 6: Generacijski račun za ženske – prihodki države po kategorijah, 2012, EUR

Generacije v 2012	Davki na dohodek in dobiček	Prispevki za socialno varnost	Davki na blago in storitve	Davki na premoženje	Starostno nespecifični
0	44.206	86.968	110.991	12.210	44.827
1	44.794	88.056	111.062	12.342	44.499
2	45.646	89.659	111.596	12.543	44.326
3	46.111	90.502	111.316	12.627	43.864
4	47.408	92.980	112.661	12.941	43.974
5	48.455	94.968	113.471	13.177	43.896
6	49.420	96.803	114.083	13.390	43.745
7	50.100	98.088	114.141	13.519	43.406
8	51.204	100.215	115.006	13.771	43.346
9	51.741	101.245	114.769	13.865	42.904
10	52.545	102.814	115.039	14.039	42.634
11	53.175	104.062	115.002	14.162	42.256
12	54.045	105.798	115.359	14.353	41.993
13	54.856	107.443	115.680	14.509	41.719
14	55.534	108.851	115.749	14.614	41.343
15	56.006	109.877	115.376	14.658	40.810
16	56.583	111.130	115.111	14.728	40.347
17	56.844	111.786	114.087	14.712	39.678
18	57.469	113.174	113.616	14.799	39.263
19	58.045	114.486	112.878	14.875	38.825
20	57.943	114.479	110.718	14.780	37.964
21	58.107	115.005	109.045	14.781	37.318
22	58.311	115.621	107.503	14.814	36.744
23	58.465	116.143	106.042	14.865	36.200
24	58.343	116.117	104.425	14.905	35.598
25	58.325	116.295	103.332	15.019	35.181
26	57.962	115.784	101.899	15.064	34.660
27	57.456	114.982	100.516	15.109	34.174
28	56.748	113.767	99.043	15.144	33.693
29	55.904	112.273	97.540	15.191	33.245
30	54.821	110.293	95.808	15.225	32.755
31	53.769	108.367	94.297	15.311	32.371
32	52.514	106.022	92.628	15.385	31.958
33	51.198	103.544	91.066	15.497	31.593
34	49.660	100.606	89.348	15.593	31.168
35	47.941	97.287	87.553	15.667	30.698
36	46.330	94.170	86.262	15.818	30.387
37	44.371	90.330	84.540	15.874	29.917
38	42.478	86.608	83.052	15.966	29.520
39	40.573	82.844	81.603	16.051	29.123
40	38.644	79.014	80.152	16.108	28.706
41	36.672	75.079	78.648	16.118	28.255
42	34.672	71.067	77.172	16.086	27.802
43	32.658	67.009	75.833	15.957	27.385
44	30.504	62.643	74.324	15.628	26.886
45	28.315	58.192	72.935	15.224	26.432
46	26.072	53.616	71.578	14.782	26.007
47	23.740	48.844	70.058	14.299	25.535
48	21.404	44.054	68.437	13.816	25.031
49	19.157	39.439	66.971	13.418	24.585

se nadaljuje

nadaljevanje

Generacije v 2012	Davki na dohodek in dobiček	Prispevki za socialno varnost	Davki na blago in storitve	Davki na premoženje	Starostno nespecifični
50	16.953	34.908	65.479	13.112	24.131
51	14.754	30.383	63.780	12.877	23.606
52	12.631	26.010	62.128	12.709	23.103
53	10.634	21.899	60.624	12.559	22.655
54	8.739	17.995	58.899	12.334	22.126
55	7.013	14.440	57.226	12.036	21.624
56	5.481	11.284	55.454	11.597	21.089
57	4.191	8.630	53.841	11.100	20.615
58	3.126	6.436	52.020	10.505	20.053
59	2.280	4.695	50.371	9.921	19.550
60	1.622	3.340	48.753	9.327	19.056
61	1.129	2.324	46.988	8.717	18.498
62	787	1.620	45.347	8.192	17.982
63	551	1.135	43.695	7.758	17.453
64	383	788	42.007	7.380	16.901
65	271	558	40.363	7.023	16.359
66	194	399	38.647	6.679	15.785
67	139	286	37.089	6.415	15.260
68	98	202	35.352	6.168	14.648
69	64	132	33.764	5.967	14.093
70	36	74	32.096	5.749	13.503
71	19	38	30.506	5.547	12.937
72	9	19	28.912	5.341	12.361
73	3	5	27.394	5.140	11.812
74	0	0	25.791	4.902	11.219
75	0	0	24.261	4.647	10.649
76	0	0	22.733	4.369	10.065
77	0	0	21.378	4.105	9.532
78	0	0	20.054	3.832	8.990
79	0	0	18.831	3.581	8.481
80	0	0	17.619	3.331	7.969
81	0	0	16.479	3.076	7.485
82	0	0	15.381	2.803	7.021
83	0	0	14.263	2.508	6.549
85	0	0	13.289	2.223	6.144
86	0	0	12.348	1.935	5.754
87	0	0	11.388	1.629	5.355
88	0	0	10.537	1.363	4.996
89	0	0	9.772	1.189	4.660
90	0	0	9.128	1.102	4.367
91	0	0	8.355	1.012	4.005
92	0	0	7.750	940	3.716
93	0	0	7.222	876	3.464
94	0	0	7.108	863	3.409
95	0	0	6.965	846	3.342
96	0	0	6.581	800	3.158
97	0	0	6.080	740	2.919
98	0	0	5.475	668	2.629
99	0	0	4.947	605	2.377

Priloga 7: Generacijski račun za moške – izdatki države po kategorijah, 2012, EUR

Generacije v 2012	Pokojnine	Zdravstvo, bolezni	Nadomestilo brezposelnim	Družina, otroci, drugi socialni	Izobraževanje
0	-54.974	-55.080	-4.902	-21.675	-85.771
1	-55.148	-54.043	-4.687	-21.707	-87.445
2	-55.883	-53.419	-4.834	-21.909	-87.859
3	-56.529	-52.719	-5.056	-22.080	-87.198
4	-57.819	-52.465	-5.452	-22.437	-86.139
5	-58.685	-51.859	-5.732	-22.637	-84.242
6	-59.893	-51.935	-5.736	-22.960	-82.829
7	-60.608	-51.612	-5.739	-23.102	-77.801
8	-61.414	-51.355	-5.713	-23.263	-72.610
9	-61.806	-50.800	-5.553	-23.299	-67.338
10	-62.452	-50.424	-5.493	-23.409	-62.369
11	-62.753	-49.963	-5.470	-23.399	-57.031
12	-63.915	-50.103	-5.850	-23.607	-51.915
13	-64.454	-49.797	-5.931	-23.584	-46.101
14	-64.829	-49.340	-5.742	-23.345	-40.412
15	-65.145	-48.848	-5.706	-22.964	-34.611
16	-65.511	-48.489	-5.821	-22.387	-30.430
17	-65.597	-47.934	-6.002	-21.570	-25.877
18	-65.555	-47.289	-5.870	-20.573	-21.425
19	-65.741	-46.805	-5.918	-19.557	-17.320
20	-65.621	-46.102	-5.653	-18.431	-13.940
21	-65.341	-45.534	-5.579	-17.282	-11.261
22	-65.625	-45.348	-5.574	-16.350	-8.773
23	-65.600	-44.939	-5.195	-15.434	-6.822
24	-66.288	-45.018	-5.482	-14.769	-5.253
25	-66.790	-44.971	-6.033	-14.144	-3.903
26	-67.316	-44.895	-5.849	-13.591	-2.861
27	-67.849	-44.832	-5.720	-13.106	-2.252
28	-68.597	-44.908	-5.810	-12.712	-1.856
29	-69.325	-44.967	-5.646	-12.337	-1.587
30	-70.144	-45.079	-5.566	-11.966	-1.393
31	-71.000	-45.244	-5.797	-11.594	-1.292
32	-72.007	-45.478	-5.859	-11.245	-1.189
33	-72.881	-45.612	-5.829	-10.882	-1.085
34	-73.851	-45.785	-6.108	-10.534	-980
35	-75.044	-46.061	-5.992	-10.227	-871
36	-76.064	-46.158	-5.971	-9.927	-811
37	-77.395	-46.419	-6.022	-9.691	-749
38	-78.576	-46.583	-5.837	-9.445	-682
39	-79.720	-46.728	-5.771	-9.171	-611
40	-80.934	-46.932	-5.759	-8.873	-538
41	-82.224	-47.045	-5.978	-8.560	-439
42	-83.359	-47.076	-5.544	-8.209	-328
43	-84.697	-47.242	-5.037	-7.871	-220
44	-85.749	-47.272	-5.166	-7.521	-111
45	-86.851	-47.336	-4.941	-7.186	0
46	-88.007	-47.355	-4.972	-6.857	0
47	-89.218	-47.425	-5.355	-6.534	0
48	-89.976	-47.277	-5.155	-6.182	0
49	-91.215	-47.391	-4.886	-5.866	0

se nadaljuje

nadaljevanje

Generacije v 2012	Pokojnine	Zdravstvo, bolezni	Nadomestilo brezposelnim	Družina, otroci, drugi socialni	Izobraževanje
50	-92.708	-47.623	-4.824	-5.578	0
51	-94.196	-47.479	-4.875	-5.309	0
52	-95.321	-47.040	-4.645	-5.050	0
53	-97.711	-47.050	-4.383	-4.888	0
54	-99.882	-46.758	-4.174	-4.731	0
55	-102.883	-46.646	-3.618	-4.601	0
56	-106.298	-46.460	-3.271	-4.471	0
57	-109.979	-46.301	-3.069	-4.339	0
58	-113.816	-46.211	-2.433	-4.209	0
59	-116.851	-45.933	-1.888	-4.057	0
60	-119.625	-45.811	-1.486	-3.917	0
61	-121.903	-45.457	-926	-3.795	0
62	-123.009	-45.088	-589	-3.683	0
63	-122.324	-44.529	-366	-3.573	0
64	-121.282	-44.328	-164	-3.508	0
65	-118.506	-43.969	-68	-3.443	0
66	-114.868	-43.204	-32	-3.397	0
67	-110.364	-42.397	-6	-3.361	0
68	-105.479	-41.664	0	-3.338	0
69	-100.327	-40.940	0	-3.315	0
70	-95.899	-40.555	0	-3.322	0
71	-90.824	-39.256	0	-3.299	0
72	-86.568	-38.233	0	-3.289	0
73	-82.302	-37.134	0	-3.247	0
74	-78.599	-36.258	0	-3.190	0
75	-74.657	-35.270	0	-3.071	0
76	-71.214	-34.063	0	-2.920	0
77	-67.536	-32.781	0	-2.727	0
78	-64.068	-31.650	0	-2.527	0
79	-60.578	-30.550	0	-2.329	0
80	-57.569	-29.764	0	-2.178	0
81	-54.719	-28.639	0	-2.071	0
82	-51.646	-27.449	0	-1.997	0
83	-48.951	-26.507	0	-1.980	0
85	-46.456	-25.788	0	-2.002	0
86	-43.963	-25.269	0	-2.037	0
87	-41.530	-24.519	0	-2.054	0
88	-38.708	-23.774	0	-2.006	0
89	-36.631	-23.754	0	-1.957	0
90	-34.539	-24.092	0	-1.876	0
91	-32.310	-24.794	0	-1.766	0
92	-30.566	-23.288	0	-1.655	0
93	-29.389	-22.157	0	-1.571	0
94	-26.787	-20.370	0	-1.442	0
95	-24.452	-18.571	0	-1.312	0
96	-24.942	-19.216	0	-1.356	0
97	-21.682	-17.480	0	-1.230	0
98	-18.450	-16.925	0	-1.187	0
99	-14.769	-14.721	0	-1.027	0

Priloga 8: Generacijski račun za ženske – izdatki države po kategorijah, 2012, EUR

Generacije v 2012	Pokojnine	Zdravstvo, bolezni	Nadomestilo brezposelnim	Družina, otroci, drugi socialni	Izobraževanje
0	-55.112	-68.735	-3.966	-67.943	-89.957
1	-55.671	-68.316	-3.803	-68.681	-92.032
2	-56.605	-68.218	-4.006	-69.741	-92.571
3	-56.963	-67.558	-4.012	-70.309	-91.821
4	-58.520	-68.007	-4.358	-71.914	-90.959
5	-59.707	-68.100	-4.771	-73.184	-89.413
6	-60.816	-68.391	-4.679	-74.304	-87.778
7	-61.468	-68.283	-4.520	-75.060	-82.615
8	-62.761	-68.748	-4.639	-76.275	-77.823
9	-63.219	-68.452	-4.586	-76.759	-72.375
10	-64.066	-68.502	-4.465	-77.500	-67.486
11	-64.629	-68.427	-4.467	-78.004	-62.317
12	-65.612	-68.676	-4.667	-78.598	-57.091
13	-66.461	-68.843	-4.836	-79.076	-51.478
14	-67.105	-68.814	-4.594	-79.207	-46.022
15	-67.536	-68.547	-4.582	-78.799	-40.427
16	-68.139	-68.364	-4.730	-78.231	-36.203
17	-68.336	-67.799	-4.720	-76.992	-31.908
18	-69.050	-67.719	-4.800	-75.935	-27.841
19	-69.729	-67.609	-4.957	-74.574	-23.666
20	-69.530	-66.687	-4.607	-72.263	-20.019
21	-69.812	-66.132	-4.504	-70.184	-16.834
22	-70.239	-65.706	-4.649	-68.179	-13.527
23	-70.715	-65.305	-4.424	-66.259	-10.609
24	-71.158	-64.851	-4.470	-64.153	-8.128
25	-72.038	-64.777	-4.895	-62.192	-5.965
26	-72.677	-64.186	-4.768	-59.818	-4.280
27	-73.422	-63.677	-4.519	-57.155	-3.288
28	-74.189	-63.174	-4.497	-54.015	-2.711
29	-75.047	-62.735	-4.384	-50.297	-2.323
30	-75.834	-62.217	-4.273	-45.981	-2.049
31	-76.902	-61.952	-4.148	-41.410	-1.912
32	-77.965	-61.664	-4.217	-36.602	-1.777
33	-79.197	-61.477	-4.318	-31.960	-1.640
34	-80.320	-61.180	-4.204	-27.562	-1.496
35	-81.336	-60.775	-3.959	-23.569	-1.346
36	-82.808	-60.837	-3.941	-20.274	-1.261
37	-83.804	-60.604	-4.161	-17.436	-1.163
38	-84.918	-60.505	-3.970	-15.013	-1.060
39	-85.922	-60.426	-3.757	-12.914	-954
40	-86.740	-60.330	-3.839	-11.124	-842
41	-87.349	-60.207	-3.799	-9.581	-679
42	-87.940	-60.083	-3.560	-8.301	-509
43	-88.774	-60.051	-3.366	-7.268	-338
44	-89.631	-59.828	-3.120	-6.408	-165
45	-91.096	-59.737	-3.042	-5.730	0
46	-93.251	-59.670	-3.089	-5.201	0
47	-95.865	-59.535	-3.147	-4.768	0
48	-98.953	-59.328	-3.095	-4.387	0
49	-102.803	-59.281	-2.878	-4.053	0

se nadaljuje

nadaljevanje

Generacije v 2012	Pokojnine	Zdravstvo, bolezni	Nadomestilo brezposelnim	Družina, otroci, drugi socialni	Izobraževanje
50	-107.054	-59.223	-2.670	-3.759	0
51	-111.282	-58.802	-2.521	-3.499	0
52	-115.784	-58.456	-2.457	-3.287	0
53	-120.628	-58.264	-2.223	-3.119	0
54	-124.934	-57.859	-1.813	-2.962	0
55	-129.038	-57.556	-1.496	-2.826	0
56	-132.320	-57.246	-1.252	-2.705	0
57	-135.143	-57.134	-964	-2.610	0
58	-136.345	-56.790	-664	-2.516	0
59	-136.841	-56.647	-417	-2.446	0
60	-136.343	-56.569	-232	-2.394	0
61	-134.499	-56.049	-104	-2.348	0
62	-132.201	-55.705	-48	-2.318	0
63	-129.289	-55.342	-18	-2.295	0
64	-125.810	-54.937	-4	-2.277	0
65	-122.065	-54.609	0	-2.270	0
66	-117.640	-53.909	0	-2.260	0
67	-113.636	-53.271	0	-2.250	0
68	-108.832	-52.364	0	-2.210	0
69	-104.408	-51.730	0	-2.160	0
70	-99.768	-51.026	0	-2.091	0
71	-95.481	-49.871	0	-2.014	0
72	-91.293	-48.714	0	-1.924	0
73	-87.422	-47.714	0	-1.823	0
74	-83.289	-46.569	0	-1.710	0
75	-79.359	-45.556	0	-1.602	0
76	-75.270	-44.024	0	-1.500	0
77	-71.546	-42.753	0	-1.410	0
78	-67.708	-41.497	0	-1.317	0
79	-64.104	-40.452	0	-1.228	0
80	-60.427	-39.480	0	-1.144	0
81	-57.001	-37.800	0	-1.064	0
82	-53.645	-36.299	0	-977	0
83	-50.255	-34.800	0	-878	0
85	-47.350	-33.754	0	-780	0
86	-44.547	-32.912	0	-686	0
87	-41.671	-31.963	0	-599	0
88	-39.054	-31.441	0	-527	0
89	-36.689	-31.300	0	-463	0
90	-34.652	-31.845	0	-409	0
91	-32.183	-32.332	0	-359	0
92	-30.226	-30.004	0	-333	0
93	-28.589	-27.970	0	-309	0
94	-27.830	-27.535	0	-304	0
95	-26.324	-26.988	0	-298	0
96	-24.096	-25.507	0	-281	0
97	-22.008	-23.580	0	-259	0
98	-19.782	-21.247	0	-233	0
99	-15.148	-19.210	0	-210	0

Priloga 9: Seznam kratic

APG	Anketa o porabi v gospodinjstvih
BDP	Bruto domači proizvod
COFOG	Klasifikacija namenov sektorja država
ESSPROS	Evropski sistem integrirane statistike socialne zaščite
ESA/ESR	Evropski sistem nacionalnih in regionalnih računov
EU	Evropska unija
EUR	Evro
MGDD	Priročnik o primanjkljaju in dolgu
NTA	Račni nacionalnih transferjev
OECD	Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj
RS	Republika Slovenija
ZDA	Združene države Amerike
ZPIZ	Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije
ZZZS	Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije